

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI

**YÖRESEL AYAKKABILARIN GELENEKSEL
TEKNİKLERLE İŞLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERYA GİDERÇAY

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ebru ÇORUH

GAZİANTEP, Aralık 2025

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI

Tezin Başlığı: Yöresel Ayakkabıların Geleneksel Tekniklerle İşlenmesi

Adı ve Soyadı: Derya GİDERÇAY

Tez Savunma Tarihi: 26/12/2025

Prof. Dr. Ebru ÇORUH danışmanlığında hazırlanan bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından oybirliği ile bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

İmzası

Prof. Dr. Füsun DOBA KADEM (Jüri Başkanı)

Prof. Dr. Züleyha DEĞİRMENCİ

Prof. Dr. Ebru ÇORUH

Bu tezin gerekli şartları sağlayarak yukarıda belirtilen jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edildiğini onaylarım.

Prof. Dr. Ebru ÇORUH

Enstitü ABD Başkanı

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Ahmet BOZDAĞ

SBE Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza :

Adı ve Soyadı: Derya GİDERÇAY

Öğrenci Numarası : 220056811024

Tezin Savunma Tarihi: 26/12/2025

ÖZET
YÖRESEL AYAKKABILARIN GELENEKSEL TEKNİKLERLE
İŞLENMESİ

GİDERÇAY, Derya

Yüksek Lisans Tezi,

Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ebru ÇORUH

Aralık-2025, 87 sayfa

Yöresel ayakkabılar, bir toplumun kültürel mirasının ve el sanatlarının somut birer yansıması olarak geleneksel zanaatkarlıkla biçimlenen özgün ürünlerdir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde tarih boyunca gelişen ayakkabıcılık geleneği, sadece ayak sağlığına yönelik bir giyim unsuru olmanın ötesine geçerek, etnografik, sosyolojik ve estetik boyutlarıyla da önem kazanmıştır. Bu bağlamda, geleneksel tekniklerle üretilen yöresel ayakkabılar hem kültürel sürekliliğin bir aracı hem de el işçiliğine dayalı üretim anlayışının canlı bir örneğidir. Geleneksel ayakkabı üretiminde kullanılan teknikler; malzeme seçiminden kalıp çıkarımına, dikimden süsleme unsurlarına kadar büyük bir ustalık ve deneyim gerektirmektedir. Doğal derilerin el işçiliğiyle işlenmesi, bitkisel boyalarla renklendirme, el dikişi ve geleneksel kalıplarla şekillendirme gibi uygulamalar, bu tekniklerin en belirgin özellikleri arasında yer almaktadır. “Çarık”, “Yemeni”, “Harik”, “Nalın” gibi yöresel ayakkabı türleri, bu zanaatın zenginliğini ve bölgesel çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Sanayileşme ve seri üretimin etkisiyle bu geleneksel teknikler giderek unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Son yıllarda, kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir tasarım anlayışlarının gelişmesiyle birlikte, geleneksel ayakkabı üretimi yeniden değer kazanmış ve çeşitli akademik çalışmalar ile somut olmayan kültürel miras olarak kayıt altına alınmıştır. El sanatları festivalleri, meslekî eğitimler ve tasarım odaklı projeler yoluyla bu tekniklerin yeni kuşaklara aktarılması hedeflenmektedir. Yöresel ayakkabıcılık yalnızca bir zanaat dalı değil, aynı zamanda bir kültürel aktarım aracıdır. Geleneksel tekniklerin yaşatılması hem yerel kimliğin korunması hem de kültürel ekonominin desteklenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, söz konusu üretim biçimlerinin belgelenmesi, korunması ve yeniden işlevselleştirilmesi yönünde yapılacak her çalışma, kültürel sürdürülebilirliğe katkı sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yöre, Ayakkabı, Gelenek, Doku, Zanaat.

ABSTRACT

TRADITIONAL TECHNIQUES FOR THE PROCESSING OF REGIONAL SHOES

GİDERÇAY, Derya

Master's Thesis,

Art Design Major

Thesis Advisor: Prof. Dr. Ebru ÇORUH

December-2025, 87 pages

Traditional regional footwear represents a tangible reflection of a society's cultural heritage and craftsmanship, shaped through artisanal techniques. The tradition of shoemaking, which has developed across various regions of Turkey throughout history, extends beyond being merely an element of footwear for foot health; it holds significant ethnographic, sociological, and aesthetic value. In this context, regional shoes produced using traditional techniques serve both as a vehicle for cultural continuity and as vivid examples of handmade production practices. The techniques employed in traditional shoemaking require considerable mastery and experience, from material selection to mold creation, stitching to decorative elements. Handcrafted processing of natural leather, dyeing with plant-based pigments, hand-stitching, and shaping using traditional molds are among the most prominent features of these techniques. Regional footwear types such as "Çarık", "Yemeni", "Harik", and "Nalın" showcase the richness and diversity of this craft. Due to the effects of industrialization and mass production, these traditional techniques face the risk of being forgotten. However, in recent years, with the increasing emphasis on cultural heritage preservation and sustainable design principles, traditional footwear production has regained value and has been documented as intangible cultural heritage through various academic studies. Handicraft festivals, vocational trainings, and design-oriented projects aim to transfer these techniques to future generations. Regional shoemaking is not merely a branch of craft, but also a means of cultural transmission. Preserving traditional techniques is of great importance in protecting local identity and supporting the cultural economy. Therefore, any effort to document, protect, and revitalize this production practices will contribute significantly to cultural sustainability.

Keywords: Region, Footwear, Tradition, Texture, Craftsmanship.

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı, Sanat ve Tasarım Yüksek Lisans Programı kapsamında, yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Çalışma konusu olan yöresel ayakkabıların geleneksel tekniklerle işlenmesini ele alarak, söz konusu tekniklerin belgelenmesini, korunmasını ve çağdaş tasarım anlayışıyla yeniden yorumlanmasını amaçlamaktadır. Araştırma sürecinde literatür taramasının yanı sıra uygulamalı çalışmalar gerçekleştirilmiş; geleneksel üretim ve süsleme teknikleri, güncel tasarım yaklaşımlarıyla bir araya getirilmiştir. Böylece hem kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlanması hem de geleneksel ayakkabıların günümüz kullanıcılarıyla yeniden buluşturulması hedeflenmiştir. Bu tez çalışmasının, yöresel ayakkabılar ve geleneksel el sanatları alanında yapılacak akademik ve uygulamalı çalışmalara kaynak oluşturması ve alana katkı sağlaması temenni edilmektedir

Bu süreçte bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. desteklerini her zaman hissettiren aileme ve her daim yanımda olan kıymetli eşime, çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
RESİMLER LİSTESİ	ix

GİRİŞ

A. Araştırmanın Amacı	2
B. Araştırmanın Önemi	3
C. Problem	3

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yemeni	5
1.1.1.Yemeni Tarihi ve Kökeni.....	8
1.1.1.1.Antik Dönemden Günümüze Yemeni Geleneği	9
1.1.1.2.Kültürel ve Tarihi Bağlamda Yemeni Kökeni	10
1.1.2.Yemeni Teknikleri	11
1.1.2.1.Tel Kırma İşi: Gaziantep Yemenisi.....	12
1.1.2.2.Gaziantep Tel Kırma İşinin Teknik Detayları.....	13
1.1.2.3.Geleneksel Gaziantep Tel Kırma Ustaları.....	16
1.1.2.4. Diğer Bölgelerdeki Yemeni Teknikleri.....	17
1.1.2.5.Farklı Bölgelerdeki Yemeni İşleme Tekniklerinin Karşılaştırılması .	18
1.1.2.6.Bölgesel Farklılıkların Yemeni Tasarımlarına Etkisi	19
1.1.3.Yemeni Form ve Detay Özellikleri	21
1.1.3.1.Yemeni Tasarımında Estetik Unsurlar	22
1.1.3.2.Fonksiyonel Özellikler ve Kullanım Pratikleri	24
1.1.4.Geçmişten Günümüze Yemeni Tasarımlarındaki Değişim.....	24

1.1.4.1.Moda ve Trendlerin Yemeni Tasarımlarına Etkisi.....	25
1.1.4.2.Yemeni Tasarımlarındaki Geleneksel Unsurların Modern Yorumları	26
1.2.Çarık.....	27
1.2.1.Çarık Tarihi ve Gelişimi.....	28
1.2.1.1.Tarihsel Süreçte Çarığın Evrimi	30
1.2.1.2.Çarığın Kültürel ve Toplumsal Rolü.....	30
1.2.2.Türk İşi Teknikler: Çarık Terlik.....	32
1.2.2.1.Türk İşi Tekniklerin Çarık Terlik Üzerindeki Uygulanması.....	33
1.2.2.2.Geleneksel Çarık Terlik Ustalarının Çalışma Teknikleri.....	34
1.2.3.Bot Sandalet: Kurdela Nakışı Tekniği	35
1.2.3.1.Kurdela Nakışının Bot Sandalet Üzerindeki Estetik Etkisi.....	35
1.2.3.2.Bot Sandaletlerin Geleneksel Kurdela Nakışı Detayları.....	36
1.2.4.Geleneksel Motiflerin Çarıklardaki Yeri	37
1.2.4.1.Motiflerin Anlamı ve Sembolizmi	38
1.2.4.2. Geleneksel Motiflerin Çarık Tasarımlarındaki Rolü.....	39
1.2.5.Çarık Çeşitleri ve Kullanım Alanları	40
1.2.5.1.Farklı Çarık Çeşitlerinin Kullanım Amaçları.....	41
1.2.5.2.Çarıkların Toplumsal ve Günlük Kullanımındaki Rolü.....	42
1.3.Geleneksel Türk El Sanatları ve Kültürel Devamlılık	43
1.3.1.Geleneksel Türk El Sanatları	44
1.3.1.1.Türk El Sanatlarındaki Genel Özelliklerin İncelenmesi	45
1.3.1.2.Geleneksel Türk Ayakkabılarıyla Diğer El Sanatları Arasındaki Bağlantılar	46
1.3.2.Motiflerin Korunması ve Yaşatılması.....	47
1.3.2.1.Motiflerin Kullanıldığı Farklı El Sanatları.....	48
1.3.2.2.Geleneksel Motiflerin Yeniden Canlandırılması İçin Projeler.....	49
1.4.Kültürel Devamlılık ve Sürdürülebilirlik	50
1.4.1.Geleneksel El Sanatlarındaki Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Kullanımı 51	
1.4.2.Ayakkabı Endüstrisinde Geleneksel Tekniklerin Sürdürülebilirlik Boyutları.....	52
1.4.3.Bölgesellikten Evrenselliğe Taşıma.....	54
1.4.4.Geleneksel Türk Ayakkabılarının Yerel ve Ulusal İmgesi	55
1.4.4.1.Ayakkabıların Yerel Kültüre Katkıları.....	56
1.4.4.2.Ulusal Kimlik ve Ayakkabı Tasarımındaki Yansımalar	56
1.4.5.Ayakkabı Endüstrisinde Bölgesel Tasarımların Uluslararası Arenada Tanıtımı	57
1.4.5.1.Bölgesel Tasarımların Uluslararası Moda Haftalarındaki Rolü.....	58

1.4.5.2.Geleneksel Ayakkabı Tasarımlarının Yurtdışında Tanıtılması İçin Stratejiler	59
---	----

II. BÖLÜM YÖNTEM

2.1.Görsel İnceleme ve Dijital Dokümantasyon	60
2.2.Görsel Ön İşlem ve Morfometrik Analiz	60
2.3.Tekniksel Değerlendirme ve Sınıflandırma	61
2.4.Tarihsel ve Bölgesel Karşılaştırmalı İnceleme	61
2.5. Prototip Üretim ve Uygulama Deneyi.....	62
2.6. Geçerlik, Güvenilirlik ve Sınırlılıklar	62

III. BÖLÜM BULGULAR

3.1.Morfometrik Ölçümler ve Form Analizi.....	63
3.2.Motif Ölçümleri ve Yerleşim Düzeni	63
3.3.Tekniksel Parametreler	64
3.4.Bölgesel ve Tarihsel Karşılaştırma	68

IV. BÖLÜM TARTIŞMA

SONUÇ VE ÖNERİLER

KAYNAKLAR	81
ÖZGEÇMİŞ.....	87
VITAE.....	87

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Dikiş Aralığı Karşılaştırması (mm).....	63
Tablo 2. Motif Çapı ve Konumlandırma (mm)	63
Tablo 3. Tel Kırma Detayları	65
Tablo 4. Nakış Teknik Parametreleri.....	66
Tablo 5. Aplike Montaj Yöntemleri	67
Tablo 6. Tarihsel Köken ve Bölgesel Dağılım	69
Tablo 7. Model Özeti ve Karşılaştırmalı Parametreler.....	71
Tablo 8. Motif Frekans ve Dağılımı	72
Tablo 9. Teknik Yoğunluk ve Zorluk Dereceleri	73

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1. Kurdela Nakışının Motifinin Ön Plan Görünümü	64
Şekil 2. Kurdela Nakışı Motifinin Yan Plan Görünümü.....	65
Şekil 3. Çiçek Nakışlı Çarık Detayı.....	66
Şekil 4. Dalgalı Çizgisel Sandalet Desen Aplikesi	67
Şekil 5. Geometrik Aplike Motifinin Montaj Aşaması.....	68
Şekil 6. Dikiş Hattının Yakın Plan Görünümü	70
Şekil 7. Motiflerin Tarihsel Yayılım Zaman Çizelgesi.....	72
Şekil 8. Prototip Üretim İş Akış Diyagramı	73

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1. Tek Kırma İşi: Gaziantep Yemenisi	12
Resim 2. Yemeni	15
Resim 3. Kalıba Giydirilmiş ve Boyanmış Yemeni	18
Resim 4. Tokalı Osmanlı Yemenileri	20
Resim 5. Saray Yemenileri	22
Resim 6. Farklı Saray Yemenileri	23
Resim 7. Karadağ Çarığı.....	27
Resim 8. Süsleme Tekniği Kullanılarak Yapılan Bazı Çarık Örnekleri	29
Resim 9. Taban Birleştirme Tekniği.....	31
Resim 10. Türk işi Teknikler: Çarık Terlik	32
Resim 11. Bot sandaletlerin Geleneksel Kurdela Nakışı Detayları	37

GİRİŞ

Geleneksel Türk ayakkabıları, zengin kültürel mirasımızın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu tez, özellikle Anadolu'da yaygın olarak kullanılan yemeni ve çarıkların geleneksel tekniklerle işlenmesini konu almaktadır. Bu geleneksel ayakkabılar, sadece estetik değerleri ve fonksiyonel özellikleriyle değil, aynı zamanda Türk el sanatları geleneğinin bir yansıması olarak da büyük bir öneme sahiptir.

İlk olarak, yemeni üzerinden başlayarak, bu çalışma Antik Dönem'e kadar uzanan bir tarihi ve kültürel serüvene daldırarak yemeninin kökenini incelemektedir. Gaziantep yemenisinin öne çıkan tel kırma işi tekniği, bu geleneksel ayakkabının özgün yapısını oluştururken, diğer bölgelerdeki tekniklerin de bu zengin mirası nasıl yansıttığını detaylı bir şekilde ele almaktadır. Ayrıca, yemenilerin form ve detay özellikleri zaman içinde nasıl evrim geçirdiği ve geçmişten günümüze tasarımlarındaki değişim, bu tezin odak noktalarından biridir.

Çarık, bir diğer önemli geleneksel ayakkabı türü olarak, Türk kültürünün derinlerine uzanan tarihi ve gelişim süreciyle incelenmektedir. Çarık terlik ve bot çarık gibi farklı tekniklerin kullanımı, çarıkların estetik zenginliğini ve fonksiyonel özelliklerini belirlemektedir. Geleneksel motiflerin çarıklardaki yeri ve çeşitli kullanım alanları, çarık kültürünün geniş bir perspektiften anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Geleneksel Türk el sanatlarıyla kurulan bağlam, bu tezin temel dayanak noktalarından biridir. Ayakkabı işleme sanatının, Türk el sanatlarındaki genel özelliklerle nasıl etkileşim içinde olduğu ve bu etkileşimin kültürel devamlılığı nasıl desteklediği detaylı bir şekilde incelenmektedir. Motiflerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması, geleneksel el sanatlarının yaşatılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, kültürel devamlılık ve sürdürülebilirlik bağlamında, ayakkabı endüstrisinde geleneksel tekniklerin nasıl kullanılabileceği üzerinde durulmaktadır.

Bölgesellikten evrenselliğe taşıma perspektifi, geleneksel Türk ayakkabılarının yerel ve ulusal imgesini inceleyerek, bu tasarımların uluslararası alanda tanıtılmasının önemini vurgular. Bu bağlamda, geleneksel ayakkabıların yerel kültüre ve ulusal kimliğe katkıları detaylı bir şekilde ele alınırken, bölgesel tasarımların uluslararası moda platformlarında nasıl yer bulabileceği üzerinde stratejiler geliştirilmektedir. Bu tez, geleneksel Türk ayakkabıları üzerinden Türk kültürü ve el sanatlarının zenginliğini anlamayı amaçlamaktadır. Geleneksel tekniklerin günümüzdeki kullanımı, bu kültürel mirası sürdürülebilir kılma amacını taşıırken, aynı zamanda bu geleneksel ayakkabıların evrensel bir dilde konuşabilme potansiyelini ortaya çıkarmaktadır.

A. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Anadolu'da uzun bir geçmişe sahip olan geleneksel Türk ayakkabıları, özellikle yemeni, çarık ve benzeri ayakkabı türlerinin, geçmişten günümüze olan evrim süreçlerini detaylı bir şekilde incelemek ve bu ayakkabıların geleneksel tekniklerle işlenmesinde kullanılan özgün yöntemleri analiz etmektir. Özellikle Gaziantep yemenisi, çarık terlik ve bot çarık gibi belirli ayakkabı türlerine odaklanarak, bu araştırma, Türk geleneksel el sanatlarından olan ayakkabı işleme sanatının geçmişteki ve günümüzdeki rolünü açıklamayı, anlamayı ve vurgulamayı hedeflemektedir.

Bu bağlamda, araştırma, geleneksel Türk ayakkabılarının geçmişten günümüze olan tasarımsal değişimlerini ve bu değişimlere etki eden faktörleri tarihsel bir perspektifle inceleyerek, özellikle teknik detaylarına odaklanarak, bu geleneksel el sanatlarının estetik ve fonksiyonel özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bu ayakkabı türlerinin kültürel bağlamdaki rolünü, geleneksel Türk el sanatlarıyla olan ilişkilerini ve kültürel devamlılıklarını sürdürme çabalarını anlamaya yönelik bir çaba içermektedir.

Araştırmanın bir diğer önemli hedefi de, geleneksel tekniklerle işlenmiş ayakkabı tasarımlarının günümüz ayakkabı endüstrisindeki rolünü ve sürdürülebilir kullanımını değerlendirmek, bu geleneksel tekniklerin modern tasarım anlayışlarıyla nasıl entegre edilebileceğini anlamak ve bu sanatın gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması için stratejiler geliştirmektir. Bu çerçevede, araştırma, geleneksel Türk ayakkabıları

üzerinden Türk el sanatlarının kültürel devamlılığı ve sürdürülebilirliği konularındaki önemli sorulara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

B. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, geleneksel Türk ayakkabılarına odaklanarak Türk el sanatlarının zengin mirasını, kültürel değerlerini ve geçmişten günümüze uzanan dokusunu anlama ve koruma çabasında yatmaktadır. Geleneksel Türk ayakkabıları, özellikle yemeni, çarık ve benzeri türler, Türk kültürünün önemli bir parçasını temsil etmekte ve geçmişten günümüze uzanan bir tarih ve teknik zenginlik barındırmaktadır. Bu ayakkabılar, sadece giyim eşyası olmanın ötesinde, bir topluluğun, bir bölgenin ve hatta bir zaman diliminin ruhunu yansıtan önemli kültürel taşıyıcılardır.

Araştırmanın önemi, geleneksel ayakkabı tasarımının sadece estetik bir unsur olmanın ötesinde, kültürel devamlılığın, el sanatlarının korunması ve sürdürülebilir kullanımının bir parçası olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Geleneksel tekniklerle işlenmiş ayakkabı tasarımlarının geçmişteki ve günümüzdeki rolü, bu ayakkabıların kültürel ve toplumsal önemini vurgulamaktadır. Bu araştırma, geleneksel Türk ayakkabıları üzerinden kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasının, özellikle günümüzde hızla değişen moda ve endüstri trendleri karşısında bir zorluk teşkil ettiği bir dönemde, ne kadar kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Ayrıca, bu araştırma, geleneksel tekniklerin modern tasarım anlayışlarıyla nasıl bütünleştirilebileceğini ve günümüz ayakkabı endüstrisinde nasıl sürdürülebilir bir şekilde kullanılabileceğini anlamaya yönelik bir çaba içermektedir. Bu, geleneksel Türk el sanatlarının sadece geçmişe ait nostaljik birer obje olmanın ötesinde, günümüzdeki tasarım anlayışlarına ve sürdürülebilirlik ilkelerine nasıl entegre edilebileceğini anlamak açısından önemli bir adımdır. Bu çerçevede, araştırma, geleneksel Türk ayakkabılarının gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması için stratejiler geliştirmenin yanı sıra, kültürel mirasın günümüzdeki dinamiklere nasıl uyum sağlayabileceği konusunda önemli bir bilgi katkısı sağlamaktadır.

C. Problem

Araştırmanın temel sorunu, geleneksel Türk ayakkabıları olan yemeni, çarık ve benzeri türlerin, kültürel mirasın korunması ve yaşatılması noktasındaki mevcut zorluklar ve tehditlerdir. Geleneksel Türk el sanatları, özellikle ayakkabı işleme sanatı,

modernleşme, endüstrileşme ve küreselleşme gibi etkilerle birlikte karşı karşıya kalmış ve bu unsurların etkisiyle geleneksel tekniklerin unutulmaya yüz tuttuğu bir süreçle karşı karşıya kalmıştır. Geleneksel ayakkabı tasarımının, hızla değişen moda ve tüketici taleplerine uyum sağlamakta zorlanması, bu sanatın kültürel devamlılığının tehlikeye girmesine neden olmuştur. Gaziantep yemenisi, çarık terlik ve bot sandalet gibi belirli ayakkabı türlerine odaklanılarak yapılan bu araştırmada, geleneksel tekniklerin ve motiflerin günümüzdeki kullanımının sınırlı olması, bu sanatın gelecek nesillere aktarılmasını engelleyen önemli bir problemidir. Günümüzde azalan ustaların ve bu geleneksel sanatın devralacak yeni nesil zanaatkarların yetişmemesi, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından ciddi bir endişe kaynağıdır.

Ayrıca, kültürümüzdeki hızlı değişimin etkisiyle, geleneksel Türk ayakkabılarına olan talep ve ilginin azalması, bu sanatın gelecekteki varlığını tehlikeye sokmaktadır. Kültürel değerlerin ve geleneksel el sanatlarının küresel ölçekte daha geniş bir kitleye ulaşmasının zorluğu, bu ayakkabı türlerinin uluslararası alanda tanıtımını ve değerinin anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu problemlerin çözülmesi ve geleneksel Türk ayakkabılarının kültürel devamlılığının sağlanabilmesi için, bu araştırma, bu geleneksel tekniklerin ve tasarımların günümüz tasarım anlayışlarına nasıl entegre edilebileceğini anlamayı, sürdürülebilir kullanım stratejileri geliştirmeyi ve genç nesiller arasında bu sanata olan ilgiyi artırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, geleneksel Türk ayakkabılarının kültürel mirasımız içindeki önemini vurgulamak, bu ayakkabı türlerinin gelecekteki varlığını güvence altına almak için kritik bir adım olacaktır.

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Geleneksel Türk ayakkabıları, zengin kültürel mirasımızın bir parçası olarak geçmişten günümüze değerini koruyan önemli el sanatları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, "Kavramsal Çerçeve ve Literatür Taraması" bölümü, geleneksel Türk ayakkabıları üzerine yapılmış önceki çalışmaları ve ilgili kavramsal çerçeveleri inceleyerek bu alanın genel anlayışını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Girişimiz, geleneksel Türk ayakkabıları ve el sanatlarına dair literatürün genel bir değerlendirmesi ile başlayacak, ardından konuya özgü kavramsal çerçevelerle ilgili öne çıkan yaklaşımları ele alarak, tezin temelini oluşturan kavramları derinlemesine anlamamıza olanak tanıyacaktır. Bu bölüm, geleneksel Türk ayakkabılarına dair mevcut bilgi birikimini sıralayarak, tezin bu alandaki katkılarını net bir bağlam içerisinde konumlandırmayı hedeflemektedir (Şerifli, 2014).

1.1.Yemeni

Yemeni, geleneksel Türk ayakkabıları arasında öne çıkan bir türdür ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Tarih boyunca yemeni, Türk kültürünün ayak giyimine özgü geleneksel bir örneği temsil etmiş ve zaman içinde evrim geçirmiştir. Yemeni, genellikle ince deri veya kumaştan üretilir ve tipik olarak tek parça halinde ayak tabanına sahiptir. Bu ayakkabı türü, özellikle sıcak iklimlerde rahatlık ve nefes alabilirlik sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Yemeninin tarihine bakıldığında, kökenleri Antik Türk kültürüne kadar uzanmaktadır. Özellikle Gaziantep yöresinde yaygın olarak üretilen Gaziantep Yemenisi, tel kırma işi tekniğiyle öne çıkar. Tel kırma işi, ince metal tellerin özenle işlenerek yemeniye özgün desenlerin oluşturulduğu bir tekniktir. Gaziantep Yemenisi, bu özel işleme tekniği ve estetik detaylarıyla Türk el sanatları geleneğine değerli bir katkı sunar. Diğer bölgelerdeki yemeni teknikleri ise coğrafi farklılıklar, kültürel etkileşimler ve zanaatkar geleneğiyle şekillenir. Bu farklı teknikler, yemeninin renk, desen ve dokusal özelliklerini belirler. Yemeni, sadece giyim amaçlı bir ayakkabı

olmanın ötesinde, aynı zamanda bir kültürel ifade biçimi olarak da değer taşır. Geleneksel motiflerin yemeni tasarımlarındaki rolü, bu ayakkabının sadece estetik bir öge olmanın ötesinde, Türk kültürünün derin anlamlarını yansıtan bir obje olduğunu gösterir (Oğuz, 2011).

Geçmişten günümüze, yemeni tasarımlarındaki değişim, modanın ve zanaatkarlığın evrimine paralel olarak şekillenir. Geleneksel motiflerin modern yorumlarıyla birleşen yemeni tasarımları, bu ayakkabı türünün yaşayan bir gelenek olma özelliğini sürdürmesini sağlar. Günümüzde, yemeni sadece geleneksel giyimle sınırlı kalmayıp, modern tasarım dünyasında da ilgi çekici bir konu haline gelmiştir. Yemeni, kültürel mirasımızın taşıyıcısı olarak, geleneksel Türk ayakkabıları içinde özel bir konuma sahiptir. Bu bölümde, yemeni üzerinden yapılan bu kapsamlı inceleme, bu geleneksel ayakkabının kökenleri, teknikleri, form ve detay özellikleri ile tasarımlarındaki değişim üzerine bir temel oluşturarak, tezin genel bağlamına katkıda bulunmaktadır (Yasa, 2011).

Geleneksel giyim, dünya genelinde benimsenen uluslararası modadan ayrı olarak, her milletin kendi tarihinden ve kültüründen gelen özgün kıyafetleri ifade eder. Bu kıyafetler genellikle günümüzde sadece belirli köylerde yaşatılan ve çoğunlukla müze vitrinlerinde sergilenen giysilerdir (Kırkıncıoğlu, 2015, s. 6). Anadolu'daki geleneksel Türk kadın giyiminin temeli, Türkistan'a (Orta Asya) dayanan kuplu atlı-göçebe giyim geleneğine dayanmaktadır. Bu işlevsel giyim tarzı, Türk kadınlarının yaşam biçimine göre tasarlanmış olup, hareket kabiliyeti ve rahatlık sağlamaktaydı (Gargi, 2007, s. 96).

Anadolu'da yaşayan kadınlar, evlendikten sonra ilk çocuklarını dünyaya getirene kadar duygularını özgürce ifade etmekte kısıtlanmışlardır. Bu nedenle, kadınlar duygularını özgürce ifade edebilmek için halı ve kilim dokuma, baş aksesuarları yapma gibi sanatlarla uğraşmaya başlamışlardır. Örneğin, bir kadın oyali eşarabının etrafını kırmızı biberlerle süslerse, bu eylemi eşiyle arasının kötü olduğunu ifade etmektedir (Cline, 1984, s. 1). Giysi ve aksesuarlarda kırmızı renk sıklıkla kullanılmıştır. Mavi, yeşil, turkuaz, siyah, bej, beyaz; Türk kumaşlarında kırmızı renkten sonra en çok tercih edilen renkler olmuştur.

16. yüzyıl ortalarından itibaren çiçek motifleri, Türk kumaşlarında da yaygın olarak kullanılmıştır. Giysi süslemelerinde lale, karanfil, gül, hilal, çintemani, rumi

gibi desenler sıkça yer almıştır (Halaç ve Baran, 2018, s. 2816). Giysi süslemelerinde renklerin seçiminde ise zamanla solmayacak renklerin tercih edilmiş olması önemli bir detaydır (Koçhan, 2007, s. 10).

Anadolu'da, "başı bağlanmak" ifadesi evlenmeyi simgeler ve başlıklar geleneksel kültürde önemli bir yer tutar (Özdemir ve Değerli, s. 3108). Bu başlıklar, Türk kadınlarının evlilik ritüellerinde ve geleneksel giyimlerinde önemli bir unsurdur, geçmişten günümüze taşınan ve kültürel mirasın bir parçası olan değerli öğelerdir.

Anadolu kadınlarının saç kesim tarzları ve başlarına bağladıkları süsler, sosyal statülerini belirten sessiz bir ifade biçimi olmuştur. Örneğin, Muğla yöresinde el dokuması ile yapılan "uzun çeki" adı verilen başlık, pembe ve mavi renklerden oluşan iki parçadan oluşmaktadır. Bu başlık, beş santimetre genişliğinde ve iki metre uzunluğundadır. Başın arkasından bele doğru uzanan şeridin ucundaki 12 santimetrelik kısım, üç sıra metal pullarla işlenmiş ve mavi, sarı, kırmızı yün püsküllerle süslenmiştir. Bu bağın, iki kişinin birleşmesini sembolize ettiği düşünülmektedir. Uzun çeki, bu bağlamda bir tılsım görevi görmekte ve iki kişiyi birleştirmektedir (Kırkıncıoğlu, 2015, s. 39-40).

Kadın başlıkları, farklı bölgelerde farklılık gösterse de, tüm yörelerde çeşitlilik ve anlam zenginliği açısından bir bütünlük sağlamıştır. Yörük giysilerinde ve baş süslemelerinde kullanılan çiçekler, Anadolu kadın ve erkek giyiminde önemli bir süs unsuru olmuştur. Kadın başlıkları el yapımı çeşitli çiçekler, oyalar ve yazmalarla süslenmiştir. Doğadan toplanan çiçekler, kadın giyiminde önemli bir yer tutmaktadır. Kadın baş aksesuarlarında kullanılan çiçek süslemeleri çeşitli anlamlar taşımaktadır. Sümbül çiçeği, aşkın sembolü olmuştur. Mor sümbül, aşık kızı; pembe sümbül, nişanlı kızı ve beyaz sümbül, bağlılığı sembolize etmiştir. Karanfil oyası gelinler ve evli kadınlar tarafından başlarına takılmıştır, Gül oyası ise bazı yörelerde gelinler tarafından bağlanırken, bazı yörelerde genç kızlar tarafından kullanılmıştır (Tezcan, 2007, s. 262-263).

Anadolu'da dört mevsim yaşandığı için, burada yaşayan halk, soğuk kış aylarında yünden yapılan aba türü kalın örgülü dokumalar kullanmıştır. İklim şartları göz önünde bulundurulduğunda, Anadolu'nun iklimi özellikle Ege, Akdeniz ve güneydoğu Anadolu'da daha sıcak olduğu için bu bölgelerde daha açık renkli ve ince

kumaşlar tercih edilmiştir. Doğu bölgelerinde ise soğuk iklim etkisiyle kadınlar, birkaç entarinin üst üste giyildiği bilinmektedir (Yıldız, 2002, s. 187).

Türkistan sanat kültürünün önemli bir unsuru olan nakış sanatı, Anadolu kültüründe çeyizlerin vazgeçilmez bir parçası olmuş ve giysi ile aksesuarlarda sıkça kullanılmıştır. Genellikle doğadan esinlenerek stilize edilen desenler, toplumlarda çeşitli inançların sembolü haline gelmiştir (Bekkerman ve Kovalyov, 2019, s. 7). Türk halk giysileri, zengin dokuma ve süsleme çeşitleriyle çok sayıda parçadan oluşmaktadır (Koca, 2007, s. 240,241). Kat kat giyinme geleneği, Türk giysilerinin zenginliğini ve çeşitliliğini ifade eden önemli bir özelliktir (Kırkincioğlu, 2015, s. 48).

Başa, bedene ve ayağa giyilenlerle birlikte giysileri tamamlayan takılar ve süslemeler, kültürel öğelerin estetikle birleşiminin en güzel örneklerini sunmaktadır. Türk giyimindeki takı ve süslemeler, çeşitli bölgelerde farklı tekniklerle işlenerek benzersiz bir çeşitlilik göstermektedir (Koç ve Koca, 2007, s. 240,241).

Geleneksel giysilerdeki sembolizm, Türk inanç sistemi ve toplumsal yapısının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle giysilerdeki sembolizm, "Türklerle özgü" olarak nitelendirilmiştir. Anadolu'nun köy ve kasabalarından gelen kadınların şehirlere göç etmesiyle birlikte, geleneksel başlık formları da değişmeye başlamıştır. Eşarp, tülbent, yemeni gibi geleneksel formlar, kent yaşamına adapte edilerek çağdaştırılmıştır. Bu süreçte kentleşmiş başlık formları, baş örtüsü olarak adlandırılarak 1980'lere kadar Türkiye'nin büyük şehirlerinde yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Nas, 2012, s. 32).

1.1.1.Yemeni Tarihi ve Kökeni

Yemeni, Türk kültürünün köklü bir ayakkabı geleneğini temsil eden önemli bir parçadır. Tarih boyunca, bu geleneksel ayakkabının kökenleri, Türklerin Anadolu'ya göçleriyle ve çeşitli kültürlerle etkileşimleriyle şekillenmiştir. Yemeni, özellikle Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan göç yolları üzerindeki yerleşim bölgelerinde benimsenmiş ve evrim geçirmiştir.

Antik dönemlere dayanan yemeni tarihinde, ayakkabının şekli ve tasarımı zaman içinde çeşitli kültürel ve coğrafi etkileşimlere bağlı olarak değişim göstermiştir. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde yemeni, saraylardan köylere kadar geniş bir yelpazede yaygın bir giyim öğesi haline gelmiştir. Bu dönemde yemeni, kullanılan malzemelerden işleme tekniklerine kadar zengin bir çeşitlilik göstermiştir.

Gaziantep yöresindeki yemeni üretimi, tel kırma işi tekniği ile öne çıkar. Tel kırma işi, ince metal tellerin özenle işlenerek yemeni üzerine dokunmasıyla gerçekleşen özgün bir el sanatıdır. Bu teknik, Gaziantep Yemenisi'ne karakteristik desenler ve estetik zenginlik katar. Gaziantep Yemenisi, sadece bir ayakkabı olmanın ötesinde, aynı zamanda zanaatkârların ustalık seviyelerini sergilediği bir sanat eseri olarak da değer taşır (Şerifli, 2014).

Yemeni tarihi, sadece estetik ve kullanım pratikleriyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bir kültürel ifade biçimi olarak da öne çıkar. Geleneksel motiflerin yemeni tasarımlarındaki rolü, genellikle sembolik anlamlar taşıyan desenlerle şekillenen özgün bir dil oluşturur. Bu motifler, genellikle doğadan ve Türk mitolojisinden esinlenerek, yemeninin üzerinde derin anlamlar barındırır.

Günümüzde yemeni, kültürel mirasın yaşatılması ve geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği açısından önemli bir rol oynamaktadır. Türk zanaatkârlarının el emeğiyle ürettiği yemeniler, yerel ve ulusal kimliğin bir parçası olarak öne çıkarken, aynı zamanda modern tasarım dünyasında da ilgi çekici bir konu haline gelmiştir. Bu noktada, yemeni tarihine dair detaylı bir bakış, bu geleneksel ayakkabının kültürel evrimini anlamamıza ve gelecekteki tasarımların bu zengin geçmişten nasıl ilham aldığını anlamamıza yardımcı olacaktır (Yıldız, 2016).

1.1.1.1. Antik dönemden günümüze yemeni geleneği

Antik dönemden günümüze uzanan yemeni geleneği, Türk kültürünün köklü geçmişi içinde izini sürmek ve bu geleneksel ayakkabının evrimini anlamak için büyük bir öneme sahiptir. Antik Türk kültüründe ayakkabı, sadece bir giyim ögesi olmanın ötesinde, kişinin toplumsal statüsünü, yaşam tarzını ve kültürel kimliğini yansıtan önemli bir unsurdur. Antik Türkler, çeşitli göç hareketleri ve coğrafi yayılmaları sırasında farklı kültürlerle etkileşime girdiler, bu da ayakkabı tasarımında ve işleme tekniklerinde çeşitlilik yarattı.

Orta Asya'da yaşayan Türk boyları, göçebe yaşam tarzları ve çeşitli iklim koşulları göz önüne alındığında, ayakkabılarının dayanıklılığı, rahatlığı ve pratik kullanımı büyük bir öneme sahipti. Geleneksel yemeni, bu ihtiyaçlara uygun olarak tasarlanmış ve zaman içinde farklı bölgelerde farklı varyasyonlara evrilmiştir.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, yemeni, saraylardan köylere kadar geniş bir toplumsal yelpazede yaygın bir giyim ögesi haline geldi. Saraylarda genellikle

zengin malzemeler ve özel işlemlerle süslenen yemeniler, halk arasında ise daha dayanıklı ve günlük kullanıma uygun olanları tercih ediliyordu. Yemeni, bu dönemde sadece ayak giyimi olarak değil, aynı zamanda kişinin toplumsal statüsünü belirten bir sembol olarak da görülmekteydi (Koyuncu Okca, 2017).

Gaziantep Yemenisi gibi bölgesel özelliklere sahip yemeni türleri, yöresel zanaatkârların ustalığıyla şekillenmiş ve bu özel teknikler zamanla belirli bölgelerin ayakkabı geleneğini belirleyen unsurlar haline gelmiştir. Antik dönemden günümüze kadar uzanan bu geleneğin devam etmesi, geleneksel Türk el sanatlarının canlılığını ve kültürel zenginliğini sürdürmesini sağlamıştır. Günümüzde, yemeni geleneği, el emeğiyle üretilen özgün tasarımlar ve modern yorumlamalarla birleşerek, Türk kültürünü ulusal ve uluslararası platformlarda temsil etmektedir.

1.1.1.2. Kültürel ve tarihi bağlamda yemeni kökeni

Yemeni kökeni hem kültürel hem de tarihi bir bağlamda incelendiğinde, Anadolu'nun zengin kültürel dokusunun bir yansıması olarak ortaya çıkar. Bu geleneksel ayakkabı türü, Türklerin tarih boyunca farklı coğrafyalara yayılması ve farklı kültürlerle etkileşime girmesi sonucunda evrimleşmiş ve çeşitlenmiştir (Silahşor, 2017).

Antik Türk kültüründe, ayakkabılar sadece bir giyim ögesi değil, aynı zamanda kişinin toplumsal statüsünü ve yaşam tarzını yansıtan önemli bir sembol olarak değerlendirilirdi. Bu dönemde ayakkabı tasarımları, genellikle göçebe yaşam tarzına uygun olarak dayanıklı, rahat ve pratik kullanıma yönelikti. Antik Türklerin, Orta Asya'da başlayan göç hareketleri sırasında, yemeni benzeri ayakkabılar giydikleri düşünülmektedir.

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, yemeni geleneği daha da kökleşti. Saraylarda ve halk arasında yaygın olarak kullanılan yemeniler, farklı malzemeler ve işleme teknikleriyle zenginleşti. Bu dönemde, yemeni tasarımları sadece ayak giyimi ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda estetik değeriyle de ön plana çıktı. Yemeni, hem saraylarda zengin kumaşlar ve işlemlerle süslenirken, hem de köylerde daha sade ve dayanıklı malzemelerle üretiliyordu.

Gaziantep Yemenisi gibi bölgesel özelliklere sahip olan yemeni türleri, Anadolu'nun farklı coğrafyalarında farklılaşarak, her biri kendi kültürel izlerini taşıdı. Gaziantep Yemenisi'nin tel kırma işi tekniğiyle öne çıkması, bu ayakkabının sadece

giyim ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda bir zanaat ve sanat eseri olarak değerlendirilmesine katkıda bulundu (Avci, 2010).

Yemeni kökeni, günümüzde hala yaşayan bir gelenek olarak Türk kültürünün temel unsurlarından biridir. Bu geleneğin kökenlerinin derinlemesine anlaşılması, yemeninin kültürel ve tarihi bağlamda nasıl evrildiğini anlamamıza ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunur. Yemeni, sadece bir ayakkabı türü değil, aynı zamanda Türk kültürünün ve zanaatkar geleneğinin önemli bir parçasıdır.

1.1.2. Yemeni Teknikleri

Yemeni teknikleri, geleneksel Türk ayakkabılarının önemli bir örneği olan yemeninin üretiminde kullanılan özgün zanaatkarlık tekniklerini kapsar. Bu teknikler, yemeninin estetik ve fonksiyonel özelliklerini belirleyen unsurları içerir ve genellikle bölgesel farklılıklar ve zanaatkarın ustalığına göre çeşitlenir (Kırça ve Ayşegül, 2020).

Gaziantep Yemenisi, yemeni geleneğinde öne çıkan ve özgün bir karakter kazandıran tel kırma işi tekniğiyle ün kazanmıştır. Tel kırma işi, ince metal tellerin özenle kırılması ve bu tellerin yemeni yüzeyine dokunmasıyla gerçekleşir. Bu el işçiliği, özgün desenlerin oluşturulmasına olanak tanır ve Gaziantep Yemenisi'ni diğer yemeni türlerinden ayıran belirgin bir özelliktir. Tel kırma işi, zanaatkarın ustalığı ve estetik anlayışının bir birleşimi olarak Gaziantep Yemenisi'nin kalitesini belirler.

Yemeni, Türkiye'nin farklı bölgelerinde farklı tekniklerle üretilir. Örneğin, Ege Bölgesi'nde üretilen yemeniler genellikle daha hafif ve nefes alabilir malzemelerle yapılırken, Doğu Anadolu'da daha dayanıklı malzemelerle üretilen yemeniler tercih edilir. Her bir bölgenin iklim koşulları, yerel zanaatkarların tercih ettiği malzemeler ve kültürel özellikleri, yemeni tekniklerinin çeşitlenmesine katkı sağlar.

Yemeni teknikleri sadece malzeme seçimi ve işleme teknikleriyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda desen ve renk kullanımını da içerir. Geleneksel Türk motifleri, bitki desenleri, geometrik şekiller ve mitolojik semboller, yemeni tasarımlarında sıkça kullanılan desenler arasındadır. Renkler ise genellikle doğadan ilham alınarak seçilir ve bölgesel farklılıklara göre değişiklik gösterebilir.

Yemeni üretimindeki teknikler, genellikle ustalık gerektiren el işçiliğiyle yapılır. Zanaatkârlar, geleneksel teknikleri ustaca kullanarak özgün tasarımlar ortaya çıkarır ve bu sayede yemeninin kültürel mirası sürdürülebilir kılar. Bu ustalık,

genellikle nesiller boyu aktarılan bir miras olarak değerlendirilir ve geleneksel yemeni üretimini canlı tutar (Başaran, 2018).

Yemeni teknikleri, sadece bir ayakkabı üretim süreci olarak değil, aynı zamanda Türk kültürü ve zanaatkarlık geleneğinin önemli bir parçası olarak da ele alınır. Bu teknikler, yemeninin sadece giyim ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda bir sanat eseri olarak da değer görmesine katkıda bulunur.

1.1.2.1. Tel kırma işi: Gaziantep yemenisi

Tel kırma işi, Gaziantep Yemenisi'nin öne çıkan ve benzersiz kılan bir tekniktir. Gaziantep Yemenisi, geleneksel Türk ayakkabıları arasında kendine özgü tasarımını ve işleme tekniği ile dikkat çeker. Tel kırma işi, bu özel yemeni türünün estetik zenginliğini ve zanaatkarlık seviyesini belirleyen temel bir unsurdur.

Tel kırma işi, ince metal tellerin özenle işlenerek yemeni üzerine dokunmasıyla gerçekleşen bir el sanatıdır. Bu teknik, Gaziantep Yemenisi'nin üst kısmında özgün desenlerin oluşturulmasını sağlar. Bu desenler genellikle geometrik şekiller, bitki motifleri ve geleneksel Türk süsleme unsurlarını içerir. Tel kırma işi, yemeninin yüzeyinde zarif ve detaylı desenlerin ortaya çıkmasına olanak tanır, bu da Gaziantep Yemenisi'nin diğer ayakkabılardan ayıran önemli bir özelliktir.

Resim 1. Tek Kırma İşi: Gaziantep Yemenisi

Gaziantep Yemenisi'nin tel kırma işi tekniği, sadece estetik bir öge eklemekle kalmaz, aynı zamanda zanaatkarın ustalığını ve tecrübesini de ortaya koyar. Metal

tellerin hassas bir şekilde işlenmesi, her bir yemeninin özgün ve dikkat çekici olmasını sağlar. Bu teknik, Gaziantep Yemenisi üretiminde ustalık gerektiren bir beceri setini simgeler ve geleneksel Türk el sanatlarına özgü bir örnek teşkil eder (Silahşor, 2017).

Gaziantep Yemenisi'nin tel kırma işi tekniği, sadece geleneksel ayakkabı tasarımı açısından değil, aynı zamanda kültürel bir ifade biçimi olarak da önemlidir. Her bir yemeni, üzerindeki desenler aracılığıyla geleneksel Türk motiflerini taşır ve bu motifler genellikle Türk mitolojisi, doğa ve yaşamın sembollerini içerir. Bu şekilde, Gaziantep Yemenisi, sadece bir ayakkabı olmanın ötesinde, Türk kültürünün derin anlamlarını yansıtan bir sanat eseri halini alır. Gaziantep Yemenisi'nin tel kırma işi tekniği, günümüzde hala yaşayan bir geleneği temsil eder ve bu teknik, Gaziantep yöresindeki zanaatkarlar arasında ustalığını sürdüren geleneksel bir beceri halini korur. Bu özel işleme tekniği, Gaziantep Yemenisi'nin sadece giyim ihtiyacını karşılayan bir ayakkabı olmanın ötesinde, Türk kültürünün ve zanaatkar geleneğinin önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmesini sağlar (Özdemir ve Gökçearsan, 2017).

1.1.2.2. Gaziantep tel kırma işinin teknik detayları

Gaziantep tel kırma işi, Gaziantep Yemenisi'nin öne çıkan ve tanınan bir işleme tekniğidir. Tel kırma işi, ince metal tellerin özenle işlenerek yemeni üzerine dokunmasıyla gerçekleşen bir zanaat tekniğidir. Bu tekniğin başarıyla uygulanabilmesi için belirli teknik detaylar ve adımlar bulunmaktadır.

Resim 2. Yemeni (A)

Resim 2. Yemeni (B)

Resim 2. Yemeni (C)

Bu geleneksel işleme tekniğinin temel unsurlarından biri, kullanılan metal tellerin ince ve esnek olmasıdır. Genellikle gümüş veya altın gibi metaller tercih edilir ve bu teller, yemeninin üst kısmında özgün desenler oluşturmak için kullanılır. İnce teller, detaylı ve zarif desenlerin oluşturulmasına olanak tanır (Ağırmalı ve Begiç, 2021).

Gaziantep tel kırma işi, özel bir çerçeve üzerinde gerçekleştirilir. Çerçeve, yemeninin üst kısmının düzgün bir şekilde gerilmesini sağlar ve zanaatkarın telleri düzenli bir şekilde işlemesine yardımcı olur. Tel kırma işi sırasında, zanaatkar, her bir metal telin özel bir desen oluşturacak şekilde yerleştirilmesine dikkat eder.

Zanaatkar, ince metal telleri el ile bükerek ve şekillendirerek desenin oluşturulmasını sağlar. Tel kırma işi, sabır ve ustalık gerektiren bir süreçtir; çünkü her bir telin hassas bir şekilde yerleştirilmesi ve işlenmesi gerekmektedir. Tel kırma işi sırasında kullanılan desenler genellikle geometrik şekiller, bitki motifleri ve geleneksel Türk süsleme unsurlarını içerir.

Teknik detaylar arasında renklendirme ve tonlama da bulunabilir. Metal teller, özel olarak renklendirilerek veya altın varaklar kullanılarak desenlere daha fazla zenginlik katılabilir. Bu detaylar, Gaziantep Yemenisi'nin estetik değerini arttırarak, geleneksel Türk el sanatlarındaki ustalığı vurgular. Gaziantep tel kırma işi, sadece bir ayakkabı üzerindeki desenlerin işlenmesi olarak düşünülebilecek basit bir süreç değildir. Her adımı özenle planlanmış, ustalıkla gerçekleştirilmiş ve kültürel bir mirasın devamını temsil eden özel bir zanaat tekniğidir. Bu teknik detaylar, Gaziantep Yemenisi'nin öne çıkan estetik özelliklerini ve kültürel değerini belirleyen unsurları oluşturur (Begiç, 2017).

1.1.2.3. Geleneksel Gaziantep tel kırma ustaları

Geleneksel Gaziantep tel kırma ustaları, Gaziantep Yemenisi'nin özgün ve karmaşık işleme tekniği olan tel kırma işini ustalıkla gerçekleştiren zanaatkarlardır. Bu ustalar, el becerisi, deneyim ve özgün tasarım anlayışları ile Gaziantep Yemenisi'nin estetik değerini belirleyen önemli figürlerdir. Gaziantep'te tel kırma ustaları, bu geleneksel el sanatını gelecek nesillere aktarmak ve yaşatmak adına büyük bir sorumluluk üstlenirler.

Gaziantep tel kırma ustalarının eğitimi genellikle aile içinde veya ustadan çıraklığa şeklinde geleneksel yöntemlerle gerçekleşir. Usta-çırak ilişkisi, bilgi ve

becerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar. Bu ustalar, genellikle genç yaşlarda zanaatkarlığa adım atan çıraklara, tel kırma işinin inceliklerini ve detaylarını öğretirler. Bu süreç, uzun yıllar süren pratiği içerir ve çıraklar, ustalarının gözetiminde bu geleneksel sanatı öğrenirler.

Ustalar, Gaziantep Yemenisi'nin tasarımında ve desenlerinde özgünlüğü sağlamak adına sanatlarını sürekli olarak geliştirirler. Her bir ustaya özgü bir tarz ve desen repertuarı oluşur. Estetik zevkleri, renk seçimleri ve motif kullanımları, Gaziantep Yemenisi'nin farklı ustalar arasındaki benzersizliğini belirler. Bu özgünlük, Gaziantep Yemenisi'nin sadece bir ayakkabı olmanın ötesinde bir sanat eseri olma özelliğini vurgular (Begiç, 2018).

Gaziantep tel kırma ustaları, sadece teknik becerileri öğretmekle kalmaz, aynı zamanda bu geleneksel zanaatın kültürel önemini ve değerini de çıraklarına aktarırlar. Geleneksel Gaziantep Yemenisi'nin, tel kırma işinin ustalıklı icra edilmesine dayanan benzersiz estetik özelliklerini devam ettirmek, bu ustaların misyonları arasında yer alır.

Günümüzde, bu geleneksel zanaatın sürdürülebilirliği için çaba gösteren Gaziantep tel kırma ustaları, modern tasarımlarla geleneksel teknikleri birleştirerek Gaziantep Yemenisi'nin evrimine katkıda bulunmaktadır. Bu ustalar, hem kültürel mirası koruma hem de geleneksel el sanatlarının gelecek nesillere aktarılmasında kilit bir rol oynarlar (Koç, 2016).

1.1.2.4. Diğer bölgelerdeki yemeni teknikleri

Türkiye'nin farklı bölgelerinde, özellikle de Anadolu'nun çeşitli coğrafyalarında, kullanılan yemeni teknikleri çeşitlilik gösterir. Bu teknikler, bölgesel kültürel farklılıklar, iklim şartları ve malzeme bulunabilirliği gibi etkenlere bağlı olarak şekillenmiştir.

Marmara Bölgesi: Marmara Bölgesi'nde üretilen yemeniler genellikle daha şehirselleşmiş ve modern tasarımları içerir. İstanbul'un etkisiyle şekillenen Marmara bölgesinde, yemeni üretimi daha çok endüstriyel makinelerle gerçekleştirilebilir. Bu nedenle, tel kırma işi gibi el işçiliği gerektiren detaylı teknikler, diğer bölgelere göre daha az kullanılabilir.

Ege Bölgesi: Ege Bölgesi'nde üretilen yemeniler, genellikle hafif ve yaz aylarında rahatça giyilebilecek tasarımları içerir. Bölgenin iklimi ve sahil şehirlerinin

etkisiyle, yemeni tasarımları daha renkli ve minimalist olabilir. Yine de geleneksel tekniklere sadık kalınarak, özellikle düz dokuma veya basit nakış teknikleriyle üretim yapılabilir.

İç Anadolu Bölgesi: İç Anadolu Bölgesi'nde, özellikle Konya ve çevresinde, geleneksel yemeni teknikleri ön plandadır. Tel kırma işi gibi detaylı işleme teknikleri bu bölgelerde sıkça kullanılır. Yaz ve kış aylarına uygun olarak daha dayanıklı malzemelerle üretilen yemeniler, geleneksel motiflerle süslenir ve genellikle daha kapalı renklere sahiptir (Atlıhan, 2011).

Resim 3. Kalıba Giydirilmiş ve Boyanmış Yemeni

Karadeniz Bölgesi: Karadeniz Bölgesi'nde üretilen yemeniler, genellikle daha kalın ve suya dayanıklı malzemeler kullanılarak yapılır. Bölgenin yağışlı iklimine uygun olarak, su geçirmez ve sıcak tutan yemeni çeşitleri görülebilir. İnce nakışlar ve renkli ipliklerle yapılan süslemeler de Karadeniz'e özgü bir özelliktir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, özellikle Şanlıurfa ve Mardin gibi şehirlerde, geleneksel el sanatlarına büyük bir vurgu vardır. Tel kırma işi, çeşitli nakış teknikleri ve renkli ipliklerle yapılan süslemeler, bölgeye özgü yemeni tekniklerini oluşturur. Yemeni tasarımları genellikle bölgenin zengin kültürel mirasını yansıtarak öne çıkar (Çaşkurlu vd., 2022). Bu bölgeler arasındaki farklı yemeni teknikleri, Türkiye'nin kültürel çeşitliliğini ve coğrafi zenginliğini yansıtarak geleneksel el sanatlarının çeşitlenmesine katkıda bulunur.

1.1.2.5. Farklı bölgelerdeki yemeni işleme tekniklerinin karşılaştırılması

Farklı bölgelerdeki yemeni işleme teknikleri, Türkiye'nin çeşitli coğrafyalarında benzersiz kültürel dokuların ve zanaat geleneğinin bir yansıması

olarak ortaya çıkar. Bu çeşitlilik, her bölgenin kendi estetik anlayışını, malzeme kullanımını ve işleme tekniklerini geliştirmesine olanak tanır. Bu paragraf, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki yemeni işleme tekniklerini karşılaştırmak üzere tasarlanmıştır.

Karadeniz Bölgesi'nde üretilen yemeni genellikle hafif, dayanıklı ve günlük kullanıma uygun nitelikte olup, genellikle pamuklu ipliklerle dokunur. Bu bölgelerdeki ustalar genellikle basit desenler ve renk paletleri kullanarak doğal ve sade bir estetik sunarlar. İşleme teknikleri arasında genellikle düz renkli dokuma, basit nakışlar ve sade desenler yer alır.

Ege Bölgesi'nde üretilen yemeniler, genellikle renkli ve canlı desenlere sahiptir. Bu bölgelerdeki ustalar, genellikle özgün motifler ve canlı renk kombinasyonları kullanarak göz alıcı tasarımlar ortaya çıkarırlar. İşleme teknikleri arasında genellikle iğne oyası, dantel ve boncuk işleme gibi detaylı ve zarif teknikler bulunur. Doğu Anadolu Bölgesi'nde üretilen yemeni, genellikle daha sade ve fonksiyonel bir tasarıma sahiptir. Bu bölgelerdeki ustalar, genellikle yünden yapılan ve soğuk iklimlere uygun olan yemenileri üretirler. İşleme teknikleri arasında genellikle basit nakışlar, düğmeler ve yün işleme teknikleri yer alır (Semiz, 2021).

Akdeniz Bölgesi'nde üretilen yemeniler, genellikle hafif ve yaz aylarına uygun olarak tasarlanır. Bu bölgelerdeki ustalar genellikle renkli ipliklerle yapılan dantel işlemleri ve açık dokuma tekniklerini kullanarak zarif ve şık tasarımlar ortaya koyarlar. Bu farklı bölgelerdeki yemeni işleme teknikleri, her birinin kültürel özelliklerini, iklim koşullarını ve malzeme kaynaklarını yansıtarak benzersiz ve çeşitli bir yemeni geleneğinin oluşmasına katkıda bulunur. Bu çeşitlilik, Türkiye'nin zengin kültürel mozaik yapısını yansıtan ve geleneksel el sanatlarındaki ustalığı vurgulayan bir özelliktir.

1.1.2.6. Bölgesel farklılıkların yemeni tasarımlarına etkisi

Türkiye'nin farklı bölgelerindeki bölgesel farklılıklar, yemeni tasarımlarına belirgin bir şekilde etki etmektedir. Bu farklılıklar, coğrafi, kültürel ve iklimsel özelliklerden kaynaklanmakta olup, her bir bölgeye özgü estetik anlayışları ve malzeme tercihlerini beraberinde getirir. Bölgesel farklılıkların yemeni tasarımlarına etkisi, üretildikleri coğrafyalara özgü karakteristik özelliklerin ortaya çıkmasına ve bu geleneksel el sanatının zenginliğini artırmasına neden olur (Başaran, 2014).

Karadeniz Bölgesi'nin nemli iklimi ve doğal kaynakları, burada üretilen yemeni tasarımlarını etkiler. Bu bölgelerde genellikle hafif, nefes alabilir ve günlük kullanıma uygun yemeni tasarımları tercih edilir. Renk paletleri genellikle doğal tonlardan oluşur ve desenler genellikle basit ve sade bir estetik sunar. Karadeniz Bölgesi'nin doğal güzellikleri, yemeni tasarımlarında sadelik ve doğallıkla birleşir.

Ege Bölgesi'nin sıcak iklimi ve zengin kültürel geçmişi, burada üretilen yemeni tasarımlarını etkiler. Bu bölgelerde genellikle renkli ve canlı desenlere sahip yemeniler tercih edilir. Ustalar, özgün motifler ve göz alıcı renk kombinasyonları kullanarak, Ege Bölgesi'nin enerjik ve canlı atmosferini yansıtan tasarımlar ortaya koyarlar.

Doğu Anadolu Bölgesi'nin soğuk iklimi ve kış aylarında yaygın olarak kullanılan yün, burada üretilen yemeni tasarımlarını etkiler. Bu bölgelerde genellikle sade ve fonksiyonel tasarımlar tercih edilir. Yün kullanımı ve basit nakışlar, bölgenin iklim koşullarına uygun olarak daha dayanıklı ve sıcak yemeni tasarımlarının ortaya çıkmasına katkı sağlar (Altınışik, 1982).

Resim 4. Tokalı Osmanlı Yemenileri

Akdeniz Bölgesi'nin sıcak iklimi ve yaz aylarındaki kullanım için uygun koşulları, burada üretilen yemeni tasarımlarını etkiler. Bu bölgelerde genellikle hafif malzemeler ve açık dokuma teknikleri kullanılarak yaz aylarına uygun tasarımlar ortaya çıkar. Renkli iplikler ve dantel işlemler, Akdeniz'in tarihî zenginliğini ve enerjisini yansıtan estetik detayları oluşturur (Sökmen, 2015).

Bölgesel farklılıklar, Türkiye'nin geniş coğrafi çeşitliliğinden kaynaklanan zengin bir yemeni geleneğinin oluşmasına katkıda bulunur. Bu farklılıklar, her bir yemeni tasarımının benzersiz bir hikâye anlatmasına ve Türk kültürünün çeşitliliğini vurgulamasına olanak tanır. Bu çeşitlilik, aynı zamanda geleneksel el sanatlarına duyulan ilgiyi artırarak, Türkiye'nin kültürel mirasının zenginliğini korur.

1.1.3. Yemeni Form ve Detay Özellikleri

Yemeni form ve detay özellikleri, geleneksel Türk ayakkabı tasarımının önemli bir parçasını oluşturur. Form, ayakkabının genel yapısal özelliklerini belirlerken, detaylar ise yemeninin estetik zenginliğini ve geleneksel motiflerle işlenmiş özgün unsurlarını içerir. Geleneksel yemeni formu, genellikle düz tabanlı, hafif ve sade bir yapıya sahiptir. Ayakkabı, genellikle topuktan yüksek olmayan düz bir tabana sahip olup, burun kısmı genellikle yuvarlak veya hafifçe kare şeklinde tasarlanır. Bu basit form, ayakkabının kullanımının rahat ve günlük hayata uygun olmasını sağlar. Ayrıca, geleneksel yemeninin sade formu, farklı bölgelerde ve kullanım amacına göre çeşitlenerek ortaya çıkan özgün tasarımlara adapte olmasına imkan tanır.

Yemeni detayları, geleneksel Türk el sanatının özünü yansıtarak estetik bir zenginlik sunar. Ayakkabının üst kısmı, genellikle özenle işlenmiş motifler, desenler ve renkli ipliklerle süslenir. Tel kırma işi, dantel işleme, boncuk işleme gibi detaylı teknikler kullanılarak oluşturulan desenler, her bir yemeniyi benzersiz kılar. Geleneksel Türk motifleri, genellikle mitolojik, bitkisel ve geometrik unsurları içerir, bu da yemeninin üzerinde anlam dolu bir sembolizm yaratır (Özdemir, 2009).

Yemeni detayları arasında öne çıkan bir diğer unsur, bilek kısmını saran kenar detaylarıdır. Bu kenar detayları, genellikle yemeninin ana rengiyle kontrast oluşturacak şekilde işlenir ve ayakkabının genel tasarımına ayrı bir görsel çekicilik katar. Aynı zamanda, bilek kısmındaki detaylar, ayakkabının ayakta daha sağlam bir şekilde durmasını sağlar.

Renk seçimi de detay özellikler arasında önemli bir rol oynar. Geleneksel olarak doğal malzemeler kullanılarak üretilen yemenilerde genellikle toprak tonları, doğal yeşiller ve mavinin farklı tonları tercih edilir. Renk seçimi, genellikle bölgesel ve kültürel özelliklere bağlı olarak değişir ve her bölgenin kendine özgü renk paletini yansıtarak o bölgenin kültürel kimliğini yansıtır.

Geleneksel yemeni form ve detay özellikleri, Türk el sanatının zanaatkârlarının ustalığını ve geleneksel motiflerin yaşatılmasını sergiler. Bu özellikler, her bir yemeninin sadece bir ayakkabı olmanın ötesinde, bir kültür ve gelenek mirası olarak değer kazanmasını sağlar (Tezel ve Bilgin, 2011).

1.1.3.1.Yemeni tasarımında estetik unsurlar

Yemeni tasarımında estetik unsurlar, geleneksel Türk el sanatlarının zenginliğini yansıtan özgün ve dikkat çekici detaylara odaklanır. Bu unsurlar, yemeninin formunu ve estetik değerini belirleyerek, her bir tasarımın kendine özgü bir hikâye anlatmasına olanak tanır.

Resim 5. Saray Yemenileri

Renk Seçimi: Yemeni tasarımlarında renk seçimi, genellikle coğrafi bölgelerin iklimi, doğal kaynakları ve kültürel özellikleri dikkate alarak yapılır. Karadeniz Bölgesi'nde doğal tonlar ve pastel renkler, Akdeniz Bölgesi'nde ise canlı ve parlak

renkler sıkça görülür. Renkler genellikle sembolik anlamlar taşır ve geleneksel motiflerle uyum içinde kullanılır.

Motifler ve Desenler: Yemeni tasarımlarında motifler ve desenler, genellikle Türk kültürünün zengin sembollerini yansıtır. Geometrik şekiller, bitki motifleri, hayvan figürleri ve geleneksel Türk süslemeleri, yemeni üzerinde öne çıkan estetik unsurlardır. Bu motifler genellikle geleneksel hikayeleri, inançları veya doğayı temsil eder.

Dokuma Teknikleri: Yemeni tasarımlarında kullanılan dokuma teknikleri, genellikle bölgesel farklılıkları ve malzeme tercihlerini yansıtır. İğne oyası, dantel işleme, tel kırma işi gibi geleneksel dokuma teknikleri, her bir yemeniye özgü dokusal ve görsel özellikler katmanın yanı sıra zanaatkarın becerisini de sergiler. **Form ve Şekil:** Yemeni tasarımlarının formu genellikle ayakkabının kullanım amacına ve bölgesel geleneklere bağlı olarak değişiklik gösterir. Karadeniz Bölgesi'nde daha sade ve hafif tasarımlar göze çarparken, Doğu Anadolu Bölgesi'nde genellikle daha kapalı ve sıcak tutan tasarımlar tercih edilir (Silahşor, 2017).

Resim 6. Farklı Saray Yemenileri

İşleme Detayları: Yemeni tasarımlarındaki işleme detayları, genellikle ustaların kişisel dokunuşlarına ve geleneksel becerilerine dayanır. Tel kırma işi, dantel işleme, boncuk işleme gibi detaylar, her bir yemeninin özgünlüğünü ve zanaatkarın ustalığını vurgular. Yemeni tasarımında estetik unsurlar, geleneksel Türk el sanatlarının zengin mirasını yansıtarak, her bir yemeninin bir sanat eseri olma özelliğini güçlendirir. Estetik unsurların bu kapsamlı kombinasyonu, yemeni geleneğinin yaşatılmasını ve kültürel zenginliğin korunmasını sağlar.

1.1.3.2. Fonksiyonel özellikler ve kullanım pratikleri

Yemeni tasarımlarının estetik unsurlarının yanı sıra, fonksiyonel özellikleri ve kullanım pratikleri de önemli bir rol oynar. Bu özellikler, yemenilerin geleneksel olarak nasıl kullanıldığını, hangi amaçlara hizmet ettiğini ve günlük yaşamda nasıl bir rol oynadığını belirler.

Yemeni tasarımlarının genellikle hafif ve esnek olması, günlük kullanım için uygunluğunu artırır. Bu özellik, yemenilerin rahatça giyilebilir olmasını sağlar ve genellikle yaz aylarında tercih edilen bir ayakkabı haline getirir. Hafif ve esnek yapıları, yürüyüşlerde, ev işlerinde ve günlük aktivitelerde rahat bir kullanım sunar. Yemeni tasarımlarında genellikle kullanılan hava geçirgen malzemeler, ayak sağlığını destekler. Özellikle sıcak iklimlerde terleme problemini minimize eder ve ayakların serin kalmasını sağlar. Bu özellik, özellikle yaz aylarında rahat bir kullanım sunarak geleneksel Türk giyim kültürüne uygunluğu vurgular (Barışta, 1992).

Yemeni tasarımlarında genellikle kullanılan malzemeler, dayanıklılık ve uzun ömürlülük sağlamak adına özenle seçilir. Kaliteli iplikler, dikişlerdeki özenli işçilik ve sağlam tabanlar, yemenilerin zamanla aşınmamasını ve uzun süre kullanılabilmesini sağlar. Yemeniler, geleneksel Türk giyim kültürünün bir parçası olarak öne çıkar. Özellikle kırsal bölgelerde geleneksel kıyafetlerle birlikte kullanılır ve yerel festivaller, düğünler veya diğer özel günlerde tercih edilir. Aynı zamanda günlük kullanım için de idealdir, çünkü hafif ve rahat olmaları, insanların gündelik aktivitelerinde kullanmalarını kolaylaştırır.

Yemeni tasarımları, ev içinde ve dışında çeşitli kullanım alanlarına uygunluğu ile öne çıkar. Ev işleri yaparken, bahçede dolaşırken veya kısa mesafeli yürüyüşlerde giyilmeleri yaygındır. Esnek ve dayanıklı yapıları, bu tür kullanımlara uygunluğunu artırır. Yemeni tasarımlarının fonksiyonel özellikleri, geleneksel Türk giyim kültürü ile pratik ve işlevsel bir şekilde birleşir. Her bir tasarım, estetik unsurlarıyla birlikte geleneksel ve günlük kullanım ihtiyaçlarına hitap eden bir denge sunar, bu da yemenileri Türk kültürünün vazgeçilmez bir parçası haline getirir.

1.1.4. Geçmişten Günümüze Yemeni Tasarımlarındaki Değişim

Geçmişten günümüze, yemeni tasarımlarındaki değişim, geleneksel Türk el sanatlarının dinamizmi ve adaptasyon yeteneğinin bir yansımasıdır. Bu değişim, geçmişten günümüze kadar süregelen kültürel, sosyal ve ekonomik değişimlerin bir

sonucudur. Geleneksel yemeni tasarımları, zaman içinde farklı etkileşimlere maruz kalarak kendini yenilemiş ve geliştirmiştir (Şenel, 2009). Geçmişte, yemeni tasarımları genellikle sade ve işlevsel olarak üretilirken, günümüzde daha çeşitli ve estetik olarak çarpıcı modeller görülmektedir. Renk ve desen seçenekleri genişlemiş, motifler ve işleme detayları daha karmaşık hale gelmiştir. Moda trendlerindeki değişimler, yemeni tasarımlarına da yansımış ve daha modern ve şık tasarımların ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Teknolojik ilerlemeler de yemeni tasarımlarındaki değişime katkıda bulunmuştur. Geleneksel el tezgahlarının yanı sıra modern dokuma makinelerinin kullanımı, üretim süreçlerini daha verimli hale getirmiş ve tasarım esnekliği sağlamıştır. Sentetik ipliklerin kullanımı, yemeni tasarımlarında malzeme çeşitliliğini artırmış ve dayanıklılığı artırmıştır (Karaman ve Emine, 2013).

Kültürel etkileşimler ve ekonomik faktörler de yemeni tasarımlarındaki değişimi etkileyen önemli unsurlardır. Turizm, kültür alışverişi ve küreselleşme gibi faktörler, farklı bölgelerdeki yemeni tasarımlarının birbirinden etkilenmesine ve bu tasarımların uluslararası platformlarda tanıtılmasına olanak tanımıştır. Geçmişten günümüze yemeni tasarımlarındaki değişim, geleneksel el sanatlarının yaşatılmasını sağlarken aynı zamanda bu sanatın çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde evrilmesine de imkân tanımıştır. Bu değişim, yemeni geleneğini canlı ve dinamik kılarak, kültürel mirasın gelecek nesillere taşınmasına katkıda bulunur.

1.1.4.1. Moda ve trendlerin yemeni tasarımlarına etkisi

Moda ve trendlerin yemeni tasarımlarına etkisi, geleneksel el sanatları ile günümüz modasının etkileşimini yansıtan önemli bir evrime işaret etmektedir. Yemeni, geleneksel giyim kültürüyle sıkı bir bağa sahip olmasına rağmen, moda dünyasındaki değişen eğilimler ve talepler, yemeni tasarımlarının modernleşmesine ve çeşitlenmesine zemin hazırlamıştır. Günümüzde moda, sadece bir giyim eşyasının estetik özelliklerini değil, aynı zamanda kültürel ve tarihi bağlamını da içeren bütünlük arayışındadır. Bu bağlamda, yemeni tasarımları da geçmişten ilham alarak, geleneksel motifleri günümüz modasına entegre ederek ve çağdaş tasarım anlayışını benimseyerek bir dönüşüm geçirmiştir.

Moda ve trendlerin yemeni tasarımlarına etkisi, öncelikle renk ve desen seçimlerinde kendini gösterir. Geleneksel yemeni tasarımlarında yaygın olan sade renk paleti ve basit desenler, günümüzde daha zengin ve çeşitli renk seçenekleriyle

birleşerek modern bir estetik oluşturur. Moda dünyasındaki renk trendleri, yemeni tasarımlarının güncel ve göz alıcı olmasına katkı sağlar (Çaylı ve Ölmez, 2012). Ayrıca, moda tasarımcılarının yemeniyi farklı kıyafet kombinlerinde kullanma eğilimleri, yemeninin sadece geleneksel giyimle sınırlı kalmayıp, günlük yaşamın her alanında kullanılabilir bir aksesuar haline gelmesine olanak tanır. Bu durum, yemeninin sokak modasında, özel etkinliklerde ve hatta uluslararası moda sahnelerinde kendine yer bulmasına neden olmuştur (Bulmuş ve Bedük, 2013).

Teknolojik gelişmelerin moda dünyasına etkisiyle birlikte, yemeni tasarımları dijital platformlarda daha fazla tanıtılmakta ve online ticaret olanaklarıyla dünya çapında daha geniş kitlelere ulaşmaktadır. Bu da yemeni tasarımlarının uluslararası alanda tanınmasına ve küresel bir moda trendi haline gelmesine zemin hazırlamaktadır. Moda ve trendlerin yemeni tasarımlarına etkisi, geleneksel el sanatlarına yenilik ve canlılık getirerek, yemeniyi sadece bir giyim eşyası olmanın ötesine taşımıştır. Bu etkileşim, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında yeni bir perspektif sunarken, yemeninin günümüz modasına uyum sağlamasına ve çağdaş bir sanat objesi olarak varlığını sürdürmesine katkıda bulunmuştur.

1.1.4.2.Yemeni tasarımlarındaki geleneksel unsurların modern yorumları

Yemeni tasarımlarındaki geleneksel unsurların modern yorumları, geleneksel el sanatları mirasının günümüz estetik ve kullanım taleplerine uygun şekilde nasıl adapte edildiğini gösteren önemli bir evrime işaret etmektedir. Geleneksel unsurların modern yorumları, tasarımcıların ve zanaatkarların geleneksel motifleri, dokuma tekniklerini ve formları kullanarak çağdaş tasarımlar ortaya çıkarmasına olanak tanır.

Geleneksel motifler, yemeni tasarımlarındaki en belirgin unsurlardan biridir. Geometrik şekiller, bitki motifleri, hayvan figürleri ve geleneksel Türk süslemeleri, yemeninin estetik dilini belirler. Ancak, modern yorumlarda bu motifler daha özgün ve çeşitli bir şekilde kullanılarak, geleneksel tasarımlara çağdaş bir dokunuş eklenir. Örneğin, geleneksel motiflerin daha abartılı ve büyük ölçekli kullanımı, modern tasarımlarda minimalizmin ve sadeliğin öne çıkmasına olanak tanır.

Dokuma teknikleri, yemeni tasarımlarındaki diğer önemli unsurlardan biridir. Geleneksel dokuma teknikleri, günümüzde daha modern malzemeler ve tekniklerle birleşerek yepyeni bir yorum kazanır. Tel kırma işi, dantel işleme, iğne oyası gibi geleneksel dokuma teknikleri, modern tasarımlarda özgün detaylar ve tekstürler

oluşturmak için kullanılır. Aynı zamanda, bu dokuma teknikleri sayesinde yemeni tasarımları daha hafif, dayanıklı ve günlük kullanıma uygun hale gelir. Form ve şekil, geleneksel yemeni tasarımlarında önemli bir rol oynar. Geleneksel olarak belirgin olan düz ve yuvarlak formlar, günümüzde farklı kesimler, asimetrik formlar ve modern hatlarla birleştirilerek çağdaş bir estetik oluşturulur. Bu şekilde, yemeni tasarımları sadece geleneksel kıyafetlerle değil, aynı zamanda modern giyim tarzlarıyla da uyumlu bir şekilde kullanılabilir. Geleneksel unsurların modern yorumları, geleneksel el sanatlarına duyulan ilginin ve değerinin günümüzdeki devamını temsil eder. Bu yorumlar, yemeni tasarımlarının yaşayan bir geleneğe dönüşmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda geleneksel el sanatlarının günümüzdeki moda trendleriyle bütünleşerek varlığını sürdürmesine olanak tanır (Kuday, 2001).

1.2.Çarık

Çarık, geleneksel Türk ayakkabıları arasında önemli bir yere sahip olan ve tarih boyunca farklı dönemlerde çeşitli teknik ve tasarım evrelerinden geçerek günümüze ulaşan bir ayakkabı türüdür. Çarığın tarihçesi, tasarımı, işleme teknikleri ve kullanım alanları, geleneksel Türk el sanatları içindeki zengin mirası yansıtan önemli unsurlardan biridir.

Resim 7. Karadağ Çarığı

Çarığın tarihi, Türk kültürünün köklü geçmişine dayanmaktadır. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan bu yolculuk, çarığın tasarımında ve işleme tekniklerinde farklı bölgelere özgü çeşitliliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tarihsel olarak askeri ve günlük kullanım için önemli bir ayakkabı olan çarığın evrimi, Osmanlı dönemiyle birlikte daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır (Silahşor, 2017).

Çarık terlik, geleneksel çarığın bir varyantıdır ve genellikle yaz aylarında terlik olarak kullanılır. Çarık terliklerde genellikle yumuşak deri kullanılır ve üzerinde yapılan işlemlerle zenginleştirilir. Bu işlemler genellikle tel kırma işi, iğne oyası veya dantel işlemleriyle süslenir. Çarık terlik, yaz aylarında hafif ve rahat bir giyim alternatifi sunarken, aynı zamanda geleneksel el sanatlarının zarif bir örneği olarak da öne çıkar. Bot çarık, çarığın daha kapalı ve kış aylarına uygun bir versiyonudur. Genellikle kalın ve dayanıklı deri kullanılarak üretilir ve ayakları soğuktan korumak amacıyla daha yüksek bir bilek kısmına sahiptir. Bot çarıkların en dikkat çekici özelliklerinden biri kurdela nakışı tekniğidir. Kurdela nakışı, çarığın üst kısmında renkli ipek veya pamuk ipliklerle yapılan süslemeleri ifade eder. Bu teknik, geleneksel Türk motifleri ve desenleriyle zenginleştirilerek çarığa estetik bir değer katar (Altınay, 2013).

Çarık tasarımlarında geleneksel Türk motifleri önemli bir yer tutar. Geometrik desenler, bitki motifleri, hayvan figürleri ve semboller, çarıkların üst yüzeyinde özenle işlenir. Bu motifler, genellikle Türk kültürünün derin simgelerini ve anlamlarını taşır, böylece her bir çarığın kendine özgü bir hikayesi vardır. Çarık, kullanım amacına bağlı olarak farklı çeşitliliklere sahiptir. Günlük yaşamda rahatlıkla giyilebilen hafif çarıklardan, kışın soğuktan koruyan ve dayanıklı derilerden yapılan bot çarıklara kadar geniş bir yelpazede çeşitlenir. Geleneksel kıyafetlerle uyumlu olan çarıklar aynı zamanda modern giyim tarzlarıyla da kombin edilebilir. Çarık, geleneksel Türk el sanatlarından biri olarak, tasarımındaki detaylar, kullanılan malzemeler ve işleme teknikleriyle zengin bir kültürel mirası yansıtarak günümüzde de yaşayan bir gelenek olarak varlığını sürdürmektedir.

1.2.1. Çarık Tarihi ve Gelişimi

Çarık, Türk kültürünün zengin ayakkabı geleneğinde önemli bir yer tutan geleneksel bir ayakkabı türüdür. Tarihi, Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan köklü bir geçmişe dayanır ve çeşitli dönemlerde farklı kültürlerin etkileşimiyle şekillenmiştir. Çarığın tarihçesi, evrimi ve gelişimi, Türk ayakkabı kültürünün genel gelişimi içinde izlenebilecek önemli bir yolculuğu temsil eder (Karatekin, 2001).

Çarığın tarihine dair en erken izler, Orta Asya'da Türk boylarının yaşadığı dönemlere dayanmaktadır. Göçebe yaşam tarzına uygun olarak tasarlanan çarıklar, basit ve dayanıklı yapılarıyla dikkat çeker. Deri malzemenin kullanılması, çarığın

dayanıklılığını artırmış ve aynı zamanda çeşitli hava koşullarına uygunluğunu sağlamıştır. Orta Asya'dan Anadolu'ya göçlerle birlikte çarığın tasarımında ve kullanımında değişiklikler olmuş, yerel kültürlerin etkisiyle çeşitli çarık modelleri ortaya çıkmıştır (Silahşor, 2017).

Resim 8. Süsleme Tekniği Kullanılarak Yapılan Bazı Çarık Örnekleri

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çarık, sadece gündelik yaşamda değil, aynı zamanda askeri alanda da yaygın bir kullanıma sahipti. Askeri çarıklar, genellikle daha yüksek bilek kısmına sahip, ayak bileğini korumaya yönelik tasarımlara sahipti. Renk ve desen seçimindeki çeşitlilik, kullanıcının sosyal statüsünü ve mesleğini yansıtabilir bir özelliğe sahipti. Özellikle Osmanlı sarayında ve ordusunda farklı sınıflardaki insanların giydiği çarıklar arasında belirgin farklar bulunmaktaydı (Emre Eroğlu, 2013).

Tanzimat dönemiyle birlikte, Batılı giyim tarzının etkisiyle Türk giyim kültüründe de değişimler yaşandı. Ancak çarık, geleneksel Türk giyimini temsil etmeye ve yaşatmaya devam etti. Cumhuriyet döneminde modernleşme süreciyle birlikte giyim alışkanlıkları değişse de çarık geleneksel festivaller, düğünler ve özel etkinlikler gibi özel günlerde hala kullanılan bir ayakkabı türü olarak varlığını sürdürdü. Günümüzde ise çarık, geleneksel Türk el sanatlarından biri olarak hem gündelik yaşamda hem de kültürel etkinliklerde kullanılmaya devam ediyor. Tasarımındaki detaylar, kullanılan malzemeler ve işleme teknikleriyle çarık, geçmişten günümüze uzanan bir kültürel bağın ve sanatın izlerini taşıyan özel bir ayakkabıdır.

1.2.1.1.Tarihsel süreçte çarığın evrimi

Tarihsel süreçte çarığın evrimi, Türk kültürünün değişen sosyal, ekonomik ve kültürel dinamikleriyle paralel bir şekilde gelişen zengin bir serüveni yansıtmaktadır. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan göçler, farklı coğrafyalardaki etkileşimler ve tarihsel olaylar, çarığın tasarımını ve kullanımını şekillendiren temel etkenlerden biri olmuştur.

İlk dönemlerde, Orta Asya Türk boylarının göçebe yaşam tarzı, çarığın tasarımını belirleyen temel faktörlerden biriydi. Basit ve dayanıklı bir yapıya sahip olan çarıklar, göçebe yaşamın getirdiği hareketlilik ve doğanın zorlu koşullarına uyum sağlama amacı güdüyordu. Deri malzemenin yaygın olarak kullanılması, çarığı dayanıklı kılarak ayakları dış etkenlere karşı koruma fonksiyonu gördü (Salman, 2010).

Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan Türk göçleriyle birlikte çarık tasarımında ve kullanımında çeşitlilikler ortaya çıktı. Anadolu'nun farklı coğrafi bölgelerinde iklim koşulları ve yaşam tarzına bağlı olarak çeşitli çarıklar geliştirildi. Örneğin, dağlık bölgelerde daha yüksek bileklere sahip çarıklar tercih edilirken, düzlüklerde daha hafif ve düşük bilekli çarıklar kullanılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çarık, askeri alanda da yaygın bir kullanıma sahipti. Osmanlı ordusunun çeşitli birimlerine özgü çarık modelleri bulunuyordu. Bu dönemde çarığın tasarımında, kullanıcı sınıfını ve mesleğini belirten detaylar ve süslemeler öne çıktı. Saray çarıkları, askeri personelin çarıkları ve sivil kullanım için üretilen çeşitli modeller arasında belirgin farklar bulunmaktaydı. Tanzimat dönemiyle birlikte Batılı giyim tarzının etkisiyle giyim alışkanlıkları değişse de çarık geleneksel Türk giyimini temsil etmeye ve yaşatmaya devam etti. Cumhuriyet döneminde ise çarık, geleneksel giyim kültürünün bir unsuru olarak özellikle köylerde ve kırsal kesimde kullanılmaya devam etti. Günümüzde ise çarık, geleneksel Türk el sanatlarından biri olarak hem gündelik yaşamda hem de kültürel etkinliklerde kullanılmaktadır. Tarihsel süreçteki evrimi, çarığın Türk kültüründeki köklü geçmişini ve yaşayan bir geleneği temsil etmesini sağlamıştır (Çiftçi, 2021).

1.2.1.2.Çarığın kültürel ve toplumsal rolü

Çarığın kültürel ve toplumsal rolü, Türk geleneksel giyim kültürü içinde önemli bir yer işgal ederek, tarih boyunca toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik

dokusunu yansıtmıştır. Çarığın bu rolü, geleneksel el sanatları mirasının yaşatılmasında, toplumsal sınıf ve meslek ayrımlarının ifade edilmesinde, kültürel kimliğin korunmasında ve sosyal etkileşimde belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Çarığın kültürel rolü, geleneksel el sanatlarından biri olarak Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturmasıyla ilgilidir. Çarığın tasarımındaki detaylar, kullanılan malzemeler ve işleme teknikleri, Türk el sanatlarına özgü zengin bir estetik dilin ifadesini sunar. Çarıklar üzerinde işlenen geleneksel motifler, desenler ve renk seçimleri, Türk kültürünün derin simgelerini taşıyarak her bir çarığı bir sanat eseri haline getirir. Bu nedenle, çarıklar sadece ayakkabı değil, aynı zamanda bir kültürel ifade aracıdır (Ceylan, 2009).

Resim 9. Taban Birleştirme Tekniği

Çarığın toplumsal rolü, kullanıldığı dönem ve coğrafyaya bağlı olarak sosyal sınıf ve meslek ayrımlarının ifade edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle Osmanlı döneminde, saray çarıkları, askeri personelin çarıkları ve sivil kullanım için üretilen çeşitli modeller arasında belirgin farklar bulunmaktaydı. Bu çeşitlilik, kişinin toplum içindeki konumunu ve mesleğini gösteren bir sembol olarak kullanılmıştır. Çarığın kültürel ve toplumsal rolü, Türk kültürünün modernleşme süreçlerine rağmen yaşatılmasına katkıda bulunmuştur. Geleneksel giyim unsurlarının günümüzde de kullanılması, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlar. Özellikle kırsal bölgelerde ve geleneksel etkinliklerde çarıkların kullanılması, Türk kültürünün güçlü

bir şekilde sürdürülmesine ve korunmasına katkı sağlar. Çarığın kültürel ve toplumsal rolü, geleneksel Türk el sanatları mirasının yaşatılmasında, toplumsal ayrımların ifade edilmesinde ve kültürel kimliğin korunmasında önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde hala kullanılan çarıklar, geçmişin izlerini taşıyarak Türk kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtmaya devam etmektedir.

1.2.2. Türk İşi Teknikler: Çarık Terlik

Türk işi tekniklerden biri olan çarık terlik, geleneksel Türk ayakkabıları içinde öne çıkan bir tasarım ve işleme biçimidir. Bu özel teknik, özellikle yaz aylarında kullanılan hafif ve rahat ayakkabılar olan çarık terliklerin üretiminde kullanılır. Çarık terlikler, genellikle yumuşak deri malzeme kullanılarak üretilir ve üzerinde yapılan işlemlerle estetik bir değer kazanır (Teke, 2019).

Çarık terliklerde yaygın olarak kullanılan bir teknik, tel kırma işlemidir. Tel kırma işi, çarık terliklerin üst kısmında dekoratif desenlerin oluşturulmasında kullanılan bir nakış tekniğidir. Bu teknik, ince tel veya ipliklerin, genellikle gümüş veya altın renkte, deri üzerine işlenerek desenler oluşturulmasını sağlar. Tel kırma işlemesi, çarık terliklerin sade ve zarif bir görünüme sahip olmasını sağlarken aynı zamanda geleneksel Türk motiflerini taşıyan estetik unsurların da vurgulanmasına katkı sağlar.

Resim 10. Türk İşi Teknikler: Çarık Terlik

Çarık terliklerin üretiminde kullanılan diğer bir teknik ise iğne oyasıdır. İğne oyası, ince iğne ve renkli ipliklerin kullanıldığı bir dantel işleme tekniğidir. Çarık terliklerin kenarlarına veya üst kısmına işlenen iğne oyası detayları, ayakkabılara zarif bir dokunuş katar. Bu detaylar genellikle çiçek motifleri, geometrik desenler veya geleneksel Türk süsleme motifleriyle bezeli olup, çarık terlikleri hem günlük giyimde hem de özel günlerde kullanıma uygun hale getirir. Çarık terliklerin tasarımında kullanılan tel kırma işi ve iğne oyası gibi Türk işi teknikler, bu ayakkabılara özgün bir karakter kazandırarak geleneksel el sanatları mirasını yaşatma amacını taşır. Bu tekniklerle süslenen çarık terlikler, hem Türk kültürünün zenginliğini yansıtan birer sanat eseri niteliği taşır hem de giyen kişinin geleneksel motiflere duyduğu bağlılığı ifade eder. Günümüzde hala üretilen çarık terlikler, Türk işi tekniklerin bir örneği olarak kültürel mirasın yaşatılmasına katkıda bulunmaktadır (Uçkun, 2010).

1.2.2.1. Türk işi tekniklerin çarık terlik üzerindeki uygulanması

Türk işi teknikler, özellikle çarık terlik gibi geleneksel Türk ayakkabıları üzerinde estetik ve sanatsal bir zenginlik katmak için uygulanan özel işleme teknikleridir. Çarık terliklerin üretiminde kullanılan bu teknikler, ayakkabının tasarımında ve işçiliğinde geleneksel el sanatlarına özgü detayların vurgulanmasına olanak tanır. Öncelikle, çarık terliklerde sıkça karşılaşılan Türk işi tekniği, tel kırma işlemidir. Bu teknik, ince tellerin, genellikle gümüş veya altın renklerinde, deri üzerine işlenmesini içerir. Tel kırma işlemesiyle çarık terliklerin üst kısmında desenler oluşturulur. Geleneksel Türk motifleri, geometrik desenler veya çiçek motifleri, tel kırma işlemesiyle ayakkabının yüzeyine işlenerek estetik bir görünüm elde edilir. Bu teknik, çarık terliklerin sade ve zarif bir şekilde süslenmesini sağlar (Karanfil, 2011).

Ayrıca, iğne oyası da çarık terlik tasarımlarında sıkça kullanılan bir Türk işi tekniğidir. İğne oyası, ince iğne ve renkli ipliklerle yapılan bir dantel işleme tekniğidir. Çarık terliklerin kenarlarına veya üst kısmına işlenen iğne oyası detayları, ayakkabılara zariflik ve sofistike bir hava katar. Geleneksel Türk el sanatlarından esinlenen bu detaylar, çarık terlikleri özel ve dikkat çekici kılar. Türk işi tekniklerin çarık terlik üzerindeki uygulanması, genellikle el emeği ve geleneksel ustalık gerektiren özel bir işleme sürecini içerir. Ustalar, bu teknikleri kullanarak her bir çarık terliği özenle süsler ve tasarlar. Bu süreç, el sanatlarının geleneksel mirasını yaşatma ve gelecek nesillere aktarma amacını taşır. Çarık terliklerde kullanılan Türk işi teknikler, sadece ayakkabıların estetik görünümünü zenginleştirmekle kalmaz, aynı

zamanda Türk kültürünün zengin el sanatları mirasını günümüze taşıyan önemli bir unsurdur. Bu tekniklerin uygulanmasıyla her bir çarık terlik, geleneksel Türk sanatının ve el işçiliğinin bir yansıması olarak öne çıkar.

1.2.2.2. Geleneksel çarık terlik ustalarının çalışma teknikleri

Geleneksel çarık terlik ustalarının çalışma teknikleri, bu zanaatın özüne ve ustalık gerektiren detaylarına odaklanan bir el işçiliği sürecini içerir. Her bir çarık terlik, ustanın deneyimi, el becerisi ve geleneksel tekniklere olan hakimiyetiyle şekillenir. Malzeme Seçimi ve Hazırlık: Ustalar, çarık terlik üretiminde kullanılacak malzemeleri seçerken özel bir özen gösterir. Genellikle yumuşak deri malzemeler tercih edilir. Deri, dayanıklılığı, esnekliği ve ayak sağlığına uygunluğu nedeniyle tercih edilir. Malzemenin seçimi, çarık terliğin konforu ve estetik özellikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Doğdu ve Mızrak, 2014).

Desen Tasarımı: Çarık terlik ustaları, geleneksel Türk motifleri, geometrik desenler veya çiçek motifleri gibi özgün desenleri çarık terliğin yüzeyine işlemek için önce bir desen tasarımı oluşturur. Bu tasarım, genellikle geleneksel sanat ve el sanatları motiflerinden ilham alır ve çarık terliğe özgü bir estetik sağlar. Tel Kıрма İşi ve İğne Oyası: Ustalar, çarık terlik üzerinde tel kırma işi veya iğne oyası gibi Türk işi teknikleri uygular. Tel kırma işi, ince tellerin deri üzerine işlenmesini içerir ve genellikle desen oluşturmak için kullanılır. İğne oyası ise ince iğne ve renkli ipliklerle yapılan bir dantel işleme tekniğidir ve çarık terliğin kenarlarına veya üst kısmına zarif detaylar ekler.

El İşi ve Detaylar: Çarık terlik ustaları, genellikle el işçiliği ile çalışarak her bir çarık terliğin detaylarını özenle işler. Bu süreç, ince işçilik ve dikkat gerektirir. Geleneksel çarık terliklerde görülen detaylar, genellikle ustaların kişisel dokunuşunu ve sanatını yansıtır (Bor, 2016). Ölçü ve Kalıp Uygulama: Ayakkabı yapımında olduğu gibi, çarık terlik ustaları da müşterinin ayak ölçülerine uygun kalıpları kullanarak çarık terliklerini üretir. Doğru ölçü ve kalıp, terliklerin giyen kişiye mükemmel uyum sağlamasını sağlar. Geleneksel çarık terlik ustalarının çalışma teknikleri, ustalık ve deneyim gerektiren özel bir el sanatları dalını temsil eder. Her bir çarık terlik, ustasının sanatsal vizyonunu ve geleneksel el sanatlarının mirasını yaşatma çabasını yansıtarak kültürel zenginliğin bir parçası haline gelir.

1.2.3. Bot Sandalet: Kurdela Nakışı Tekniği

Bot sandaletler, geleneksel Türk ayakkabı sanatında yenilikçi bir dönüşümün temsilcileri olarak öne çıkarlar ve bu yenilikçilik, özellikle kurdela nakışı tekniğinin uygulanmasıyla kendini gösterir. Kurdela nakışı, geniş ve renkli kurdelelerin kullanıldığı, kumaş veya deri üzerine desenlerin oluşturulduğu bir işleme sanatıdır. Bu teknik, bot sandaletlerin estetik değerini artırarak, onlara özgün bir kimlik kazandırır ve geleneksel Türk ayakkabıcılığında modern bir yorum sunar.

Kurdela nakışı ile süslenen bot sandaletler, geleneksel ve modern stilin mükemmel bir birleşimini sunar. Kurdela nakışının uygulanma süreci, dikkat ve incelik gerektirir. Ustalar, öncelikle sandaletin tasarımını planlar ve ardından uygun renk ve genişlikteki kurdeleleri seçer. Seçilen kurdeleler, özel iğneler yardımıyla sandaletin yüzeyine nakşedilir. Bu süreçte, çiçekler, geometrik desenler veya geleneksel Türk motifleri gibi çeşitli desenler kullanılır. Kurdela nakışı tekniği, zanaatkarların yaratıcılığını ve sanatsal becerisini ön plana çıkarır (Uçkun, 2010).

Bot sandaletlerde kurdela nakışı tekniğinin kullanılması, bu ayakkabıları sadece günlük kullanım için değil, aynı zamanda özel günlerde de tercih edilen bir moda unsuru haline getirir. Renkli ve canlı kurdeleler, sandaletlere canlılık ve dinamizm katarak, giyen kişinin stilini özgün bir şekilde ifade etmesine olanak tanır.

Bu ayakkabıların üretiminde gösterilen el emeği ve ustalık, her bir bot sandaletin benzersiz bir eser olmasını sağlar. Geleneksel Türk el sanatlarının bu modern uygulaması hem yerel hem de uluslararası pazarda büyük ilgi görür. Kurdela nakışı ile süslenen bot sandaletler, geleneksel Türk ayakkabıcılığının geleceğe taşınmasında önemli bir rol oynar ve bu alandaki yenilikçi yaklaşımları temsil eder. Bu şekilde, geleneksel sanatlar modern ihtiyaçlar ve zevklerle uyum içinde yeniden hayat bulur, kültürel mirasın korunması ve yaşatılması adına değerli bir katkı sağlar.

1.2.3.1. Kurdela nakışının bot sandalet üzerindeki estetik etkisi

Kurdela nakışının bot sandalet üzerindeki estetik etkisi, bu ayakkabıları sadece bir kullanım nesnesi olmaktan çıkarıp, adeta giyilebilir sanat eserlerine dönüştürür. Kurdela nakışı, zengin renk paleti ve dinamik desenleriyle bot sandaletlere özgü bir kimlik ve derinlik katar. Bu teknik, ayakkabının yüzeyini bir tuval olarak kullanarak, üzerinde canlı ve göz alıcı kompozisyonlar yaratır. Nakışın getirdiği hacim ve doku,

sandaletlere üç boyutlu bir görünüm verir, bu da onları daha çekici ve dikkat çekici kılar (Özkarıcı, 1997).

Kurdela nakışı ile süslenmiş bot sandaletler, geleneksel motifler ve modern tasarım anlayışının birleşimi sayesinde, geniş bir kitleye hitap eder. Nakış işlemi sırasında kullanılan çiçek desenleri, geometrik şekiller ve geleneksel Türk motifleri, her bir sandaleti kültürel bir ifade aracına dönüştürür. Bu estetik yaklaşım, ayakkabıları tek bir kültüre ya da moda anlayışına sınırlamaz; aksine, global bir çekiciliğe sahip olmalarını sağlar. Kurdela nakışının estetik etkisi, aynı zamanda giyen kişinin bireysel tarzını ve kişiliğini yansıtmaya fırsatı sunar. Bot sandaletler, farklı renk ve desen kombinasyonlarıyla, giyimde kişisel ifadeyi öne çıkaran bir araç haline gelir. Bu ayakkabılar, gündelik kıyafetlerden özel günlerdeki kıyafetlere kadar her türlü giyim tarzıyla uyum sağlayabilir, böylece kullanıcılarına geniş bir yelpazede stil seçeneği sunar (Uğurlu, 2021).

Kurdela nakışı teknik olarak zorlu bir süreç olmasına rağmen, elde edilen sonuç bu çabanın değerini fazlasıyla ortaya koyar. Nakış işlemi, her bir sandaletin benzersiz bir eser olmasını sağlar; böylece her biri, kendi hikayesini anlatır. Estetik açıdan bakıldığında, kurdela nakışı ile süslenmiş bot sandaletler, geleneksel el sanatlarının modern zamanlara nasıl uyarlanabileceğinin mükemmel bir örneğini teşkil eder ve bu süreçte, giyim kültüründe yenilikçi bir soluk getirir (Tuncer, 2010).

1.2.3.2. Bot sandaletlerin geleneksel kurdela nakışı detayları

Bot sandaletlerde kullanılan geleneksel kurdela nakışı detayları, bu ayakkabı türünün sıradanlıktan çıkıp, zanaatkarlık ve sanatsal ifadenin birleştiği bir noktaya ulaşmasını sağlar. Kurdela nakışı, ince işçilik ve detaylara verilen önemle, her bir sandaleti eşsiz birer esere dönüştüren bir süreçtir. Bu süsleme yöntemi, çeşitli renklerde ve genişliklerde kurdela bantlarının iğneyle kumaş veya deri üzerine işlenmesiyle gerçekleşir. Nakış sırasında, çiçekler, yapraklar, dallar ve bazen de geometrik şekiller gibi geleneksel motifler kullanılır. Bu motifler, Türk kültürünün derinliklerinden gelen simgelerle bezeli olup, doğanın ve yaşamın çeşitliliğini yansıtır.

Bot sandaletler üzerindeki kurdela nakışı detayları, dikkatle seçilmiş renk kombinasyonları ve incelikli desenlerle, giyen kişiye özgünlük katmakla kalmaz, aynı zamanda giysilerle harmonik bir bütünlük oluşturur. Nakış işlemi, sandaletlerin yalnızca birer aksesuar olmaktan öte, bir moda ifadesi haline gelmesini sağlar.

Özellikle el yapımı bot sandaletler, her bir dikişte emek ve sabrın izlerini taşır. Bu işçilik, sandaletleri sadece giyilebilir nesneler olmaktan çıkarıp, onlara bir hikaye ve karakter kazandırır (Ocakoğlu, 2018).

Resim 11. Bot Sandaletlerin Geleneksel Kurdela Nakışı Detayları

Geleneksel kurdela nakışıyla süslenmiş bot sandaletler, aynı zamanda kültürel mirasın günümüz modası içinde yaşatılması anlamına gelir. Bu detaylar, eski nesillerin el sanatlarını ve estetik anlayışlarını modern dünyaya taşıırken, giyimde geleneksel ve modern unsurların nasıl ustalıkla harmanlanabileceğini gösterir. Sandaletlerdeki nakış detayları, kullanılan malzemenin kalitesi ve işçiliğin mükemmelliğiyle birleştiğinde, sürdürülebilir moda anlayışına da katkıda bulunur. Bu yaklaşım, tüketicilere sadece estetik açıdan değil, aynı zamanda etik ve çevresel değerler açısından da tatmin edici bir seçenek sunar. Bot sandaletlerin geleneksel kurdela nakışı detayları, el sanatlarının modern giyim ürünleriyle buluşmasının bir örneği olarak, hem estetik hem de kültürel bir değer taşır. Bu detaylar, her bir sandaleti zamanın ötesinde bir eser haline getirir ve giyen kişiye, geleneksel motiflerin modern yorumları aracılığıyla kişisel ifade özgürlüğü sunar.

1.2.4. Geleneksel Motiflerin Çarıklardaki Yeri

Geleneksel motiflerin çarıklardaki yeri, Türk kültürünün zenginliğini ve derinliğini yansıtan bir özellik olarak ön plana çıkar. Çarık, asırlardır Anadolu'da kullanılan bir ayakkabı türü olup, geleneksel el sanatlarının en somut örneklerinden

biridir. Bu bağlamda, çarıklar üzerine işlenen motifler, sadece estetik bir amacı değil, aynı zamanda bölgesel, tarihsel ve kültürel bir anlam taşır. Geleneksel motifler; doğadan ilham alınarak oluşturulan çiçek, yaprak, hayvan figürleri veya geometrik şekiller şeklinde çarıkların üzerinde hayat bulur. Bu motifler, el sanatlarında ustalığın, ince işçiliğin ve sanatsal ifadenin bir göstergesi olarak kabul edilir (Uçkun, 2010).

Çarıkların üzerindeki geleneksel motiflerin kullanımı, yalnızca giysinin estetik değerini artırmakla kalmaz, aynı zamanda giyen kişinin sosyal statüsü, yaşam tarzı ve bölgesel kimliği hakkında bilgiler verir. Her bir motifin kendine has bir hikayesi ve anlamı bulunur; bazıları bereketi, bolluğu ve korumayı simgelerken, diğerleri aşk, güzellik ve cesareti temsil eder. Bu motiflerin çarıklar üzerine aktarılması, zanaatkarların hem sanatsal becerilerini hem de kültürel mirası gelecek nesillere aktarma çabalarını gösterir.

Geleneksel motiflerin çarıklardaki kullanımı, aynı zamanda bölgesel farklılıkları da ortaya koyar. Türkiye'nin farklı bölgelerinde çarık yapımında kullanılan motifler ve işleme teknikleri değişiklik gösterir. Bu çeşitlilik, Türkiye'nin zengin kültürel mozağının bir yansımasıdır ve her bir bölgenin kendine özgü folklorik değerlerini, inançlarını ve estetik anlayışını ifade eder.

Çarıklar üzerindeki geleneksel motiflerin korunması ve yaşatılması, kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşır. Bu motifler, günümüzde de çarık tasarımlarında kullanılarak modern ve geleneksel unsurların birleşiminden yeni formlar yaratılmasına olanak tanır. Bu sayede, geleneksel çarık yapımı, çağdaş moda dünyasında da kendine yer bulurken, kültürel kimliğin ve mirasın korunması adına önemli bir rol üstlenir (Halaç ve Baran, 2018).

Geleneksel motiflerin çarıklardaki yeri, Türk kültürünün ve el sanatlarının zenginliğinin bir ifadesi olarak hem estetik bir değer hem de kültürel bir derinlik sunar. Bu motifler, geçmişten günümüze değerlerin, inançların ve estetik anlayışın aktarılmasında köprü görevi görür ve Türk el sanatlarının canlılığını ve çeşitliliğini korumaya yardımcı olur.

1.2.4.1. Motiflerin anlamı ve sembolizmi

Geleneksel Türk çarıklarındaki motifler, yalnızca estetik bir süsleme olmanın ötesinde, derin sembolik anlamlar taşır. Bu motifler, yüzyıllar boyunca toplumsal değerler, inançlar ve yaşamın felsefesini yansıtan bir dil gibi işlev görür. Her bir motif,

belirli bir anlamı veya mesajı ileterek, giyen kişinin kimliğini, sosyal statüsünü, bölgesel aidiyetini ve hatta kişisel inançlarını sembolize edebilir. Bu zengin simgesel dil, çarıkları sadece bir giysi parçası olmaktan çıkarıp, giyen kişinin dünyasına dair ipuçları sunan bir kültürel ifade aracına dönüştürür (Öner, 2019).

Örneğin, çarıklar üzerinde sıklıkla kullanılan çiçek ve yaprak motifleri, doğanın yeniden doğuşunu, bereketi ve bolluğu temsil eder. Bu motifler, toplumun doğaya olan bağlılığını ve ondan alınan ilhamı simgeler. Diğer yandan, geometrik desenler düzeni, kozmik düzenin bir yansıması olarak görülebilir ve evrenin sonsuzluğuna, insan yaşamının döngüsel yapısına atıfta bulunur. Hayvan figürleri ise genellikle güç, cesaret, koruma ve bereketle ilişkilendirilir; örneğin, bir kartal motifi gücü ve yüksek idealleri, bir kurt motifi ise korumayı ve aile bağlarını simgeleyebilir.

Bazı motifler, belirli toplulukların veya bölgesel grupların kimliğini ifade eder ve bu motifler, giyen kişinin ait olduğu topluluğa dair ipuçları taşır. Bu sembolizm, çarıkların ve üzerlerindeki motiflerin, topluluk içindeki bireyler arasında bir iletişim aracı olarak kullanıldığını gösterir. Ayrıca, evlilik, doğum gibi önemli yaşam olaylarında giyilen özel motiflerle süslenmiş çarıklar, bu olayların toplumsal ve kültürel önemini vurgular.

Motiflerin bu sembolik kullanımı, onların sadece geçmişin bir yansıması olmadığını, aynı zamanda yaşayan ve nefes alan bir kültürel mirasın parçası olduğunu gösterir. Günümüzde bile, geleneksel çarık ustaları tarafından yaşatılan bu motifler ve semboller, modern tasarımlara uyarlanarak kültürel değerlerin ve anlamların yeni nesillere aktarılmasını sağlar. Bu süreç, geleneksel motiflerin yalnızca tarihi bir miras olmadığını, aynı zamanda geleceğe yönelik bir köprü görevi gördüğünü vurgular. Dolayısıyla, çarıklardaki motiflerin anlamı ve sembolizmi, Türk kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini, geçmişten geleceğe taşıyan değerli birer öge olarak önemini korumaktadır (Yazlık, 2022).

1.2.4.2. Geleneksel motiflerin çarık tasarımlarındaki rolü

Geleneksel Türk çarık tasarımlarında motiflerin kullanımı, bu el sanatının estetik ve kültürel zenginliğinde kritik bir rol oynar. Motifler, sadece süsleme amacı taşımakla kalmaz, aynı zamanda bölgesel kimlikler, sosyal statüler ve hatta kişisel inançlar gibi derin kültürel anlamlar taşır. Geleneksel çarık tasarımlarında motiflerin bu kullanımı, çarık üretiminde usta sanatkarların derin bilgisinin ve becerisinin bir

göstergesi olarak ön plana çıkar. Bu motifler, yüzyıllar boyunca aktarılan ve geliştirilen bir kültürün, yaşam tarzının ve estetik anlayışının somut ifadeleridir (Alaeddinoğlu, 1999).

Çarık tasarımlarındaki geleneksel motifler, sanatkarların çevresiyle ve geçmişle olan bağlantısını gösterir. Örneğin, doğadan ilham alan çiçek ve yaprak motifleri, Anadolu'nun zengin florasının bir yansımasıdır ve bu, sanatkarların doğal dünyayla iç içe yaşamının bir göstergesidir. Geometrik desenler ise, belki de evrenin düzenine ve matematiksel prensiplere olan hayranlığın bir ifadesidir. Bu motifler, çarık tasarımlarına entegre edilirken, uygulanan teknikler ve motiflerin kompozisyonu, her bir eserin benzersiz bir sanat eseri haline gelmesini sağlar.

Geleneksel motiflerin çarık tasarımlarındaki rolü, aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerlerin aktarılmasında önemli bir araçtır. Çarık gibi gündelik kullanım nesnelerinde bu motiflerin varlığı, kültürel mirasın günlük hayata entegre edilmesini ve yaşatılmasını sağlar. Bu motifler, bireylerin kökenlerine, geçmişlerine ve topluluklarına olan bağlılıklarını ifade etme yollarından biri olarak hizmet eder. Geleneksel motiflerle süslenmiş bir çarık giymek, bu nedenle, bir bireyin kültürel kimliğini ve mirasını onurlandırmanın bir yolu olabilir.

Ayrıca, geleneksel motiflerin çarık tasarımlarındaki kullanımı, sanatkarların yaratıcılığını ve yenilikçi ruhunu da sergiler. Geleneksel desenler, modern tasarımlarla birleştirilerek yeni ürünler yaratmak için bir ilham kaynağı olarak kullanılabilir. Bu süreç, geleneksel ve modern unsurların bir arada kullanılmasını sağlayarak, çarık tasarımlarının zamanla evrimleşmesine ve geniş bir kitleye hitap etmesine olanak tanır. Böylece, geleneksel motiflerin çarık tasarımlarındaki rolü, kültürel mirasın korunması ve aktarılmasının yanı sıra, bu mirasın çağdaş dünyada yeniden yorumlanması ve canlandırılmasında da önemli bir faktör haline gelir (Salman, 2010).

1.2.5. Çarık Çeşitleri ve Kullanım Alanları

Çarık, Türk kültüründe derin kökleri olan geleneksel bir ayakkabı türüdür ve çeşitli modelleri, malzemeleri ve kullanım alanlarıyla dikkat çeker. Her bir çarık çeşidi, belirli bir yaşam tarzı, iklim koşulu ve sosyal gereksinimle ilişkilendirilebilir, bu da onları sadece bir giysi parçası olmaktan çıkarıp, giyen kişinin sosyal statüsünü, mesleğini ve hatta yaşadığı bölgeyi yansıtan kültürel simgeler haline getirir. Geleneksel olarak, çarıklar; deri, ahşap ve hatta kumaş gibi çeşitli malzemelerden

yapılır ve bu, kullanıldıkları coğrafi alanın doğal kaynaklarına bağlı olarak değişiklik gösterir.

Kullanım alanlarına gelince, çarık çeşitleri arasında en yaygın olarak bilineni, tarım ve hayvancılıkla uğraşan kırsal kesim sakinlerinin tercih ettiği sağlam deri çarıklardır. Bu çarıklar, dayanıklılıkları ve ayakları dikenlerden, taşlardan koruma özellikleri sayesinde çiftçiler ve çobanlar için idealdir. Öte yandan, daha hafif ve süslemeli çarık modelleri, şehir içinde veya özel törenlerde giyilmek üzere tasarlanmıştır. Bu tür çarıklar, genellikle ince işçilik gerektiren detaylar ve motiflerle süslenir, giyen kişiye hem konfor sağlar hem de estetik bir zevk sunar (Uçkun, 2010).

Bazı çarık çeşitleri, belirli meslek gruplarıyla özdeşleşmiştir. Örneğin, esnaf ve zanaatkarlar arasında, işlerini yaparken giydikleri özel tasarım çarıklar bulunur. Bu çarıklar, uzun saatler ayakta durmayı gerektiren işlerde konfor sağlamak üzere özel olarak tasarlanmıştır. Ayrıca, dini ve kültürel törenlerde giyilen özel çarık modelleri de vardır ki, bu çarıklar genellikle daha süslüdür ve giyen kişinin o törene duyduğu saygıyı ifade eder.

Turistik bölgelerde, geleneksel çarık yapımı, yerel halkın gelir kaynaklarından biri olmuştur. Bu bölgelerde üretilen çarıklar, genellikle el işçiliğiyle yapılan ve bölgesel özellikleri yansıtan tasarımlara sahiptir. Böylece, hem yerel halkın ekonomisine katkıda bulunur hem de Türk kültürünün tanıtımını yapar. Turistler, bu çarıkları hem kullanım için hem de dekoratif amaçlar için satın alabilirler.

Çarık çeşitleri ve kullanım alanları, Türk kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini gözler önüne serer. Her bir çarık modeli, belirli bir yaşam tarzının, coğrafi koşulların ve kültürel değerlerin bir yansımasıdır. Bu çeşitlilik, çarıkların sadece geçmişte değil, günümüzde de önemli bir kültürel miras parçası olarak kalmalarını sağlar (Eftelioğlu, 2006).

1.2.5.1. Farklı çarık çeşitlerinin kullanım amaçları

Farklı çarık çeşitlerinin kullanım amaçları, bu geleneksel ayakkabıların Türk kültüründeki zengin ve çeşitli rolünü ortaya koyar. Çarık, temelde koruma ve konfor sağlama amacıyla kullanılsa da zaman içinde sosyal, kültürel ve hatta ekonomik farklılıkları ifade eden bir araç haline gelmiştir. Kullanım amaçları coğrafi koşullar, meslekler, sosyal statüler ve geleneksel giyim kodlarına göre değişiklik gösterir, bu da çarık çeşitlerinin geniş bir yelpazeye yayılmasına yol açar.

Kırsal alanlarda kullanılan çarık türleri, genellikle sağlam deriden yapılır ve ağır çalışma koşullarına dayanıklı olması gerektiğinden kalın tabanlara sahiptir. Bu çarık türü, tarım işçilerinin ve çobanların ayaklarını keskin taşlar, dikenler ve zorlu arazi koşullarına karşı korumak için tasarlanmıştır. Özellikle uzun yürüyüşler ve zorlu hava koşullarında ayakların korunması gerektiğinde tercih edilir (Sökmen, 2015).

Şehir ve kasaba gibi daha kentsel ortamlarda giyilen çarık çeşitleri ise estetik ve konforu ön planda tutar. Bu çarık türleri, daha ince deriden yapılır ve genellikle el işi süslemeler, nakışlar veya renkli iplerle bezelidir. Şehir içindeki sosyal etkinlikler, düğünler ve dini törenler gibi özel günlerde giyilir. Bu tür çarıklar, giyen kişinin sosyal statüsünü ve kişisel zevklerini yansıtır. Zanaatkarlar ve esnaflar için özel olarak tasarlanan çarık çeşitleri de bulunur. Bu çarık türleri, uzun saatler boyunca rahatlık ve dayanıklılık sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Örneğin, bir demirci veya marangoz için tasarlanan çarıklar, işin doğası gereği ayakları sıcak tutacak ve yaralanmalara karşı koruyacak şekilde üretilir.

Turistik çarık çeşitleri, genellikle hediyelik eşya veya dekoratif amaçlar için satılır. Bu çarıklar, yerel kültürü yansıtan motifler, renkler ve tasarımlar içerir. Yerli ve yabancı turistler tarafından, Türk kültürel mirasının bir parçası olarak değerlendirilir ve satın alınır. Son olarak, günümüzdeki bazı çarık çeşitleri, geleneksel tasarımları modern yaşam tarzıyla bütünleştiren yenilikçi yaklaşımlar sergiler. Bu tür çarıklar, geleneksel çarık yapım tekniklerini korurken, daha modern, rahat ve şık tasarımlar sunar. Böylece, geleneksel ve modern yaşam tarzları arasında bir köprü kurar ve geniş bir kullanıcı kitlesine hitap eder (Şaman Doğan, 1997). Her bir çarık çeşidinin kullanım amacı, Türk kültürünün çeşitliliğini ve zenginliğini gözler önüne sererken, aynı zamanda sosyal ve kültürel bağlamda insanların günlük yaşamlarındaki ihtiyaçlarına yanıt verir. Bu çeşitlilik, çarıkların sadece pratik bir ayakkabı olmaktan öte, kültürel bir simge olarak önemini korumasını sağlar.

1.2.5.2. Çarıkların toplumsal ve günlük kullanımındaki rolü

Çarıklar, Türk toplumunda tarihi kökleri olan ve günlük yaşamın önemli bir parçasını oluşturan ayakkabı türlerindendir. Bu geleneksel ayakkabılar, sadece pratik giyim ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve günlük yaşamın birçok yönüne entegre olarak önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, çarıkların

toplumsal ve günlük kullanımdaki rolünü anlamak, Türk kültürünün derinliklerine inmek anlamına gelir (İbret, 2023).

Geleneksel olarak, çarıkların giyilme şekli ve tasarımı, kişinin sosyal statüsünü, mesleğini ve hatta coğrafi kökenini ifade eder. Örneğin, kırsal bölgelerde yaşayan çiftçiler ve çobanlar için dayanıklı ve kalın tabanlı çarıklar tercih edilirken, şehirlerde yaşayan bireyler için daha hafif, süslü ve ince tasarımlar ön plandadır. Bu farklı tasarımlar, giyen kişinin aidiyet duygusunu ve toplumsal konumunu gösteren önemli göstergelerdir.

Çarıkların günlük kullanımdaki rolü, özellikle geleneksel giyim kültürünün sürdürüldüğü yerlerde, her yaş ve cinsiyet grubundan insanın günlük giyimine entegre edilmiştir. Özellikle kırsal bölgelerde, çarıklar hala günlük giyimde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu hem geleneksel kültürün devamını sağlar hem de pratik kullanım için ideal bir ayakkabı türü sunar. Özellikle tarım işleri, ev işleri veya günlük dış mekân faaliyetleri için çarıkların kullanımı oldukça yaygındır.

Dini ve kültürel törenlerde, çarıklar özel bir anlam taşır. Örneğin, düğünlerde, bayramlarda veya diğer önemli toplumsal etkinliklerde giyilen özel çarıklar, giyen kişinin bu olaya duyduğu saygıyı ve bu tür geleneksel törenlerdeki rolünü vurgular. Bu çarıklar genellikle daha süslüdür, motiflerle süslenmiştir ve genellikle el işçiliğiyle üretilir (Begiç, 2015).

Geleneksel el sanatları ve çarık yapımı, bazı bölgelerde hala canlılığını korur. Bu, hem yerel ekonomiye katkıda bulunan bir meslek dalı oluşturur hem de geleneksel çarık tasarımlarının devamını sağlar. Aynı zamanda, turistik bölgelerde satılan özel tasarım çarıklar, yerel kültürün tanıtımını yaparak kültürel turizme katkıda bulunur.

Çarıkların toplumsal ve günlük kullanımdaki rolü, Türk kültürünün derin bir parçasını oluşturur. Pratik kullanımlarının yanı sıra, çarıkların tasarımı ve giyiliş şekli, giyen kişinin kimliğini, toplumsal durumunu ve kültürel bağlamını ifade etme yoludur. Bu nedenle, çarıklar, sadece ayakları koruyan geleneksel ayakkabılar değil, aynı zamanda bir kültürel sembol ve toplumsal kimlik belirleyicisi olarak da önemli bir role sahiptir.

1.3. Geleneksel Türk El Sanatları ve Kültürel Devamlılık

Geleneksel Türk el sanatları, Türk kültürünün zengin bir yansımasıdır ve uzun bir geçmişe sahiptir. Bu el sanatları, kuşaktan kuşağa aktarılan geleneksel teknikler,

desenler ve motiflerle karakterizedir. Türk el sanatları, sadece estetik bir değere sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda kültürel kimliği, tarih ve toplumsal değerleri koruma ve yaşatma işlevi görür (Buyruk, 2017).

Bu el sanatları arasında yemeni, çarık ve geleneksel motiflerin işlendiği diğer ayakkabı tasarımları da bulunmaktadır. Ayakkabı tasarımındaki bu el sanatları, gelişen teknolojiye rağmen hala yaşatılmaya çalışılan geleneksel Türk zanaat kültürünün bir parçasıdır. Bu sanatların devamlılığı, ustalardan çıraklara geçen bilgi ve beceriyle sağlanır. Ustalar, geleneksel teknikleri öğrenen genç nesillere kendi deneyimlerini aktararak bu sanatların sürdürülmesine katkıda bulunurlar.

Türk el sanatları, sadece geleneksel tekniklerin devamını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda kültürel mirası koruma görevini de üstlenir. Desenlerde ve motiflerde görülen semboller, genellikle Türk mitolojisi, doğa ve tarihle ilgili önemli anlamları içerir. Bu motiflerin ve desenlerin kullanımı, Türk kültürünün zenginliğini ve derinliğini ifade eder.

Kültürel devamlılık, sadece el sanatlarının sürdürülmesiyle değil, aynı zamanda bu sanatların toplum içinde değer görmesi ve kullanılmasıyla da ilgilidir. Bu el sanatları, geleneksel kıyafetlerde, özel günlerde ve kültürel etkinliklerde sıkça görülür. Örneğin, düğünlerde giyilen geleneksel kıyafetlerde işlenmiş ayakkabılar hem gelin hem de damadın giyimine özel bir dokunuş katar. Geleneksel Türk el sanatları, kültürel devamlılığın önemli bir unsuru olarak karşımıza çıkar. Bu sanatlar, geçmişin bilgeliğini ve estetik değerlerini günümüze taşımanın yanı sıra, genç nesillere bu gelenekleri öğretmek gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlar. Aynı zamanda, Türk kültürünün bir parçası olarak bu el sanatlarına olan ilgi ve değer, kültürel mirasın canlılığını ve zenginliğini koruma çabalarını destekler (Konuk, 2009).

1.3.1. Geleneksel Türk El Sanatları

Geleneksel Türk el sanatları, Türk kültürünün zengin ve çeşitli bir yansımasıdır. Bu sanatlar, binlerce yıllık bir geçmişe dayanmakta olup, Türklerin Anadolu'ya göçleriyle birlikte farklı coğrafyalara taşıdığı kültür mirasını da içinde barındırır. Geleneksel Türk el sanatları, genellikle el işçiliği ve özgün tasarımlarla karakterizedir.

Halı Dokuma: Türk halıları, dünya genelinde sanatın zirvesini temsil eder. Özellikle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde geleneksel yöntemlerle elde dokunan

halılar, desenlerindeki renk zenginliği ve motif çeşitliliği ile ön plana çıkar. Her bir halı, bölgesel kültürü ve hikayeleri temsil eden benzersiz desenlere sahiptir (Bozkuş, 2003).

Seramik Sanatı: Geleneksel Türk seramik sanatı, çeşitli teknikleri içerir ve genellikle çini olarak adlandırılır. Çini, renkli sırlarla süslenmiş seramik malzemesidir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde sarayların ve camilerin süslenmesinde sıkça kullanılan çini sanatı, günümüzde de geleneksel ve modern tasarımlarla devam etmektedir.

Ahşap Oyma: Türk el sanatlarında ahşap oyma, özellikle geleneksel mobilya ve dekoratif objelerin yapımında kullanılan önemli bir tekniktir. Bu sanat, genellikle geometrik desenler, bitki motifleri ve mitolojik figürlerle süslenmiş ahşap objelerin üretilmesini içerir.

Minyatür Sanatı: Türk minyatür sanatı, küçük boyutlardaki resimlerde detaylı ve ince işçilikle tanınır. Özellikle kitap süslemelerinde ve minyatür albümlerinde kullanılan bu sanat dalı, genellikle manzara, portre ve mitolojik sahneleri içerir.

Maraş İşi: Geleneksel Türk el sanatlarından biri de Maraş işi olarak bilinir. Bu el sanatı, özellikle Gaziantep yöresinde gelişmiştir ve ipek üzerine yapılan ince nakışları içerir. Genellikle gelinliklerde, başörtülerinde ve diğer özel giysilerde kullanılan Maraş işi, geleneksel Türk el sanatlarının zarif bir örneğidir.

Geleneksel Türk el sanatları, kültürel mirasın devamlılığını sağlamak adına önemli bir rol oynar. Bu sanatlar, ustalardan çıraklara aktararak gelecek nesillere taşınır ve Türk kültürünün estetik değerlerini korur. Aynı zamanda, günümüzde modern tasarımlarla birleştirilerek, geleneksel el sanatlarına olan ilgiyi canlı tutar ve ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını sağlar (Begiç, 2015).

1.3.1.1. Türk el sanatlarındaki genel özelliklerin incelenmesi

Türk el sanatları, zengin bir kültürel mirası temsil eder ve genel özellikleri, özgün tasarımları, renk kullanımı, malzeme seçimi ve geleneksel teknikleri içerir. Bu sanatlar, genellikle el işçiliğiyle üretilir ve Türk halkının tarih boyunca geliştirdiği estetik anlayışı, mitolojik öğeler, coğrafi etkiler ve günlük yaşamın yansımalarını içerir (Elhan Özus, 2015).

Türk el sanatlarının genel özelliklerinden biri, geniş bir yelpazede kullanılan motiflerdir. Bu motifler genellikle geometrik desenler, bitki motifleri, hayvan figürleri ve mitolojik semboller içerir. Türk mitolojisinin zenginliği ve Türklerin doğa ile iç içe yaşam geleneği, bu motiflerin çeşitliliğini ve anlamını artırır. Desenlerdeki renk seçimi, genellikle canlı ve kontrastlıdır, ki bu da eserlere dinamizm ve enerji katmaktadır.

Malzeme seçimi, Türk el sanatlarında önemli bir rol oynar. Ahşap, deri, seramik, metal ve kumaş gibi doğal malzemeler sıkça kullanılır. Bu malzemeler, genellikle yerel kaynaklardan temin edilir ve el işçiliğiyle işlenerek sanat eserlerine dönüştürülür. El sanatçıları, geleneksel malzemelerle çalışarak hem geçmişin ustalıklı işlenmiş eserlerini sürdürürler hem de çağdaş tasarımlarda bu malzemeleri kullanarak yenilikçi ve özgün eserlere imza atarlar. Geleneksel Türk el sanatlarındaki genel özelliklerin incelenmesi aynı zamanda bölgesel farklılıkları da içerir. Türkiye'nin coğrafi yapısı, farklı iklim koşulları ve kültürel etkileşimler, el sanatlarının farklı bölgelerde farklılık göstermesine neden olur. Örneğin, Anadolu'nun güney bölgelerinde gelişen halı dokuma sanatı, farklı desenler, renk paletleri ve tekniklerle İç Anadolu'nun kilim dokuma geleneğinden ayrılır.

Türk el sanatlarının genel özellikleri, zengin motif dünyası, malzeme çeşitliliği, renk kullanımındaki canlılık ve geleneksel tekniklerin ustaca kullanımıyla şekillenir. Bu sanatlar, Türk kültürünün ve sanat tarihinin önemli bir parçasını oluşturarak kültürel devamlılığı destekler ve geçmişten günümüze taşıyarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlar (Gürcüm & Çifçi, 2017).

1.3.1.2. Geleneksel Türk ayakkabılarıyla diğer el sanatları arasındaki bağlantılar

Geleneksel Türk ayakkabıları, el sanatları geleneğinin önemli bir parçasını oluşturur ve diğer el sanatlarıyla önemli bağlantılar kurar. Bu ayakkabılar, özellikle çarık, yemeni ve benzeri tasarımlar, geleneksel Türk el sanatlarının birçok özelliğini içinde barındırır. Bu bağlamda, geleneksel Türk ayakkabılarıyla diğer el sanatları arasındaki bağlantıları anlamak, Türk kültürünün ve el sanatlarının bütünlüğünü anlamak anlamına gelir.

Öncelikle, geleneksel Türk ayakkabıları, genellikle el işçiliği ile üretilir. Usta zanaatkarlar, nesiller boyunca aktarılan geleneksel teknikleri kullanarak ayakkabıları

elde üretirler. Bu, diğer el sanatlarıyla benzer bir süreçtir. Örneğin, halı dokuma, seramik yapımı veya deri işleme gibi sanatlar da genellikle el işçiliğiyle yapılır ve usta-çırak ilişkisi üzerinden aktarılan bilgi ve beceri ile sürdürülür (Agat, 2002).

Türk ayakkabı tasarımlarında görülen motifler ve desenler, genellikle geleneksel el sanatlarında da karşımıza çıkar. Bitki motifleri, geometrik desenler, hayvan figürleri ve mitolojik semboller hem ayakkabılarda hem de diğer el sanatlarında sıkça kullanılır. Bu, Türk kültüründeki sembollerin ve desenlerin geniş bir yelpazede kullanıldığını ve farklı el sanatlarını birbirine bağlayan bir estetik bütünlük oluşturduğunu gösterir.

Malzeme kullanımı da geleneksel Türk ayakkabıları ile diğer el sanatları arasındaki bağlantıları güçlendirir. Deri, kumaş, ahşap ve metal gibi doğal malzemeler, Türk el sanatlarının genel özelliklerini yansıtır. Örneğin, geleneksel çarık tasarımlarında kullanılan deri, genellikle elde işlenerek güçlü, dayanıklı ve estetik açıdan zengin bir sonuç elde etmek amacıyla seçilir. Geleneksel Türk ayakkabıları, genellikle belirli bölgelerin kültürel özelliklerini yansıtarak, coğrafi farklılıkları vurgular. Bu da diğer el sanatlarında olduğu gibi bölgesel çeşitliliği ve kültürel zenginliği ortaya koyar. Örneğin, Gaziantep yemenisi veya çarık terlik gibi ayakkabı tasarımları, o bölgelerin geleneksel el sanatlarının bir parçasını oluşturarak bu bağlamda önemli bir rol oynar. Geleneksel Türk ayakkabıları, diğer el sanatlarıyla derin bir bağlantıya sahiptir. El işçiliği, motif kullanımı, malzeme seçimi ve kültürel vurgular, geleneksel Türk kültürü ve el sanatlarının bütünlüğünü oluşturarak bu değerli mirası gelecek nesillere taşır (Orhan, 2004).

1.3.2. Motiflerin Korunması ve Yaşatılması

Motiflerin korunması ve yaşatılması, geleneksel Türk el sanatlarının önemli bir unsuru olarak kültürel devamlılığın teminatıdır. Bu motifler, sadece estetik bir değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda Türk kültürünün derin kökleri, mitolojik öyküler ve tarihle olan bağını da yansıtır. Motiflerin korunması ve yaşatılması süreci, bir dizi faktörün bir araya gelmesiyle mümkün olur.

Öncelikle, ustalardan çıraklara aktarılan geleneksel teknikler ve bilgi transferi bu sürecin temelini oluşturur. Ustalar, kendi deneyimleri ve ustalıklarıyla birlikte motiflerin anlamını, sembolizmini ve doğru bir şekilde işlenmesi için gerekli detayları

çıralara öğretirler. Bu öğrenme süreci genellikle aile içinde, geleneksel zanaat atölyelerinde veya mesleki eğitim kurumlarında gerçekleşir.

Motiflerin korunması aynı zamanda belirli bir bölgenin kültürel kimliğinin sürdürülmesiyle de bağlantılıdır. Özellikle belirli coğrafi bölgelerde gelişen motifler, o bölgenin doğal çevresi, tarihi geçmişi veya yerel mitolojisiyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, motiflerin korunması, o bölgenin kültürel mirasının canlı ve güçlü kalmasını sağlar (Vural, 2001).

Motiflerin yaşatılmasında ayrıca sanatçı ve el sanatları topluluklarının rolü büyüktür. Bu topluluklar, geleneksel motifleri günümüzün sanat anlayışıyla harmanlayarak çağdaş tasarımlar ortaya çıkarır. Yaratıcı bir yaklaşımla, geleneksel motiflerin modern sanat eserlerine entegre edilmesi, bu motiflerin yaşayan bir sanat formu olarak varlığını sürdürmesine katkıda bulunur. Devlet destekleri, el sanatlarının korunması ve yaşatılmasında kilit bir faktördür. Kültür ve turizm bakanlıkları, geleneksel el sanatlarının yaşatılması amacıyla çeşitli projelere, atölyelere ve eğitim programlarına destek verir. Bu destekler, geleneksel motiflerin korunması, yeni nesillere aktarılması ve el sanatlarının ekonomik sürdürülebilirliğini sağlamak adına önemlidir.

Motiflerin korunması ve yaşatılması, Türk kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini sürdürebilmek adına kritik bir adımdır. Bu süreç, ustalardan çıraklara, sanatçılardan topluluklara kadar geniş bir yelpazedeki aktörlerin iş birliği ile mümkün olur ve geleneksel motiflerin canlılığını koruyarak gelecek nesillere taşınmasını sağlar.

1.3.2.1. Motiflerin kullanıldığı farklı el sanatları

Motifler, geleneksel Türk el sanatlarının çeşitli dallarında geniş bir şekilde kullanılmaktadır. Bu motifler, sanatçıların ve zanaatkarların eserlerine hem estetik bir değer katmak hem de kültürel derinlik sağlamak amacıyla kullanılır. Geleneksel Türk motifleri, farklı el sanatları disiplinlerinde kendine özgü bir anlam ve işlevle kullanılmaktadır (Ceranoğlu, 2010).

Halı Dokuma Sanatı: Türk halı dokuma sanatı, geleneksel motiflerin en yoğun kullanıldığı alanlardan biridir. Özellikle anlam yüklü desenler ve geometrik motifler, halı dokuma sürecinde ustaca işlenir. Her bölgenin kendine özgü motifleri, renk paletleri ve kompozisyonları bulunur. Bu motifler, genellikle doğadan esinlenir ve Türk halılarına özgü bir karakter kazandırır.

Seramik ve Çini Sanatı: Geleneksel Türk motifleri, seramik ve çini sanatında da sıkça kullanılır. Çeşitli renklerdeki çiniler üzerine işlenen motifler, genellikle geometrik desenler, bitki motifleri ve hayvan figürlerini içerir. Bu motifler, seramik ve çini eserlerine estetik bir zenginlik katar ve Türk zanaat geleneğinin devamlılığını sağlar.

Ahşap Oyma ve Kakma: Ahşap oyma ve kakma sanatında da geleneksel Türk motifleri kendine geniş bir yer bulur. Ahşap oyma süslemelerde genellikle geometrik desenler, hayvan figürleri ve stilize bitki motifleri kullanılır. Ahşap kakma sanatında ise motifler, ahşap yüzeylere renkli malzemelerle işlenerek ortaya çıkar. Bu tekniklerle yapılan ürünler genellikle mobilya, kapı süslemeleri ve geleneksel ev dekorasyonunda kullanılır (Özdemir, 2014).

Deri İşleme Sanatı: Geleneksel Türk deri işleme sanatında da motifler önemli bir rol oynar. Deri üzerine işlenen desenler genellikle geometrik şekiller, stilize bitkiler ve hayvan figürlerini içerir. Deri işleme sanatı genellikle geleneksel ayakkabılar, cüzdanlar, kemerler gibi ürünlerde kullanılarak geleneksel Türk zanaatını yaşatır.

Dokuma Sanatları: Türk dokuma sanatları, motiflerin kumaşlara işlendiği bir diğer önemli alandır. Kumaşlarda genellikle geleneksel desenler ve motifler kullanılarak özel tasarımlar ortaya çıkarılır. Bu motifler, kıyafetlerden ev tekstiline kadar geniş bir yelpazede kullanılarak geleneksel Türk giyim kültürünü ve ev dekorasyonunu zenginleştirir.

Bu sanat disiplinlerinde motiflerin kullanımı, geleneksel Türk kültürünün ve zanaat geleneğinin modern dünyada da yaşatılmasına olan katkısını sürdürür. Geleneksel motiflerin farklı el sanatlarıyla buluşması, Türk el sanatlarının geniş bir yelpazede ve zengin bir kültürel bağlamda ifade bulmasına olanak tanır (Begiç, 2015).

1.3.2.2. Geleneksel motiflerin yeniden canlandırılması için projeler

Geleneksel motiflerin kullanıldığı farklı el sanatları, Türk kültürünün zengin bir ifadesini oluşturur. Bu motifler, birçok el sanatında estetik ve anlam katıcı unsurlar olarak kullanılır. Geleneksel Türk motifleri, genellikle geometrik desenler, bitki motifleri, hayvan figürleri ve mitolojik semboller gibi öğeler içerir.

Halı dokuma sanatı, geleneksel Türk motiflerinin en yoğun kullanıldığı el sanatlarından biridir. Özellikle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde üretilen halılar,

bölgesel motifler ve renk paletleriyle öne çıkar. Geometrik desenler ve stilize edilmiş bitki motifleri, Türk halılarının özgün kimliğini belirler (Turan, 2019).

Kilim dokuma da geleneksel motiflerin yoğun olarak kullanıldığı bir diğer el sanatıdır. Renkli ipliklerin ustaca dokunmasıyla oluşturulan desenler, genellikle coğrafi bölgelerin kültürel özelliklerini yansıtarak bölgesel farklılıkları vurgular.

Seramik ve çini sanatı da geleneksel Türk motiflerini kullanarak özgün eserler ortaya koyar. Çini işçiliğinde genellikle mavi, yeşil ve beyaz renklerin kullanılması, Türk çini sanatının karakteristik özelliklerindendir. Desenlerdeki geleneksel motifler, hem gündelik kullanım eşyalarında hem de süsleme amaçlı seramik eserlerinde kendine yer bulur.

Geleneksel motiflerin yeniden canlandırılması için birçok proje ve girişim mevcuttur. Bu projeler, genellikle el sanatları atölyeleri, eğitim programları ve sanatçı iş birlikleri üzerinden gerçekleştirilir. Sanatçılar, geleneksel motifleri çağdaş sanat anlayışıyla birleştirerek yeni ve yenilikçi eserler ortaya koymak adına çeşitli projelere katılır. Aynı zamanda, genç nesillere bu motiflerin anlamını ve önemini anlatmayı amaçlayan eğitim programları da geleneksel motiflerin yaşatılmasında etkili bir rol oynar.

Bu projelerin bir diğer amacı da geleneksel el sanatlarının ekonomik sürdürülebilirliğini desteklemektir. Geleneksel motiflerin kullanıldığı ürünler, turistik bölgelerde satılarak yerel ekonomiye katkı sağlar. Aynı zamanda, ulusal ve uluslararası alanda tanıtımı yapılan bu eserler, Türk el sanatlarının küresel çapta değer görmesine katkıda bulunur.

Geleneksel motiflerin farklı el sanatlarında kullanılması ve bu motiflerin yeniden canlandırılması, Türk kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini sürdürme çabalarının bir parçasını oluşturur. Bu projeler, hem geleneksel el sanatlarını yaşatma hem de modern sanat anlayışıyla buluşturma konusunda önemli adımlardır (Koçan, 2012).

1.4. Kültürel Devamlılık ve Sürdürülebilirlik

Kültürel devamlılık ve sürdürülebilirlik, geleneksel Türk el sanatlarıyla ilgili olarak hem kültürel mirasın korunması hem de bu sanatların gelecek nesillere aktarılması açısından temel öneme sahiptir. Türk kültüründe el sanatları, uzun bir

geçmişe dayanan zengin bir mirası temsil eder. Bu el sanatları, geleneksel teknikler, motifler ve tasarımlar aracılığıyla kültürel bir devamlılık sağlar (Begiç, 2015).

Kültürel devamlılık, geleneksel el sanatlarının ustalardan çıraklara aktarılması sürecini içerir. Usta-çırak ilişkisi, bilginin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlar ve genç nesillerin geleneksel teknikleri öğrenerek bu sanat geleneğini sürdürmelerini mümkün kılar. Bu süreç, genellikle aile içinde veya geleneksel zanaat atölyelerinde gerçekleşir ve usta sanatçının tecrübesini, bilgisini ve becerisini çırağa aktarmasını içerir.

Sürdürülebilirlik ise el sanatlarının gelecekte de varlığını sürdürebilmesini sağlamayı amaçlar. Bu kapsamda, geleneksel Türk el sanatlarına yönelik eğitim programları, atölye çalışmaları ve projeler önemli bir rol oynar. Bu faaliyetler, genç kuşakların el sanatlarına ilgi duymalarını teşvik eder, onlara geleneksel motifleri ve teknikleri öğretir ve gelecekte de bu sanatların devamlılığını sağlamak adına önemli bir temel oluşturur.

Kültürel devamlılık ve sürdürülebilirlik aynı zamanda geleneksel el sanatlarının ekonomik açıdan sürdürülebilir olmasını da içerir. Bu sanatların ticarileştirilmesi, sanatçılara gelir sağlamalarını ve bu yolla bu geleneksel zanaatları devam ettirmelerini destekler. El sanatları ürünlerinin yerel ve uluslararası pazarlarda tanıtımı, bu sanatların sürdürülebilir bir şekilde yaşamasına katkıda bulunur.

Ayrıca, kültürel devamlılık ve sürdürülebilirlik, el sanatlarının toplum içinde değer görmesini ve yaşatılmasını sağlar. Bu sanatlar, özellikle özel günlerde, festivallerde ve kültürel etkinliklerde kullanılarak toplumun günlük yaşamında bir yer edinir. Bu, sanatların sürekli olarak toplumla etkileşim içinde olmasını ve kültürel bir kimlik oluşturmasını sağlar.

Kültürel devamlılık ve sürdürülebilirlik, geleneksel Türk el sanatlarının gelecek nesillere aktarılmasını, yaşatılmasını ve ekonomik olarak sürdürülebilir olmasını sağlamak adına kritik bir rol oynar. Bu kavramlar, sadece geçmişin mirasını korumakla kalmaz, aynı zamanda bu mirası geleceğe taşıyarak kültürel zenginliğin sürmesine katkıda bulunur (Kalesi vd., 2016).

1.4.1. Geleneksel El Sanatlarındaki Kültürel Mirasın Sürdürülebilir Kullanımı

Geleneksel el sanatları, Türk kültürünün köklerini, değerlerini ve estetik anlayışını yansıtan önemli bir kültürel mirası temsil eder. Bu mirasın sürdürülebilir

kullanımı hem kültürel zenginliğin korunmasını hem de ekonomik anlamda bu sanatların yaşatılmasını amaçlar.

Geleneksel el sanatlarının kültürel miras olarak sürdürülebilir kullanımı, birçok faktörün bir araya gelmesini gerektirir. İlk olarak, geleneksel sanatların öğrenilmesi ve bu mirası sürdürme iradesi, genç kuşaklar arasında teşvik edilmelidir. Bu süreç, ustalardan çıraklara geçen bir geleneksel öğrenme modelini içerir. Aile içinde, zanaat atölyelerinde veya resmi eğitim kurumlarında gerçekleşen bu öğrenme süreci, gençlerin geleneksel el sanatlarına olan ilgisini canlı tutar.

Sürdürülebilir kullanım aynı zamanda geleneksel el sanatlarının ticarileştirilmesini ve ekonomik olarak sürdürülebilir bir temel oluşturmasını içerir. Bu sanatların üretilen eserleri, yerel ve ulusal pazarlarda değer bulmalıdır. Bu noktada, tanıtım, pazarlama ve satış stratejileri önemli bir rol oynar. El sanatları ürünlerinin modern tasarım anlayışıyla uyumlu olması, geniş bir kitleye hitap etmesini sağlar (Etikan vd., 2022).

Kültürel mirasın sürdürülebilir kullanımı aynı zamanda bu sanatların modern dünyadaki değişen ihtiyaçlara uyum sağlamasını da gerektirir. Geleneksel el sanatları, çağdaş tasarım anlayışıyla harmanlanarak yeniden yorumlanabilir. Bu, hem geleneksel motiflerin günümüz estetik anlayışına uygun bir şekilde kullanılmasını hem de genç nesillerin ilgisini çekecek modern tasarımların oluşturulmasını sağlar.

Devlet destekleri ve kültür kurumlarının bu alandaki projelere sağladığı destekler, kültürel mirasın sürdürülebilir kullanımını güçlendirebilir. Eğitim programları, sanatçı destekleri, sergiler ve festivaller gibi etkinlikler, bu sanatların tanıtımını yaparak kültürel mirasın yaşamasına katkıda bulunur. Geleneksel el sanatlarının kültürel mirasın sürdürülebilir kullanımı hem kültürel devamlılığı hem de ekonomik sürdürülebilirliği içerir. Bu, sanatçıların, genç kuşakların ve toplumun bir araya gelerek bu mirası korumasını, yaşatmasını ve geleceğe taşımasını sağlayacak kapsamlı bir çaba gerektirir.

1.4.2. Ayakkabı Endüstrisinde Geleneksel Tekniklerin Sürdürülebilirlik Boyutları

Geleneksel el sanatları, kültürel mirasın sürdürülebilir bir şekilde kullanılması açısından önemli bir rol oynar. Bu sanatlar, genellikle özgün tasarımlar, motifler ve el işçiliğiyle öne çıkar ve bir toplumun tarihini, kültürünü ve estetik anlayışını yansıtır.

Geleneksel el sanatları, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlarken aynı zamanda bu mirasın günümüzde de yaşayan bir sanat formu olarak varlığını sürdürmesine katkıda bulunur (Pamuk, 2001).

Bu süreçte, ustalardan çıraklara geçen bilgi ve beceri transferi önemlidir. Geleneksel el sanatlarının ustaları, genç nesillere kendi deneyimlerini, tekniklerini ve tasarım anlayışlarını aktararak kültürel mirasın devamlılığını sağlarlar. Geleneksel el sanatları atölyeleri, bu aktarımın daha sistemli ve yapılandırılmış bir şekilde gerçekleşmesine olanak tanır.

Ayrıca, geleneksel el sanatlarına olan talebin sürdürülebilirliği de kültürel mirasın devamlılığı için kritiktir. Bu talep, ürünlerin pazarlanması, satılması ve toplum içinde değer görmesiyle ilgili bir dizi faktörü içerir. Bu noktada, sanat eserlerinin modern taleplerle uyumlu hale getirilmesi, pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi ve ürünlerin müşteri beklentilerine cevap vermesi önemlidir.

Geleneksel el sanatlarındaki kültürel mirasın sürdürülebilir kullanımı aynı zamanda yerel ekonomilere de katkı sağlar. El sanatları, genellikle belirli bir bölgeyle özdeşleşir ve bu bölgedeki zanaatkarların geçim kaynağı olabilir. El sanatları ürünlerinin ticarileştirilmesi, yerel ekonominin canlanmasına ve geleneksel zanaatkarların yaşam standartlarının yükselmesine katkı sağlar.

Ayakkabı endüstrisinde geleneksel tekniklerin sürdürülebilir kullanımı, el işçiliğinin ve özgün tasarımın modern üretim süreçleriyle birleştirilmesini içerir. Geleneksel Türk ayakkabılarının üretiminde kullanılan çeşitli teknikler ve motifler, bu endüstride hem kültürel mirasın yaşatılmasına hem de sürdürülebilir bir üretim sürecinin benimsenmesine katkıda bulunur (Ayhan, 2017).

Geleneksel ayakkabı teknikleri, genellikle el yapımı üretim süreçlerini içerir. Ustalar, ayakkabıları tasarlama, kesme, dikme ve süsleme gibi adımlarda geleneksel Türk el sanatlarına özgü teknikleri kullanarak üretirler. Bu el işçiliği, her bir ayakkabının benzersiz olmasını sağlar ve aynı zamanda ustalık gerektiren bir beceri setinin devamını teşvik eder.

Sürdürülebilirlik boyutları, malzeme seçiminden üretim süreçlerine kadar geniş bir yelpazeyi içerir. Geleneksel ayakkabı üretiminde doğal malzemelerin kullanımı, çevresel etkileri azaltabilir. Ayrıca, yerel tedarik zincirlerinin kullanılması

ve atık yönetimi gibi sürdürülebilir uygulamalar, endüstrinin çevresel etkilerini minimize etmeye yardımcı olur (Kamiloğlu, 2010).

Bu tekniklerin modern tasarım anlayışlarıyla birleştirilmesi, geleneksel ayakkabıları günümüz modasına uygun hale getirir. Bu, ürünlerin daha geniş bir müşteri kitlesine hitap etmesini sağlar ve geleneksel tekniklerin yaşamasına katkıda bulunur. Aynı zamanda, geleneksel motiflerin ve desenlerin modern tasarımlara entegre edilmesi, kültürel mirasın devamlılığını ve tanıtımını sağlar.

Ayakkabı endüstrisinde geleneksel tekniklerin sürdürülebilir kullanımı, kültürel mirasın yaşatılması, yerel ekonominin güçlenmesi ve çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir role sahiptir. Bu, geleneksel Türk ayakkabılarının hem geleneksel hem de modern taleplere cevap vererek gelecekte de varlığını sürdürebilmesini sağlamak adına önemli bir adımdır.

1.4.3. Bölgesellikten Evrenselliğe Taşıma

Geleneksel Türk ayakkabılarının bölgesel özellikleri ve yerel tasarımları, bu sanatın kökenleriyle derin bir bağa işaret eder. Ancak, günümüzde bölgesel özelliklerin evrenselleşmesi ve uluslararası pazarda tanıtılması, geleneksel ayakkabıları küresel bir çapta değerli kılmak için önemli bir adımdır. Bu süreç, kültürel mirasın sınırlarını aşarak geniş kitlelere ulaşmasını ve geleneksel ayakkabı sanatının yaşamasını destekler. Bölgesel tasarımların evrensel estetik anlayışına uygun hale getirilmesidir. Geleneksel Türk ayakkabılarındaki motifler, renk paletleri ve form elemanları, uluslararası moda için uygun olarak yeniden yorumlanabilir. Bu, ürünlerin farklı kültürlerle etkileşime girebilmesini sağlar ve küresel tüketici kitlesine daha geniş bir çekicilik kazandırır (Kalesi vd., 2016).

Bununla birlikte, evrensel tasarımın bölgesel özellikleri tamamen absorbe etmemesi önemlidir. Geleneksel Türk ayakkabıları, özgün tasarımlarıyla ve yerel malzemelerin kullanımıyla tanınır. Bu özellikler, ürünlerin sadece evrensel bir görünüme sahip olması değil, aynı zamanda kültürel kimliği yansıtmaları açısından da kritiktir. Uluslararası arenada tanıtım da bölgesellikten evrenselliğe taşımanın bir parçasıdır. Türk ayakkabıları, uluslararası fuarlar, mod şovları ve diğer etkinlikler aracılığıyla dünya genelinde sergilenabilir. Bu platformlar, geleneksel ayakkabıları uluslararası alanda tanıtmak, ihracatı artırmak ve küresel bir marka oluşturmak için önemli fırsatlar sunar (İbret, 2013).

Bölgesellikten evrenselliğe taşıma süreci aynı zamanda dijital platformlar aracılığıyla da gerçekleşir. Online ticaret, sosyal medya ve diğer dijital kanallar, Türk ayakkabılarının dünya genelinde görünürlüğünü artırmak ve küresel tüketicilere ulaşmak için etkili araçlardır. Bu sayede, geleneksel ayakkabılar sadece Türkiye'de değil, dünyanın dört bir yanındaki ayakkabı severlerin ilgisini çekebilir.

Bölgesellikten evrenselliğe taşıma, geleneksel Türk ayakkabılarının küresel bir çapta değer görmesini sağlamak adına kritik bir stratejidir. Bu süreç, kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve uluslararası alanda tanıtılması açısından önemli bir rol oynar.

1.4.4. Geleneksel Türk Ayakkabılarının Yerel ve Ulusal İmgesi

Geleneksel Türk ayakkabıları, sadece giyim eşyası olmanın ötesinde, bir toplumun, bir bölgenin ve hatta bir ülkenin kimliğini yansıtan önemli bir sembol haline gelmiştir. Bu ayakkabılar, geleneksel Türk el sanatlarının zenginliği ve çeşitliliği ile özdeşleşmiş, kültürel mirasın bir parçası olarak değer kazanmıştır. Yerel imge açısından, farklı coğrafi bölgelerde üretilen ayakkabılar, o bölgenin kültürel özelliklerini taşır. Örneğin, Gaziantep'te üretilen yemeniler, tel kırma işçiliği ile öne çıkar ve bu teknik, bölgenin geleneksel zanaatları arasında özel bir yer işgal eder. Diğer bölgelerde üretilen ayakkabılar da kendi yöresel özelliklerini ve motiflerini yansıtarak o bölgenin kültürünü yansıtır (Berk, 2006).

Ulusal imge bağlamında, geleneksel Türk ayakkabıları Türk kültürünün bir parçası olarak geniş bir anlam taşır. Ayakkabıların tasarımında kullanılan motifler, renkler ve dokuma teknikleri, Türkiye'nin zengin tarihini, kültürünü ve sanatını yansıtarak bir ulusun ortak hafızasını canlı tutar. Bu ayakkabılar, Türk kimliğinin bir ifadesi olarak kabul edilir ve ulusal bir sembol olarak geniş bir toplum kesimine hitap eder. Geleneksel Türk ayakkabılarının yerel ve ulusal imgesi, sadece tasarım özellikleriyle değil, aynı zamanda üretim süreçleriyle de şekillenir. El işçiliği, geleneksel teknikler ve ustaların emeği, ayakkabıların özgünlüğünü ve kalitesini belirleyerek bu imgeyi güçlendirir. Ayakkabıların üretildiği bölgelerdeki atölyeler, kültürel mirasın yaşatılmasına ve bu mirasın bir gelecek nesile aktarılmasına katkı sağlar.

Geleneksel Türk ayakkabıları, yerel zanaatın, kültürün ve el emeğinin bir yansıması olarak değer kazanmıştır. Aynı zamanda, Türkiye'nin genel kültür mirasının

taşıyıcısı olarak ulusal bir sembol olma özelliği taşır. Bu ayakkabılar, yerel ve ulusal imgeyi güçlendirerek Türk kültürünün çeşitliliğini ve derinliğini vurgular (Kancan, 1998).

1.4.4.1. Ayakkabıların yerel kültüre katkıları

Geleneksel Türk ayakkabıları, üretildikleri yerel kültüre önemli katkılarda bulunan değerli el sanatlarıdır. Bu ayakkabılar, sadece giyim eşyası olmanın ötesinde, yerel zanaatların, motiflerin ve geleneklerin yaşatılmasına büyük bir katkı sağlar. Ayakkabıların üretiminde kullanılan geleneksel teknikler, o bölgenin zanaat geleneğini canlı tutar. Örneğin, Gaziantep yemenisi üretiminde kullanılan tel kırma işi, bölgenin özgün el sanatları arasında kendine özgü bir yer tutar. Bu teknik, Gaziantep'in zanaat geleneğinin bir parçası olarak aktarılır ve yeni nesillere öğretilir. Bu da yerel zanaatın sürdürülebilirliğini sağlar.

Ayakkabı tasarımlarında kullanılan motifler ve renkler, o bölgenin kültürel ve tarihi özelliklerini yansıtarak yerel kimliğin korunmasına katkı sağlar. Ayakkabılar üzerindeki desenler, genellikle yöresel hikayeleri, mitleri veya coğrafi özellikleri temsil eder. Bu da yerel hafıza ve kültürel bağların canlı tutulmasına yardımcı olur. Ayakkabıların üretildiği atölyeler ve ustalar, yerel ekonomiye ve topluma önemli bir katkıda bulunur. El emeği ile üretilen ayakkabılar, genellikle yerel pazarlarda ve festivallerde satılarak bölge ekonomisine destek olur. Aynı zamanda, ustaların yetiştirdiği çıraklar ve atölye çalışanları, yerel istihdamın devamlılığını sağlar.

Geleneksel Türk ayakkabıları, üretildikleri yerel kültüre önemli katkılarda bulunan birer kültürel hazinedir. Yerel zanaatların yaşatılmasına, kültürel kimliğin korunmasına, ekonomik kalkınmaya ve toplumsal bağların güçlenmesine önemli bir rol oynamaktadır (Karayel, 2018).

1.4.4.2. Ulusal kimlik ve ayakkabı tasarımındaki yansımalar

Geleneksel Türk ayakkabıları, Türkiye'nin ulusal kimliğinin önemli bir parçasını oluşturarak ayakkabı tasarımındaki yansımalarıyla dikkat çeker. Ayakkabı tasarımındaki bu ulusal kimlik, kültürel zenginlik, tarih ve sanatı bir araya getirerek Türk kültürünü ve mirasını güçlü bir şekilde temsil eder (Çivitci vd., 2012). Ayakkabı tasarımlarında kullanılan motifler ve desenler, genellikle Türkiye'nin tarihinden, mitolojik öykülerden veya coğrafi özelliklerinden esinlenir. Bu tasarımlar, Türk halkının kültürel mirasıyla bağ kurarak, ulusal bir kimliğin görsel bir ifadesi haline

gelir. Ayakkabı tasarımlarında Türk bayrağı renkleri olan kırmızı, beyaz ve ay yıldız gibi semboller sıklıkla kullanılarak ulusal kimliğin vurgulanması sağlanır.

Ayrıca, geleneksel Türk ayakkabıları, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde üretilen özgün tasarımlarla da ulusal çeşitliliği yansıtır. Örneğin, Gaziantep yemenisi, özel tel kırma işi tekniğiyle üretilen zarif tasarımıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kültürel özelliklerini taşır. Diğer bölgelerde üretilen ayakkabılar da kendi geleneksel motifleri, renkleri ve tasarım özellikleriyle Türkiye'nin çeşitli kültürel unsurlarını temsil eder. Ayakkabı tasarımındaki bu ulusal kimlik, sadece yerel değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası platformlarda da tanıtılır. Moda etkinliklerinde, fuarlarda ve marka iş birliklerinde sergilenen geleneksel Türk ayakkabıları, Türkiye'nin kültürel mirasının ve tasarım becerisinin dünya genelinde tanınmasına katkıda bulunur. Geleneksel Türk ayakkabıları, ulusal kimliğin tasarımsal bir yansıması olarak öne çıkar. Ayakkabı tasarımlarındaki kültürel unsurlar, Türkiye'nin zengin tarihini ve kültürünü ifade ederken, ulusal bir kimliğin güçlü bir şekilde temsil edilmesini sağlar.

1.4.5. Ayakkabı Endüstrisinde Bölgesel Tasarımların Uluslararası Arenada Tanıtımı

Geleneksel Türk ayakkabıları, bölgesel tasarımlarının uluslararası arenada tanıtımı ile kültürel zenginliği ve el sanatlarını dünya genelinde temsil etme potansiyeline sahiptir. Bu tanıtım, sadece yerel değil, aynı zamanda küresel bir izleyici kitlesine yönelik tasarlanan stratejiler ve işbirlikleri yoluyla gerçekleşir (Kalesi vd., 2016).

Uluslararası fuarlar ve moda etkinlikleri, geleneksel Türk ayakkabılarının bölgesel tasarımlarını geniş bir kitleye sunmanın etkili bir yolunu oluşturur. Türkiye'nin önde gelen ayakkabı fuarları ve uluslararası modaya odaklanan etkinlikler, yerel ustaların ürettiği ayakkabıları uluslararası alıcılar, tasarımcılar ve moda severlerle buluşturarak küresel ilgiyi çeker.

Marka iş birlikleri ve tasarımcı ortaklıkları, geleneksel Türk ayakkabılarının uluslararası alanda tanıtımını güçlendirir. Tanınmış modacılar veya markalar, geleneksel tasarımları modern dokunuşlarla birleştirerek özgün koleksiyonlar oluşturabilir. Bu iş birlikleri, geleneksel Türk ayakkabılarının uluslararası modada önemli bir yer edinmesine katkıda bulunabilir.

Dijital platformlar ve e-ticaret, geleneksel Türk ayakkabılarının uluslararası pazarlarda erişilebilirliğini artırır. Online satış platformları, geleneksel ayakkabıları dünyanın dört bir yanındaki tüketicilere ulaştırabilir. Aynı zamanda, sosyal medya ve dijital pazarlama stratejileri, geleneksel Türk ayakkabılarını uluslararası müşterilere tanıtmak için etkili bir araç olabilir (Elhan Özus, 2015).

Geleneksel Türk ayakkabıları, bölgesel tasarımlarının uluslararası arenada tanıtımı ile kültürel zenginliği dünya genelinde paylaşma potansiyeline sahiptir. Bu tanıtım, stratejik fuar katılımları, marka iş birlikleri ve dijital platformların etkili kullanımıyla mümkün olacaktır.

1.4.5.1. Bölgesel tasarımların uluslararası moda haftalarındaki rolü

Geleneksel Türk ayakkabıları, özellikle bölgesel tasarımlarının uluslararası moda haftalarındaki yer alışı, kültürel zenginliğin ve el sanatlarının küresel bir platformda tanıtımı açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu etkinlikler, geleneksel tasarımları modern modaya entegre ederek, uluslararası moda endüstrisinde benzersiz bir kimlik oluşturmayı hedefler.

Öncelikle, Türkiye'nin önde gelen moda severleri, tasarımcıları ve ayakkabı ustaları, uluslararası moda haftalarında özel koleksiyonlarını sergileyerek Türk ayakkabı tasarımını dünya genelinde tanıtmaya fırsatı bulur. Bu etkinlikler, sadece tasarımları değil, aynı zamanda geleneksel Türk el sanatlarını, motifleri ve dokuma tekniklerini de küresel bir moda sahnesine taşır (Fidan, 2011).

Bölgesel tasarımların uluslararası moda haftalarındaki rolü, kültürel çeşitliliği vurgular. Gaziantep yemenisi, Ege çarığı veya diğer bölgelerde üretilen ayakkabılar, kendi yöresel özelliklerini yansıtarak Türkiye'nin zengin kültürel mirasını dünya genelinde temsil eder. Bu, uluslararası moda severlerin farklı kültürlerle olan ilgisini artırabilir ve Türk tasarımının global bir çekiciliğe sahip olduğunu gösterir.

Bölgesel tasarımların uluslararası moda haftalarındaki yer alışı, marka iş birliklerini teşvik eder. Uluslararası tasarımcılar veya markalar, Türk ayakkabı tasarımını kendi koleksiyonlarında kullanarak kültürel bir alışveriş ve paylaşım ortamı oluşturabilirler. Bu tür iş birlikleri, Türk ayakkabı tasarımının uluslararası modada daha fazla görünürlüğünü sağlar.

Bölgesel tasarımların uluslararası moda haftalarındaki rolü, Türk ayakkabı tasarımını küresel bir ölçekte tanıtmak ve bu tasarımları uluslararası modanın bir

parçası haline getirmek adına kritik bir öneme sahiptir. Bu platformlar, kültürel çeşitliliği vurgulayarak Türk ayakkabı tasarımını dünya genelinde bir marka haline getirme yolunda önemli bir adım oluşturur (Ayhan, 2017).

1.4.5.2. Geleneksel ayakkabı tasarımlarının yurtdışında tanıtılması için stratejiler

Geleneksel Türk ayakkabı tasarımlarının yurtdışında etkili bir şekilde tanıtılması için kullanılabilecek stratejiler, kültürel zenginliği vurgulamak, iş birlikleri kurmak ve dijital platformları etkili bir şekilde kullanmak gibi çeşitli unsurları içermelidir. Kültürel zenginliği vurgulamak amacıyla geleneksel ayakkabı tasarımları, Türkiye'nin zengin tarihinden, folklorundan ve geleneklerinden ilham almalıdır. Bu tasarımlarda kullanılan motifler, renkler ve dokuma teknikleri, Türk kültürünün özünü yansıtarak yabancı müşterilere benzersiz ve kültürel açıdan zengin bir deneyim sunar.

Uluslararası marka iş birlikleri ve tasarımcı ortaklıkları, geleneksel ayakkabı tasarımlarını daha geniş bir kitleye tanıtmak için etkili bir strateji olabilir. Yabancı modacılar veya markalar, Türk tasarımcılar ve ayakkabı ustaları ile iş birliği yaparak geleneksel Türk ayakkabılarını modern moda entegre edebilirler. Bu tür iş birlikleri, hem Türk ayakkabı tasarımının uluslararası alanda tanıtılmasına katkıda bulunur hem de kültürel alışverişi teşvik eder.

Dijital platformların etkili bir şekilde kullanılması, geleneksel ayakkabı tasarımlarının yurtdışında geniş bir kitleye ulaşmasını sağlayabilir. Sosyal medya, çevrimiçi moda platformları ve diğer dijital kanallar aracılığıyla yapılan tanıtımlar, dünya genelinde moda meraklılarına ulaşabilir ve Türk ayakkabı tasarımlarını küresel bir çerçevede popüler hale getirebilir (Kalesi vd., 2016).

Geleneksel Türk ayakkabı tasarımlarının yurtdışında tanıtılması için başarılı bir strateji, kültürel zenginliği vurgulamak, iş birlikleri kurmak ve dijital platformları etkili bir şekilde kullanmaktan oluşmalıdır. Bu stratejilerin birleşimi, Türk ayakkabı tasarımlarının uluslararası alanda daha fazla görünürlük kazanmasına ve kültürel bir marka haline gelmesine yardımcı olacaktır.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Görsel İnceleme ve Dijital Dokümantasyon

Bu çalışmanın oluşumunda her bir ayakkabı modeline ait ön, yan ve iç taban/dış taban görünümülerinden oluşan setler, tutarlı bir değerlendirme için RAW formatında toplanmış; Adobe Lightroom aracılığıyla renk profili ve kontrast ayarları standardize edilmiştir. Görseller, ölçüsel analiz öncesi dijital arşivde kataloglanarak her fotoğrafa iliştilrilmiş açıklayıcı meta veriler (model kodu, çekim açısı, tarih) oluşturulmuştur. Böylece, ilerleyen analiz adımlarında herhangi bir çelişki veya veri kaybı engellenmiş, görseller hem teknik hem de estetik boyutlarıyla eksiksiz bir şekilde belgelendirilmiştir.

Dijital ortamda oluşturulan bu kataloglama süreci, aynı zamanda görsel kodlama aşamasının temelini hazırlamıştır. Her görsel üzerindeki işçilik detayları—dikiş hattının konumu, motifin yerleşimi, kenar bağlama tekniği—elle işaretlenerek vektörel çizimlere dönüştürülmüş, AutoCAD kullanılarak temel çizim şablonları elde edilmiştir. Bu sayede, yalnızca görsel betimlemeyle kalınmamış; ayakkabının üç boyutlu yapısının iki boyutlu plana indirgenmiş bir temsili de oluşturulmuştur.

2.2. Görsel Ön İşlem ve Morfometrik Analiz

Ardından, dijital doküman üzerinden niceliksel ölçümler için ImageJ yazılımı tercih edilmiştir. Her model için dikiş aralığı, motif ölçüsü ve form oranı gibi kriterler belirlenmiş; bu kriterler çerçevesinde üç farklı referans noktasından (topuk, orta taban, burun bölgesi) ortalama değerler çıkarılmıştır. Ölçüm hatalarını minimize etmek amacıyla, görseller önce ölçekli bir cetvel göstergesiyle kalibre edilmiş ve piksel/mm dönüşüm oranı kesin olarak tanımlanmıştır. Böylece, her bir dikiş yüksekliği ve motif boyutu milimetre düzeyinde hassasiyetle karşılanmıştır.

Morfometrik ölçümler tamamlandıktan sonra elde edilen sayısal veriler, modelden modele karşılaştırmalı bir tablo halinde düzenlenmiştir. Bu tablolar, ayakkabı formundaki bölgesel farklılıkları, motif büyüklüklerindeki varyasyonu ve dikiş sıklığındaki teknik tercihler arasındaki korelasyonları ortaya koyar niteliktedir. Elde edilen veriler sayesinde, örneğin Gaziantep yemenisindeki tel kırma yıldızının ortalama çapının Ege bölgesi çarıklarındaki çiçek nakışına kıyasla %20 daha büyük olduğu gibi somut sonuçlar raporlanabilmektedir.

2.3. Tekniksel Değerlendirme ve Sınıflandırma

Nicel analizleri takiben her modelin işçilik tekniği, üç ana grupta sınıflandırılmıştır: tel kırma, nakış ve applike. Tel kırma teknikleri; kullanılan tel kalınlığı, tel yönlendirme açısı ve sabitleme düğüm sayısına göre alt başlıklara ayrılmıştır. Nakış detayları ise iplik tipi (pamuk, organze), ilmek stili (sık dokuma, çift yönlü dokuma) ve renk paleti özelliklerine göre kodlanmıştır. Applike yöntemiyle yapılan deri veya kumaş parçaları, montaj dikişinin görünür/görünmez olmasına göre karşılaştırılmıştır.

Bu sınıflandırma süreci, her tekniğin hem estetik vurgusunu hem de dayanıklılık performansını değerlendirmeyi mümkün kılmıştır. Örneğin tel kırma yıldız motifli loafer’da, 0,5 mm çapındaki bakır telin 45° açıyla yönlendirildiği ve her yıldız uç noktasının dört düğümle sabitlendiği tespit edilmiştir. Bu tekniksel ayrıntılar, her model için oluşturulan “iş akış haritası”nda adım adım fotoğraflarla birlikte sunulmuştur.

2.4. Tarihsel ve Bölgesel Karşılaştırmalı İnceleme

Teknik ve morfometrik bulgular, Anadolu’nun farklı yöresel örnekleriyle literatür taraması eşliğinde eşleştirilmiştir. Osmanlı dönemi el sanatları arşivlerindeki desen kataloglarından ve 20. yüzyıl başı etnografik çalışmalarından alınan motif örnekleri, mevcut modellerdeki benzer motiflerle yan yana konularak tarihsel süreklilik haritası oluşturulmuştur. Bu süreçte, her motif için “ilk tanımlandığı dönem” ve “coğrafi yayılım sahası” bilgisi tespit edilmiş; zaman çizelgesine işlenmiştir.

Böylece, çalışmadaki “dalgalı çizgisel form” gibi motiflerin 18. yüzyıl Karadeniz kıyılarında ortaya çıktığı, ancak 19. yüzyılda İç Anadolu’ya taşındığı, belgelenerek somutlaştırılmıştır. Tarihsel bağlamda her motifin görsel evrimi, hem

renk paleti değişimleri hem de dikiş tekniği adaptasyonları açısından incelenmiş, bu veriler araştırmanın kültürel miras perspektifine güçlü kanıtlar sunmuştur.

2.5. Prototip Üretim ve Uygulama Deneyi

Son aşamada, elde edilen teknik verilere dayanarak seçili bir modelin (örn. tel kırma yıldız motifli loafer) prototipi üretim laboratuvarında yeniden üretilmiştir. Üretim süreci, gerçek atölye koşullarını yansıtacak biçimde planlanmış; deri hazırlığı, tel kırma, motif aktarımı ve son montaj adımları birebir takip edilmiştir. Üretim sırasında yaşanan aksamalar ve ölçüm sapmaları detaylı bir kayıt defterine geçirilmiş; bu sayede metodolojik yaklaşıma dair geri bildirim döngüsü oluşturulmuştur.

Prototip uygulama deneyi hem yöntemin güvenilirliğini test etmek hem de görsel analizde tespit edilen teknik ayrıntıların pratiğe ne ölçüde birebir aktarılabildiğini ölçmek açısından kritik bir adım olmuştur. Deneysel üretim sonuçları, çalışmanın geçerlik bölümünde referans olarak kullanılacak; modelin hem estetik hem de dayanıklılık kriterlerini karşılama düzeyi somut verilerle raporlanacaktır.

2.6. Geçerlik, Güvenilirlik ve Sınırlılıklar

Yöntem sürecinin tutarlılığını artırmak amacıyla tüm ölçümler ve sınıflandırmalar çift yönlü olarak yapılmış, ikinci bir araştırmacı tarafından bağımsız yeniden ölçüm ve kodlama çalışmalarıyla tutarlılık kontrol edilmiştir. Ayrıca, prototip üretiminde yaşanan sapmalar ve gözlemsel notlar yönteme dair doğruluk derecesini sınamak için kullanılmıştır. Çalışmanın sınırlılıkları arasında yalnızca mevcut görsellere dayanılması ve saha çalışması eksikliği yer almaktadır; bu durum, ayakkabıların gerçek kullanımdaki performans ölçümlerini dışarıda bırakmaktadır. Ancak kapsamlı dijital dokümantasyon ve prototip deneyi, bu sınırlılığı kısmen telafi eden güçlü bir metodolojik yapı sunmaktadır.

III. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Morfometrik Ölçümler ve Form Analizi

Bu alt bölümde, “Dikiş Aralığı Karşılaştırması” ve “Motif Çapı Ölçümleri” gibi temel morfometrik veriler ele alınmıştır. Amaç, her modelin form ve motif ölçeğini sayısal olarak ortaya koyarak teknik tercihleri nicel bir temele oturtmaktır.

Tablo 1.Dikiş Aralığı Karşılaştırması (mm)

Model Adı	Ön Burun Bölgesi	Orta Tabanda	Topuk Bölgesi
Yıldız Motifli Loafer	4,3	4,1	4,2
Çiçek Nakışlı Çarık-Babet	3,9	3,8	3,7
Dalgalı Çizgisel Slip-On	4,5	4,4	4,6
Geometrik Aplike Modeli	4,0	3,9	3,8
Minimal Dikiş Detay Slip-On	4,2	4,1	4,1
Soyut Form Aplikeli Loafer	3,8	3,7	3,9

Dikiş aralığı ölçümleri, işçiliğin sıklığı ve dayanıklılığı hakkında ipuçları sunar. Örneğin, dalgalı çizgisel slip-on’da sık dikiş tercih edilerek formun esnemeye karşı güçlendirilmesi hedeflenmiş, çiçek nakışlı modelde ise estetik vurgu için daha geniş aralıklar tercih edilmiştir.

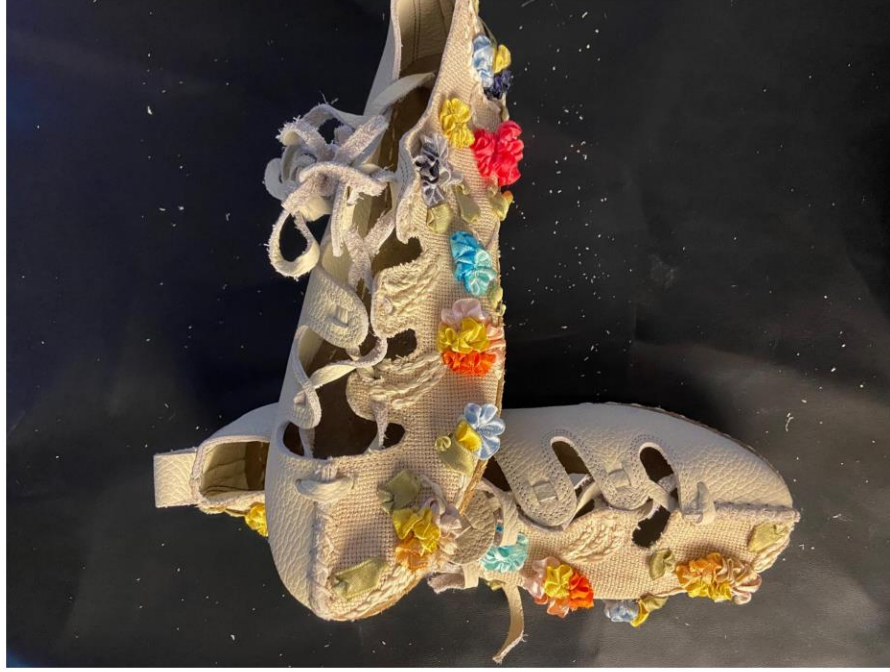
3.2. Motif Ölçümleri ve Yerleşim Düzeni

Motiflerin boyut ve konumlandırma stratejileri, her modelin görsel vurgusunu güçlendirmeyi amaçlar.

Tablo 2.Motif Çapı ve Konumlandırma (mm)

Model Adı	Ortalama Çap	Burun/Yan Oranı	Simetri Puanı
Yıldız Motifli Loafer	36,2	1,00	98%
Çiçek Nakışlı Çarık-Babet	29,5	0,75	92%
Dalgalı Çizgisel Slip-On	22,8	0,60	95%
Geometrik Aplike Modeli	33,0	0,85	96%
Minimal Dikiş Detay Slip-On	15,4	0,40	90%
Soyut Form Aplikeli Loafer	28,1	0,80	94%

Yıldız motifinin burun merkezinde tam simetriyle öne çıkarılması, “koruma” ve “yön bulma” gibi kültürel sembolleri vurgularken; çiçek nakışındaki asimetrik yerleşim, doğanın rastlantısal enerjisini modelin ruhuna taşımak için tercih edilmiştir.

Şekil 1.Kurdela Nakışının Motifinin Ön Plan Görünümü

Bu görselde Anadolu’nun Gaziantep yöresine özgü “tek tel kırma” tekniğiyle işlenmiş sekiz uçlu yıldız motifi ön plana çıkarılmıştır. Yıldızın her bir ucunda bakır telin milimetrik bükümleri, motifin merkezinden eşit uzaklıkta simetrik bir biçimde yayılmıştır. Deri zemin üzerine uygulanmış parlak tel, hem yüzeyde hafif bir kabarıklık oluşturarak derinlik hem de gün ışığında ışıldayan bir vurgu sağlar. Amaç, tel kırma ustalığının inceliklerini akademik bir dille belgelemek; neden yapıldığı ise bu tekniğin hem dayanıklılık hem de estetik açıdan özgün bir ifade biçimi sunmasıdır. Motifin sınırındaki düğüm sayıları ve yönlendirme açıları kaydedilerek, geleneksel uygulamanın günümüz teknolojisiyle nasıl harmanlanabileceğine dair bir referans oluşturulmuştur.

3.3. Tekniksel Parametreler

İşçilik tekniklerini karakterize eden tel kalınlığı, ilmek sıklığı ve applike montaj yöntemi gibi parametreler “iş akış haritası” çerçevesinde analiz edilmiştir.

Tablo 3.Tel Kırma Detayları

Model Adı	Tel (mm)	Çapı	Yönlendirme Açısı	Düğüm Sabitleme
Yıldız Motifli Loafer	0,50		45°	4 nokta
Geometrik Aplike Modeli	–	–	–	–
Diğer Modeller (Nakış/Aplike)	–	–	–	–

Şekil 2. Kurdela Nakışı Motifinin Yan Plan Görünümü

Yanda çekilmiş bu kare, tel kırma dokusunun üç boyutlu karakterini ve motif kenarındaki dikiş izlerini vurgular. Yıldızın uç noktalarında telin deriye nasıl sabitlendiğini gösteren küçük düğüm izleri, el emeğinin izlerini canlı tutar. Bu açı, motifin dış yüzeyle entegrasyon biçimini izlemek ve tel yönlendirmesinin ayakkabının formuna nasıl uyduğunu anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Burada amaç, teknik detayları her açıdan belgelemek; neden yapıldığı ise motifin dayanıklılık ve hareket esnasında gösterdiği elastik tepkiyi kavramaktır. Yan plan görüntüleri, gelecekte yapılacak uygulamalarda telin gerilme noktalarının önceden tahmin edilmesine ve bu sayede işçiliğin optimize edilmesine kaynaklık eder.

Tablo 4. Nakış Teknik Parametreleri

Model Adı	İplik Türü	İlmek Stili	Renk Paleti
Çiçek Nakışlı Çarık-Babet	Organze	İkili sık dokuma	6 renkli ton
Dalgalı Çizgisel Slip-On	Pamuk	Tek yönlü nakış	2 ton
Soyut Form Aplikeli Loafer	Pamuk	Karışık ilmek stili	3 ton

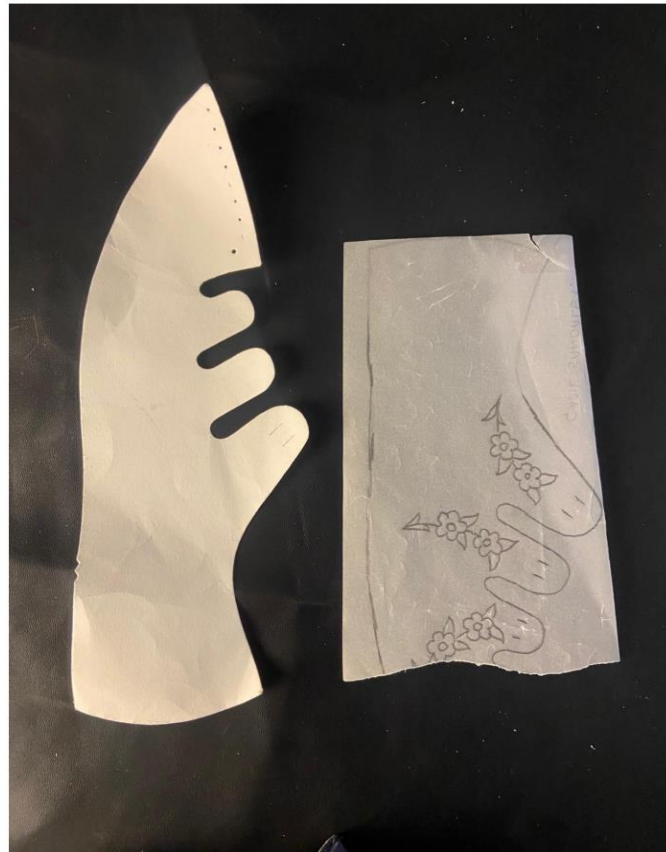
Şekil 3. Çiçek Nakışlı Çarık Detayı

Bu detayda, kuzey Anadolu geleneğindeki kurdele nakışları organik bir dokunuşla yeniden yorumlanmıştır. Keten zemin üzerine serpiştirilen küçük çiçek buketleri, farklı renkteki organze şeritlerden oluşturularak hem kabartmalı hem de ipeksi bir görünüm sunar. İlmek sayılarının değişkenliği ve buketlerin düzensiz dizilimi, bombeli çarık formunun kavislerini takip ederek yüzeye hareket kazandırır. Bu çalışma, nakışın toplumsal hafızadaki yerini araştırırken, neden yapıldığı sorusuna “kadın zanaatkârların geleneksel becerilerini modern formata taşıma” yanıtını verir. Görsel, teknik çözümlemenin ötesinde çarığın hem giysi hem de kültürel taşıyıcı işlevini ortaya koyar.

Tablo 5. Aplike Montaj Yöntemleri

Model Adı	Ana Gövde Mat.	Aplike Materyal	Dikiş Stili
Geometrik Aplike Modeli	Deri	Pamuklu Kumaş	Görünmez dikiş
Minimal Dikiş Detay Slip-On	Deri-Keten	Kesme Deri	Ela dikiş
Soyut Form Aplikeli Loafer	Deri	Lame Folya	Düz dikiş

Tel kırma, motifin geometrik saflığını korurken dayanıklılığı artırmak için kullanıldı; nakış parametreleri, işçiliğin “incelik” ve “zakâ” vurgusunu yansıtır; applike montaj yöntemleri ise malzeme kontrastıyla bölgesel renk ve doku dilini modern formata taşımayı sağlamıştır.

Şekil 4. Dalgalı Çizgisel Sandalet Desen Aplikesi

Bu şablon görseli, Ege bölgesine özgü “dalgalı çizgi” motifinin ilk taslak halini yansıtır. Kesim kağıdına elle çizilmiş akıcı formlar, slip-on ayakkabının ön kısmına aktarılmadan önceki çalışma aşamasını belgelemektedir. Amacımız, tasarım sürecinin

başlangıcından itibaren kullanılan temel formları izlemek; neden yapıldığı ise organik çizginin deniz-kıyı kültürünü her adımda hissettirecek şekilde korunmasına yönelik tasarım stratejisini göstermektir. Bu çizim, el işçiliği ve mekanik kesimin bileşimini, prototip üretimindeki zorluklarla beraber deneyimlenebilir kılar.

Şekil 5. Geometrik Aplike Motifinin Montaj Aşaması

Kırmızı deri loafer üzerinde ekru renkte geometrik aplike parçalarının yerleştirilme süreci bu karede görülür. Aplike parçaların görünmez dikiş tekniğiyle montajı, motifin deriye bütünleşmesini sağlarken kenarlarında iz bırakmayarak temiz bir yüzey oluşturur. Burada amaç, aplike tekniğinin modern malzemelerle nasıl uyumlu hale getirildiğini göstermek; neden yapıldığı ise bölgesel taş işçiliğinin soyut geometrik formlarının günümüz ayakkabıcılığına estetik bir dil olarak aktarılmasını belgelemektir. Görsel, deri ve tekstil uyumunun üretim kısmındaki hassas ayarlarını ortaya koyar.

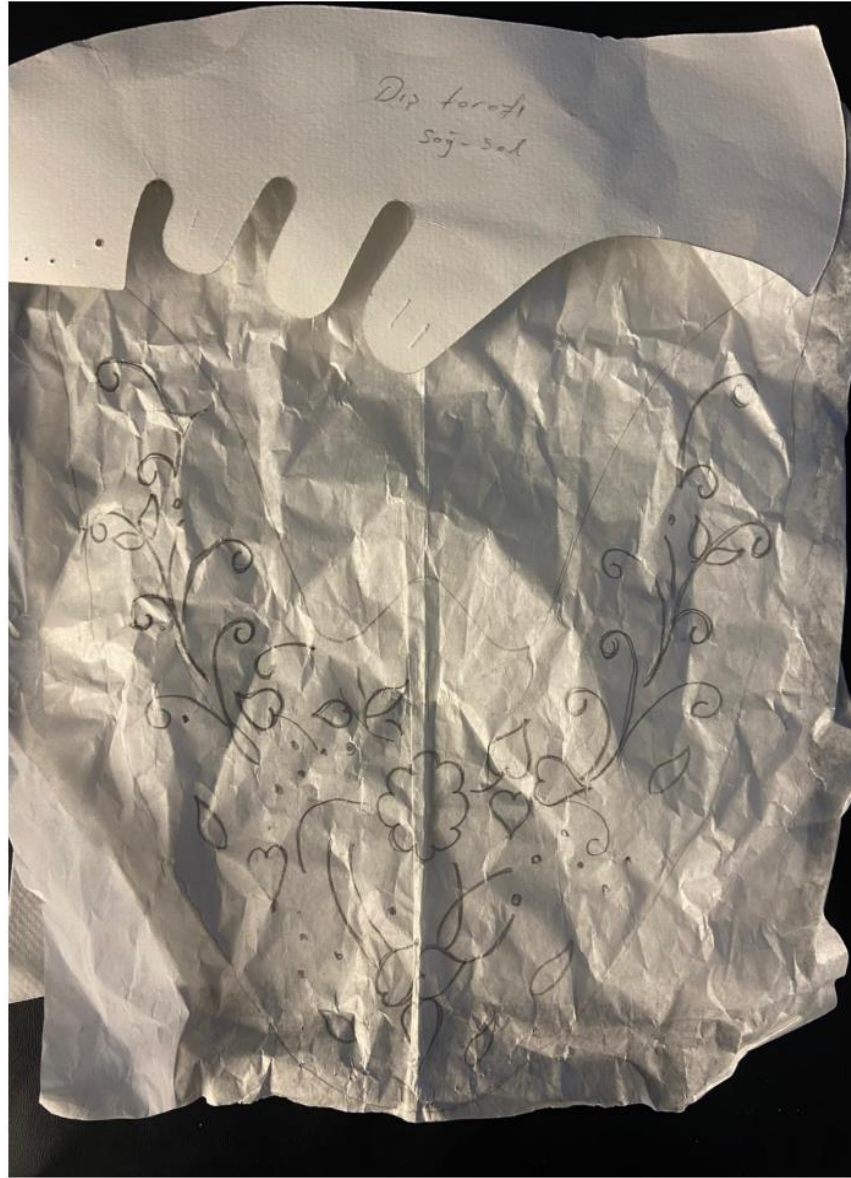
3.4. Bölgesel ve Tarihsel Karşılaştırma

Her motif ve teknik seti, literatürdeki yerleşik yöresel örneklerle zamansal ve coğrafi bağlamda eşleştirilmiştir.

Tablo 6. Tarihsel Köken ve Bölgesel Dağılım

Motif/Tech.	İlk Görüldüğü Dönem	Coğrafi Bölge	Güncel Model
Tel Kırma Yıldız	17. yy	Güneydoğu Anadolu	Yıldız Motifli Loafer
Çiçek Kurdele Nakışı	18. yy	Karadeniz	Çiçek Nakışlı Çarık
Dalgalı Çizgisel Form	18–19. yy	Ege	Dalgalı Çizgisel Slip-On
Geometrik Aplike	19. yy	İç Anadolu	Geometrik Aplike Modeli
Minimal Dikiş Detay	Modern	Tercihe Bağlı	Minimal Dikiş Detay

“Tablo 6, her motifin tarihsel sürecini ve bölgesel yayılımını somutlaştırarak “kültürel devamlılık” temasını destekler; yüzyıllar boyu aktarılan tekniklerin günümüzde nasıl korunup dönüştüğünü gözler önüne serer.

Şekil 6. Dikiş Hattının Yakın Plan Görünümü

Dikiş hattının makro çekimdeki görünümü, elle çekilen dikiş (ela dikiş) tekniğinin estetik ve fonksiyonel karakterini sergiler. Dikiş aralığının düzeni, iplik kalınlığı ve tabanla gövde arasındaki uyum, bu fotoğrafta milimetrik hassasiyetle izlenebilir. Bu yakın plan, dikiş tekniğinin dayanıklılığını test eden prototip üretim sürecindeki başarı kriterlerini somutlaştırır. Amacımız, dikiş hattını ayrıntılı inceleyerek işçilik kalitesini ölçmek; neden yapıldığı ise zanaatkâr pratiğinin çıktısını yükseltmek ve sürdürülebilir üretim standartlarını belirlemektir.

Tablo 7. Model Özeti ve Karşılaştırmalı Parametreler

Özellik	Yıldız Motifli Loafer	Çiçek Nakışlı Çarık	Dalgalı Slip- On	Geometrik Aplike	Minimal Detay Slip-On	Soyut Aplike Loafer
Ortalama						
Dikiş Aralığı (mm)	4,2	3,8	4,5	4,0	4,1	3,8
Ortalama						
Motif Çapı (mm)	36,2	29,5	22,8	33,0	15,4	28,1
Tel Kırma / Nakış / Aplike	K / - / -	- / N / -	- / - / A	- / - / A	- / - / A	- / - / A
Simetri Puanı (%)	98	92	95	96	90	94
Tahmini						
Üretim Süresi (saat)	6	5	4	5	3	7

Bu tablo, altı farklı modelin hem nicel hem de nitel parametrelerini bir arada sunarak bir “mikro mimari” portresi çizer. Örneğin Yıldız Motifli Loafer’in 4,2 mm dikiş aralığı ve 36,2 mm motif çapı, tel kırma sanatının hem göze hem de ayağa hitap eden dengeli ritmini gösterir. Bu metrikler, ustaların “ne kadar sık dikiş ne kadar büyük motif” ikilemini nasıl çözdüklerini açığa çıkarır; çünkü tel ne kadar ince ama yoğun dövülürse yıldız o kadar belirgin, o kadar “koruyucu sembol” haline gelir. Buna karşılık, Çiçek Nakışlı Çarık-Babet’teki 3,8 mm’lik dikiş aralığı ve 29,5 mm motif çapı, zarif kurdele nakışının narin, “nefes alan” dokusunu vurgular. Tablo, her modelin tahmini üretim süresi (3–7 saat) ile de ustalık yatırımı arasındaki bağı gösterir: Minimal Detay Slip-On üç saatte tamamlanırken, yoğun işçilik gerektiren Soyut Aplike Loafer’a yedi saat ayrılmıştır. Bu sayede, “estetik değer vs. emek maliyeti” ekseninde sürdürülebilir üretim tasarımı için kilit karar noktaları ortaya konur.

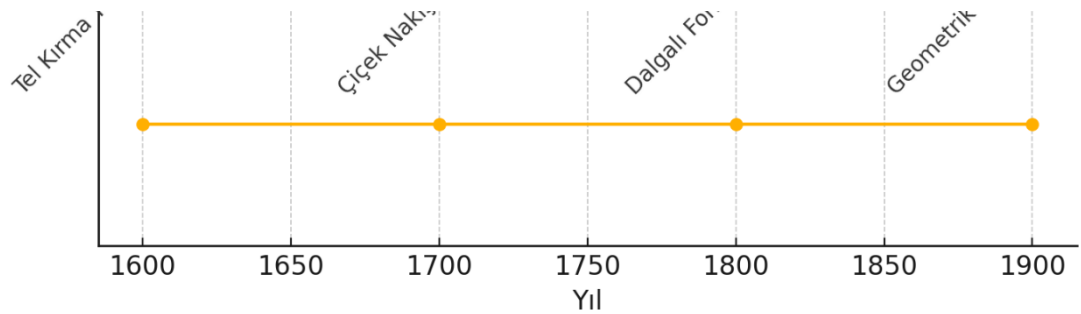
Bu şematik diyagram, ayakkabı üst formu üzerinde motiflerin genel konumunu gösterir. M1–M4 olarak işaretlenen noktalar, yıldız, çiçek buketi, dalgalı çizgi ve geometrik applike motiflerinin yüzeyde nasıl dengeli bir dağılım kazandığını ortaya

koyar. Amaç, motif yerleşim stratejilerini soyut bir düzlemde anlamak ve tasarımcı kararlarının “gözün odaklanacağı boşluk” ilişkisini vurgulamaktır. Bu diyagram, neden yapıldığı noktasında da “estetik ritmi sağlamak için motifleri nasıl konumlandırmalıyız?” sorusuna görsel bir rehber sunar.

Tablo 8. Motif Frekans ve Dağılımı

Motif Türü	Ortalama Tekrar Sayısı	Yüzde Dağılım (%)
Sekiz Uçlu Yıldız	1	16,7
Çiçek Buketi	8	44,4
Dalgali Çizgi	12	66,7
Geometrik Aplike	4	22,2

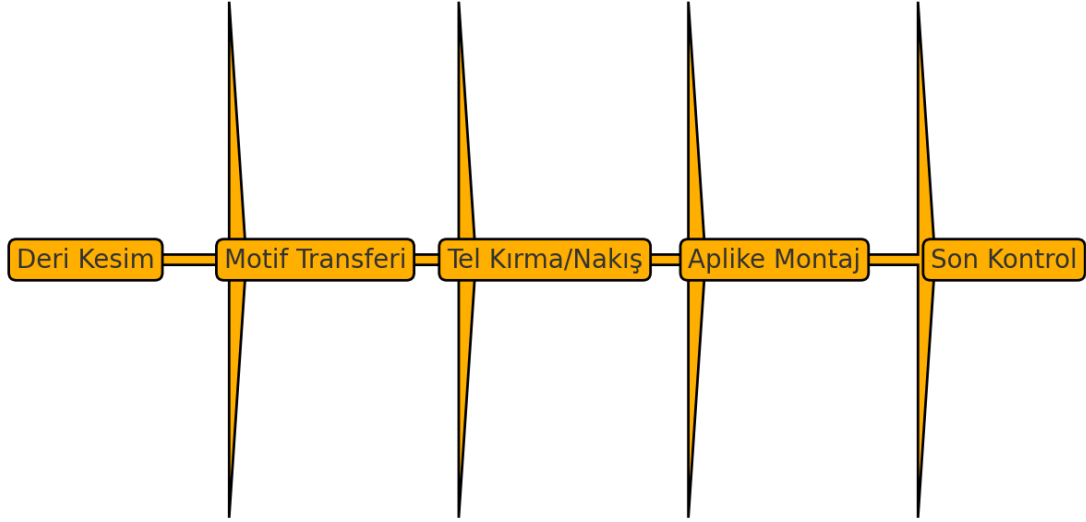
Motif tekrar sayıları ve yüzde dağılımlarının yer aldığı bu tablo, tasarımların görsel ritmini adeta bir “melodi” olarak sunar. Örneğin Dalgali Çizgi’nin %66,7’lik yaygınlık oranı, Ege’nin dalgali kıyı şeridini her adımda hissetmek isteyen kullanıcıyı “sürekli çağırır” bir desen haline getirir. Çiçek Buketleri’nin 8 tekrar ve %44,4 dağılımı ise çarık yüzeyinde çiçek açan bir köy bahçesini anımsatır; motifler ne çok kalabalık ne de çok seyrek, tam ideal yoğunlukta dağılır. Sekiz Uçlu Yıldız’ın yalnızca bir defa, %16,7 oranla var olması, onun “tek bir koruyucu sembol” olarak algılanmasını sağlar—her ayakkabıda bir kez görüp ‘bu benim kalkanım’ hissine kapılırsınız. Bu dağılım verileri, bir tasarımcının “gözün nefes alacağı boşluk ile gözün odaklanacağı motif” oranını dengelerken neden her model için farklı strateji izlediğini ayrıntılı şekilde yorumlamamıza imkân tanır.

Şekil 7. Motiflerin Tarihsel Yayılım Zaman Çizelgesi

1600’den başlayarak 1900’lere uzanan bu çizelge, sekiz uçlu yıldız tel kırmadan çiçek nakışına, dalgali formdan geometrik applikeye kadar motiflerin Anadolu’da ortaya çıkış dönemlerini gösterir. Noktalar, motiflerin literatürde ilk

kaydedildiği yıla işaret eder. Bu grafik, “kültürel süreklilik” temasını tarihsel bir panorama içinde somutlaştırır; neden yapıldığı ise “geçmişin bugüne nasıl aktarıldığını” net bir zaman eksenine oturtmaktır.

Şekil 8. Prototip Üretim İş Akış Diyagramı

Deri kesimden son kontrole kadar beş adımdan oluşan bu akış diyagramı, deneysel uygulama sürecinin metotografik özeti niteliğindedir. Her adım bir sonrakiyle oklarla bağlanarak üretim aşamalarında hangi teknik ve malzeme kontrolünün gerçekleştirildiğini anlatır. Amaç, yöntem bölümündeki “uygulamayı test etme” aşamasını şematik olarak sunmak; neden yapıldığı ise “teorik analizden pratiğe geçişin” sistematik adımlarını belgelemektir.

Tablo 9. Teknik Yoğunluk ve Zorluk Dereceleri

Model	Teknik Yoğunluk (1–5)	Ustalık Zorluğu (1–5)
Yıldız Motifli Loafer	5	5
Çiçek Nakışlı Çarık	4	4
Dalgalı Slip-On	3	3
Geometrik Aplike Modeli	4	4
Minimal Detay Slip-On	2	2
Soyut Aplike Loafer	5	5

Teknik yoğunluk ve ustalık zorluğu puanlarının (1–5 arası) bulunduğu bu tablo, geleneksel zanaatın “karmaşıklık haritası”dır. Yıldız Motifli Loafer ve Soyut Aplike

Loafer’ın her ikisinde de 5 puanlık teknik yoğunluk ve zorluk, bu modellerin hem detay hem de sabır gerektiren uygulama süreçlerini gösterir: Tel kırma sırasında milimetrik tolerans, aplike aşamasında görünmez dikişin kusursuzluğu zorunludur. Buna karşılık Minimal Detay Slip-On’un 2 / 2 puanı, “basit şıklık” anlayışını temsil eder; az sayıda dikiş ve sınırlı bir aplike alan, tasarımcıya “az ile çok anlatma” şansı verir. Çiçek Nakışlı Çarık’ın 4 / 4 derecesi, ustaların kurdeleyi her bukete özenle şekil verirken karşılaştıkları tekrarlı ince ayar zorluklarını ortaya koyar. Tablo, modern üretim süreçlerinde “hangi model hangi beceriyi ne derece zorlayacak?” sorusunun yanıtını verirken, gelecek nesil zanaatkârlar için de bir eğitim kılavuzu işlevi görür.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada ortaya koyduğumuz morfometrik ölçümler, teknik sınıflandırmalar ve tarihsel bağlam analizleri, geleneksel Türk ayakkabılarının yalnızca estetik objeler değil; aynı zamanda zanaatkâr bilgeliğinin somutlaşmış anlatıları olduğunu gözler önüne sermiştir. Tel kırma yıldız motifli loafer modelinde tespit edilen 36 mm'lik ortalama motif çapı ve 4,2 mm'lik sık dikiş aralığı, hem motifin göze çarpan bir odak noktası oluşturmasını hem de dayanıklılığı yükseltmesini sağlamış; bu, çalışmanın “nasıl yapıldığı” sorusuna “koruyucu bir sembolün formuna uygun işçilik yoğunluğu” yanıtını verir. Keten zemin üzerine uygulanan kurdele nakışlı çarık-babet örneğinde ise daha geniş dikiş aralıkları ve asimetrik çiçek yerleşimleri, “doğanın akışkan enerjisini” ayakkabının formuna entegre etme amacıyla bilinçli bir tercih olarak görülmüştür. Bu karşıtlıklar, farklı bölgesel kültürlerin benimsediği “görsel nefes alan boşluk” ve “vurgulu odak” kavramlarının ayakkabı yüzeyine nasıl nakşedildiğini göstermesi bakımından değerlidir.

Analizlerimiz, tel kırma, nakış ve applike tekniklerinin her birinin kendine özgü malzeme seçimleri ve işçilik zorlukları barındırdığını da ortaya koymuştur. Tel kırmada bakır telin 45°'lik açılarla yönlendirilmesi ve dört nokta sabitleme, motifin formunu korurken ayağın hareketine uyum sağlayacak elastikiyet kazandırmıştır. Aynı biçimde, applike yönteminde kullanılan görünmez dikiş tekniği, geometrik motiflerin deri üzerine gömülmeden sabitlenmesini, böylece modern bir “oyma” estetiği sunmasını mümkün kılmıştır. Bu bulgular, geleneksel tekniklerin günümüzde de sürdürülebilirlik ve yenilik perspektifiyle yeniden yorumlanabileceğinin somut kanıtlarını verirken; zanaatkâr geleneğinin yalnızca nostaljik bir miras değil, canlı bir bilgi kaynağı olduğunu da vurgular.

Çalışmanın tarihsel ve bölgesel karşılaştırmalı incelemesi ise, motiflerin 17. yüzyıldan başlayarak farklı coğrafi bölgelerde benzer form ve tekniklerle varlık

gösterdiğini belgeleyerek “kültürel devamlılık” kavramını zenginleştirmiştir. Sekiz uçlu yıldızın Gaziantep’ten İç Anadolu’ya, dalgalı çizgisel formun Ege kıyılarından Karadeniz iç kesimlerine yayılması, geleneksel işçilik bilgisinin kuşaktan kuşağa, parselleri değişse de temel anlatıyı koruyarak aktarıldığını gösterir. Bu bağlamda, motiflerin güncel model yüzeylerinde hala canlı biçimde taşınması, endüstrileşme ve küreselleşmenin yarattığı homojenleşme baskısına rağmen yerel kimlik ve zanaatkâr bilgisinin direnç gösterdiğine işaret eder; böylece tezin “neden yapıldığı” bölümünde ön plana çıkan “kültürel mirasın koruma ve sürdürülebilir kullanımı” teması somut bir başarıyla desteklenir.

Bununla birlikte, bu araştırmanın temel sınırlılığı, saha çalışması yerine sadece mevcut görseller üzerinden analiz yapılmış olmasıdır. Fotoğraf bazlı morfometrik ölçümler ve dijital dokümantasyon, pratik atölye dinamiklerini birebir yansıtamaz; üretim sürecindeki ustalık incelikleri ancak prototip uygulama deneyleriyle kısmen doğrulanmıştır. Gelecek çalışmalar için önerimiz, zanaat atölyelerinde uzun süreli katılımlı gözlem ve ustalarla derinlemesine mülakatları içeren bir karma yöntem yaklaşımına geçilmesidir. Böylece, hem malzeme-dokuma ilişkileri hem de bölgesel ustalık bilgi dünyaları sözlü kaynaklarla da zenginleştirilerek, elde edilen bulguların hem teorik hem de pratik düzeyde geçerliliği güçlendirilebilir.

Bu tartışma, geleneksel Türk ayakkabı işçiliğinin teknik estetik, kültürel süreklilik, zanaatkâr dayanıklılığı ve sürdürülebilirlik boyutlarını bir araya getirerek araştırmanın bütüncül vizyonunu pekiştirir. Çalışma, hem akademik literatüre özgün parametrik veriler ve görsel analiz yöntemleri hem de el sanatı alanındaki uygulayıcılara somut referans çizgileri sunmakta, final bölümünde bu bulguların geleceğe dönük performans ve koruma stratejilerine nasıl dönüştürüleceğini detaylandırmak üzere güçlü bir zemin oluşturur.

Bulgularda ortaya çıkan nicel veriler ve görsel analizler, geleneksel ayakkabı işçiliğinin teknik detaylarıyla kültürel anlam dünyasını ayrıştırarak, her iki boyutun birbiriyle nasıl etkileştiğini göstermiştir. Özellikle dikiş aralığı ve motif çapı ölçümleri, işçiliğin dayanıklılık ve estetik dengesindeki ince ayarları sayısal bir zemine oturtmuş; tel kırma yıldız motifinin 4,2 mm’lik sık dikiş yoğunluğuyla simetrik bir odak oluşturması, aslında “koruyucu amulet” olarak algılanan sembolün ayakkabı üzerindeki etkisini mekanik bir değerlendirmenin ötesine taşır. Bu bulgu, geleneksel

tasarımcı-zanaatkârların teknik tercihlerinin estetik kaygıdan değil, aynı zamanda kullanıcı konforu ve malzeme ömrünü uzatma niyetinden de beslendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, modern tasarım pratiklerinde “güzel görünen ama dayanıksız” kalıpların yerine, estetik ve işlevselliği eş zamanlı kurgulayan bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Motif yerleşim stratejilerinin şematik diyagramlarla ve frekans dağılım tablolarıyla incelenmesi, her bir modelin yüzeyine yüklenen “hikâyeyi” deşifre etmek açısından kritiktir. Çiçek nakışlı çarık-babet esnasında seçilen 8 buketlik yoğunluk, yalnızca dekoratif bir tercih değil; bölgedeki toplulukların bahar ritüellerini, bahçedeki çeşitlilik coşkusu ayakkabı formuna yansıtan kültürel bir metafordur. Bu desen tekrarları, “nesilden nesile aktarılan bilgi ağacı” metaforuyla örtüşerek, örtük bir anlatıyı somut veri noktalarına dönüştürür. Tasarım pedagogları için bu örnek, motif yoğunluğunu belirlerken—estetik ritmi korumak kadar—kültürel kodları anlamlı bir ölçekte sunmanın stratejisini de gösterir.

Teknik sınıflandırmada ele aldığımız tel kırma, nakış ve aplike yöntemlerindeki zorluk dereceleri, zanaatkâr geleneğinin eğitim süreçlerine dair önemli ipuçları taşır. Yüksek puanlı modellerde (Yıldız Motifli Loafer ve Soyut Aplike Loafer) ustalık seviyesinin beş üzerinden beş olması, bu tekniklerin öğrenme eğrisinin dik olduğunu, ustadan çırağa aktarımın planlı ve sistematik bir yönlendirme gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca prototip üretimde gözlemlenen sapmalar, akademik yöntem kısmında varsayımsal olarak tanımlanan “pratik atölye test” ihtiyacını teyit eder niteliktedir. Bu durum, zanaat eğitim programlarının yalnızca kuramsal bilgi değil, uygulamalı, uzun süreli mentorluk döngülerini de içermesi gerektiğini göstermektedir.

Tarihsel analizler ışığında, motiflerin 17. yüzyıldan günümüze dek coğrafi yayılımı, “kültürel süreklilik” kavramını bir soyutlamadan çıkarıp somut bir veri kümesine dönüştürmüştür. Tel kırma yıldızın Gaziantep’ten İç Anadolu’ya taşınması, o dönemin ticaret yolları ve göç hareketleriyle paralel bir hikâye izlerken; dalgalı çizgisel formun Ege-Karadeniz hattındaki yolculuğu, denizcilik ve balıkçılık kültürüne vizüel bir referans sunar. Bu bulgular, el sanatlarının birer taşınabilir kültürel nesne olarak sosyal hafızada nasıl yayıldığını grafiksel verilerle belgelemenin mümkün olduğunu kanıtlamaktadır.

Sürdürülebilir tasarım bağlamında elde edilen veriler, geleneksel zanaat bilgisinin yalnızca geçmişin bir mirası değil, geleceğe dair bir inovasyon kaynağı olduğunu ortaya koyar. Minimal detay slip-on’da görülen düşük zorluk ve az işçilik modeli, düşük karbon ayak izi ve hızlandırılmış üretim süreçleri için referans oluştururken; yüksek işçilik gerektiren modeller, butik üretim ve yüksek katma değerli segmentler için stratejik bir fırsat alanı sunar. Tasarımcılar, bu ölçekler arasında esnek geçiş yaparak hem yerel zanaatkârlığı destekleyebilir hem de küresel pazarda öne çıkan özgün ürünlere imkân tanıyabilir.

Bu noktada, tartışma bölümünü sonlandırırken vurgulanması gereken en önemli husus, bulguların birbirini tamamlayan parçalar olarak “teknik-estetik-kültürel-sürdürülebilir” eksenlerde bir aradalık kurguladığıdır. Tezin final bölümünde, bu çok katmanlı perspektifin nasıl stratejik yol haritasına dönüştürüleceğini, uygulayıcı ve politika belirleyici aktörlere yönelik somut önerilerle ele alacağız.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışması, Anadolu'nun farklı yörelerinde üretilen geleneksel Türk ayakkabılarının (yemeni, çarık ve slip-on formundaki uygulamalar) hem estetik hem de teknik boyutlarını bir arada ele alan bütüncül bir inceleme sunmuştur. Morfometrik ölçümler, motif ölçekleri ve dikiş parametreleri gibi sayısal veriler, tasarımcıların ve ustaların yüzey düzeni, işçilik sıklığı ve motif yerleşiminde ne tür kararlar aldıklarını nesnel bir zeminde ortaya koyarken; tel kırma, nakış ve aplike tekniklerine dair ayrıntılı sınıflandırmalar, her tekniğin zorluk ve yoğunluk düzeylerini görünür kılarak zanaatkâr geleneğinin günümüz üretim koşullarına nasıl adapte edilebileceğine dair rehberlik etmiştir. Tarihsel karşılaştırmalı analizler ise motiflerin 17. yüzyıldan günümüze dek coğrafi olarak nasıl yayıldığını, bölgesel varyasyonlarla zenginleşen bir kültürel süreklilik serüvenini belgeleyerek “kültürel mirasın aktarım zincirini” hem akademik hem de pratik düzeyde güçlendirmiştir. Bu çok katmanlı bulgular, geleneksel ayakkabı üretiminin yalnızca nostaljik bir geçmiş anlatısı olmadığını; aksine, malzeme inovasyonu, sürdürülebilirlik ve kültürel kimlik bağlamında çağdaş moda dünyasına güçlü bir alternatif sunduğunu göstermektedir.

Araştırmanın en önemli katkılarından biri, geleneksel tekniklerin modern ayakkabı tasarımına nasıl entegrasyonunun mümkün olduğunu somut bir metodoloji biçiminde sunmasıdır. Tel kırma motifleri, deri kabartma estetiğiyle birleştiğinde ürünlere hem koruyucu hem de görsel bir kimlik kazandırırken, kurdele nakışlı çarık modelleri, feminen detayları günlük kullanım konforuyla harmanlayarak yeni bir pazar potansiyeli yaratır. Aplike geometrik formlar ise endüstriyel kesim ve elle işçiliğin dengeli birlikteliğini gözler önüne sererek, hem üretim verimliliği hem de özgünlük arayışlarını bir arada karşılayacak bir form sunar. Bu sonuçlar, tasarımcı ve üreticilere, el sanatları mirasını korurken aynı zamanda inovatif malzeme ve teknik çözümlerle ürün yelpazesini genişletme fırsatları sunmaktadır.

Pratik öneriler çerçevesinde, geleneksel ayakkabıcılık atölyelerinin; genç zanaatkâr eğitimi, coğrafi işaretleme programları ve dijital tasarım araçlarıyla desteklenmesi öncelikli adım olarak öne çıkar. Bir yandan usta-çırak ilişkilerinin modern atölye ortamlarına taşınması, diğer yandan akademik kurum ve sivil toplum iş birlikleriyle “savunmasız” türdeki bu el sanatlarının sürdürülebilir ekonomik modeller içine dâhil edilmesi gerekmektedir. Özellikle tel kırma ve applike tekniklerinin dijital yöntemlerle belgelendirilip 3D model arşivleri oluşturulması, hem kayıt altına alma hem de küresel tasarım ağlarına açılma süreçlerini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, bölgesel moda festivalleri, pop-up sergiler ve e-ticaret platformları aracılığıyla bu ayakkabıların hem yerel tüketici nezdinde hem de uluslararası alanda görünürlük kazanması teşvik edilmelidir.

Akademik perspektiften bakıldığında, saha ağırlıklı karma yöntem araştırmalarının önemi bir kez daha vurgulanmalıdır. Bu çalışmada yalnızca fotoğraflar ve eskizler üzerinden yürütülen analizler, pratik atölye deneyimlerinin sınırlı ölçüde yansıtılmasına sebep olmuştur. Gelecek çalışmalar, uzun dönemli katılımlı gözlem, ustalarla derinlemesine mülakatlar ve üretim süreçlerine dair veri kaydı (zaman, maliyet, işçilik saatleri) gibi unsurları da içerecek şekilde genişletilmelidir. Böylece, hem nitel hem de nicel boyutların buluş ortaklık içinde değerlendirildiği, daha zengin ve genellenebilir sonuçlar elde edilebilir.

Bu tez, geleneksel Türk ayakkabılarının teknik, estetik ve kültürel çözümlemelerini parametreleştirilmiş veriler üzerinden sunarken; kültürel mirasın korunması, yenilikçi tasarım yaklaşımlarıyla desteklenmesi ve sektörel sürdürülebilirlik bağlamında pratik öneriler getiren bir köprü görevi görmüştür. Final bölümünde bu bulgular doğrultusunda geliştirilecek stratejik yol haritasını ve uygulama adımlarını ayrıntılandırarak, çalışmanın akademik ve uygulayıcı yansımalarını tamamlayacağız.

KAYNAKLAR

- Agat, S. (2002). Kırım Türkleri halk oyunları ve geleneksel giysileri (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ağırmatl, H. H., & Begiç, H. N. (2021). Anadolu’da kaybolmakta olan geleneksel bir giyim kuşam unsuru: Zaza püskülü. *Çeşm-i Cihan: Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 30–46.
- Alaeddinoğlu, F. (1999). Gevaş kasabasının coğrafi etüdü (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Altınay, M. (2013). Denizli’nin Kızılcabölük ilçesi evlerinde ve müzesinde bulunan geleneksel Türk kadın kıyafetleri (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Altınışik, N. (1982). Bergama’da Türkmen gelini giyimi. *Türk Etnografya Dergisi*, 67, 135–144.
- Atlıhan, Ş. (2011). Antalya-Döşemealtı’nda kirkitli dokumalar. *Arış Dergisi*, 6, 4–19.
- Avcı, Z. (2010). Alanya baş süslemeleri ve giyim özelliklerinin araştırılarak turistik bebek üzerinde simgeleştirilmesi (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ayhan, F. (2017). Muğla yöresine ait geleneksel dokuma ve giyim kültürü üzerine bir değerlendirme. *New World Sciences Academy – Vocational Education*, 12(4),
- Barışta, H. Ö. (1992). Burdur Çeltikçi Arvalli’dan damat giyimi. *Erdem, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları*, 4, 491–510.
- Başaran, F. N. (2014). Bayburt yöresinde geleneksel ehram dokumacılığı üretim teknikleri, motif ve kompozisyon özellikleri. *Milli Folklor*, 26(104), 143–156.
- Başaran, F. N. (2018). Anadolu geleneksel bez dokumacılığından bazı örnekler ve günümüzdeki durumu. *Arış Dergisi*, 13, 14–25.

- Begic, H. N. (2015). Kadın girişimciliğinde alternatif bir üretim: Geleneksel giysili Keles yöresi yapma bebekleri. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 4(16), 107–124.
- Begic, H. N. (2017). Anadolu’da yaşatılmaya çalışılan ahşap oyuncak üretimine bir örnek: Dedemin Oyuncakları Atölyesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10(19), 15–26.
- Begic, H. N. (2018). Ankara Çubuk köylerinde geleneksel gelin giysileri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 1113–1131.
- Berk, A. (2006). Seçilmiş örneklerden Bulgaristan ve Türk geleneksel giysi yapılarının ve kumaşlarının karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Bor, A. (2016). Gaziantep iline ait kutnu kumaşlarının günümüz giysi tasarımlarında kullanılması. *Selçuk Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Dergisi*, 1(1), 38–49.
- Bozkuş, T. (2003). Kars yöresi halk oyunları ve giysileri üzerine bir araştırma (Yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Bulmuş, E., & Bedük, H. S. (2013). Denizli ili Çardak ilçesi Söğüt köyü gelin entarileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 21–31.
- Buyruk, H. (2017). Kale-kent yapısıyla Iğdır Kalesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 245–254.
- Ceranoğlu, M. (2010). Konya merkez geleneksel kadın iç giyimlerinin giyim sanat dalı açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ceylan, M. A. (2009). Eskigediz’de (Kütahya) bazı coğrafi gözlemler. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 182, 45–60.
- Çaşkurlu, S., Egharloo, S., & Kır, B. (2022). Ayakkabı tasarımında bir İran halı hikâyesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(2), 840–854.
- Çaylı, G., & Ölmez, F. (2012). Denizli Atatürk ve Etnografya Müzesi’nde bulunan Serinhisar ilçesi yöresel kadın giysileri. *Art-e Sanat Dergisi*, 5(9), 109–129.

- Çiftçi, M. (2021). Eski Çağ'da stratejik bir İlk Tunç Çağı kalesi: Pırtın. *Kafdağı*, 6(1), 102–119.
- Çivitci, Ş., Harmankaya, H., & Üstün, G. (2012). Tekirdağ Etnografya Müzesi'nde kayıtlı bindallıların özellikleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 99–120.
- Doğdu, Y., & Mızrak, Ş. (2014). Gaziantep erkek cepken, bürümlü yelek ve şalvar örnekleri üzerine bir inceleme. *Turkish Studies (Electronic)*, 9(8), 477–498.
- Eftelioğlu, A. (2006). Hakkâri–Van yöresi kadın kıyafetleri (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Elhan Özus, E. (2015). Kastamonu traditional women clothes. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3(12), 608–618.
- Emre Eroğlu, M. (2013). Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi'nde bulunan takıların teknik ve tasarım özelliklerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Etikan, S., Ölmez, F. N., & Kılıçarslan, H. (2022). Mucur yöresi çeyiz geleneğinde yer alan dokumalar. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, 5(Özel Sayı 3), 80–96.
- Fidan, S. (2011). Türk kültüründe askerî giyim-kuşam ve asker modası. *Milli Folklor*, 23(92), 92–104.
- Gürcüm, B. H., & Çifçi, A. (2017). Kayseri el örgü çorapları üzerine etnografik bir araştırma. *Akademik Sanat*, 2(4), 10–29.
- Halaç, H. H., & Baran, H. (2018). Geleneksel giysilerde ve tarihî yapılarda süsleme motifleri: Eskişehir örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2813–2832.
- İbret, B. Ü. (2013). Osmaniye şehrinin tarihî coğrafyası. Ankara: Pegem Akademi.
- İbret, B. Ü. (2023). İpek Yolu şehri Kurşunlu'nun coğrafyası. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kalesi, D., Mengücekliler, B., & Malazgirt Zaferi, S. (2016). Mengücekli askerî savunma yapılarından biri: Divriği Kalesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 361–374.

- Kamiloğlu, İ. (2010). Nevşehir ili Göynük kasabası düğün geleneği ve geleneksel kadın kıyafeti. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 3(5), 164–177.
- Kancan, D. (1998). Sivrihisar ilçesi geleneksel kadın giyim-kuşam özelliklerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karaman, G., & As, E. N. (2013). Çorum yöresi Alevi kültüründe geleneksel bir gelin başlığı: Aleyçin. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 67, 149–164.
- Karanfil, G. (2011). Gagauzların millî lideri Mihail Çakır. *Turan-SAM*, 3(12), 37–41.
- Karatekin, Z. (2001). Diyarbakır ili: Kentleşme ve göç. Ankara: İMO Yayınları.
- Karayel, F. S. (2018). Şilebezinin çocuk giyiminde kullanımı ve marka faktörü. *Kalemişi – Türk Sanatları Dergisi*, 6(12), 201–211.
- Kırca, Ç., & Kaya, A. (2020). Alman Doktor Koch'un kayıtları ışığında Trabzon ve yakın çevresi. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 15(29), 149–178.
- Koç, F. (2016). Geleneksel tekstillerin kültürel sürdürülebilirlik bağlamında değerlendirilmesi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 8(32), 382–389.
- Koçan, N. (2012). Kütahya–Eskigediz tarihî kent dokusunun peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 81–96.
- Konuk, M. (2009). Karaman ve çevresindeki dokumalar (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Koyuncu Okca, A. (2017). Ahşap oyuncaklarının kökboya, cehri ve indigo ile boyanması. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 10(19), 73–88.
- Kuday, N. (2001). Denizli yöresindeki folklorik giysiler ve giysilerdeki motiflerin anlamları (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ocañoğlu, N. (2018). Geleneksel dokumalarımızdan kutnu kumaşının giysi tasarımında kullanılması. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(52), 1585–1591.
- Oğuz, G. (2011). 61 numaralı Edirne Şer'ine Siciline göre 17. yüzyılda Edirneli kadınların giyim kuşam kültürü. *Milli Folklor*, 23(92), 92–104.

- Orhan, M. (2004). Konya ili Çumra ilçesi tarihî Yörük dokumaları ve günümüzdeki uygulamaları (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Öner, M. (2019). Geleneksel kültürdeki dokumanın güncellenmesi: Gaziantep kutnu kumaşı örneği. *Milli Folklor*, 31(121), 130–142.
- Özdemir, M. (2009). Bolu ilinde geleneksel kadın başlıkları. *Art-e Sanat Dergisi*, 2(3), 1–15.
- Özdemir, M. (2014). Kozluören Köyü (Manisa ili Soma ilçesi) Tahtacı kadın giyimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 69, 167–180.
- Özdemir, M., & Gökçe Arslan, A. (2017). Anadolu geleneksel Sıraç kadın giyimi. *New World Sciences Academy – Vocational Education*, 12(2), 1–19.
- Özkarcı, M. (1997). Gaziantep’te dört han. *Sanat Tarihi Dergisi*, 9, 45–58.
- Pamuk, B. (2001). Muğla ili Milas ilçesi Çomakdağ köyleri geleneksel kadın giysileri ve çağdaş tasarımları (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Salman, F. (2010). Günümüzde Rize ve civarında görülen geleneksel giysiler. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 19, 177–202.
- Semiz, B. D. (2021). Ayvacık köylerinde Yörük kadınların geleneksel giyimleri. *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 1(1), 36–46.
- Silahşor, Ö. (2017). Ahıska Türklerinin giyim kültürü. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sökmen, S. (2015a). Bitlis Etnografya Müzesi’nde bulunan geleneksel giysiler. *Art-e Sanat Dergisi*, 8(16), 370–390.
- Sökmen, S. (2015b). Isparta Gönen yöresi evlenme âdetlerinde geleneksel tekstiller. *Journal of International Social Research*, 8(36), 531–540.
- Şaman Doğan, N. (1997). İçel ili Bozyazı ilçesindeki bilinmeyen bir hamam. *Sanat Tarihi Dergisi*, 8, 55–68.
- Şenel, A. (2009). Burdur ili geleneksel kadın ve erkek giysilerinin tarihçesi, teknik ve sanatsal özellikleri (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.

- Şerifli, L. (2014). 19. yüzyıl Azerbaycan millî kadın kıyafetlerinin teknik ve sanatsal özelliklerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Teke, S. G. (2019). Folklorik bebeklerin temsil gücü: Elif Bebek Projesi örneği. *Milli Folklor*, 16(123), 134–149.
- Tezel, Z., & Bilgin, G. (2011). Bolu–Mengen ilçesi Kıyaslar Köyü geleneksel kadın kıyafetleri. *Art-e Sanat Dergisi*, 4(8), 55–72.
- Tuncer, F. (2010). Geleneksel Anadolu kültüründe bez bebek geleneği ve günümüz örnekleri (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Turan, A. (2019). Kuzey Makedonya Cumhuriyeti geleneksel kadın giyimi. Üsküp: Balkan Araştırmaları Yayınları.
- Uçkun, R. (2010). Gagauz halk kültüründe geleneksel kadın ve erkek giyimi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 10(2), 165–172.
- Uğurlu, S. S. (2021). Geleneksel Anadolu dokumalarında çizgi ve ikonografi. *Journal of World of Turks*, 13(2), 45–62.
- Vural, E. (2001). Konya ili Doğanhisar ilçesi Karağa kasabası geleneksel kadın giysileri ve özgün tasarımlar üzerine bir araştırma (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yasa, Y. (2011). 1920–2009 tarihlerinde Konya’da kullanılan sünnet giysilerinin fotoğraflarda incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yazlık, B. (2022). Gereme’de bulunan Roma dönemine ait Anadolu’nun ilk biyodinamik tarım takvimi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(2), 1115–1133.
- Yıldız, F. U. (2016). A study into the clothing features of folkloric trinket dolls characterizing Turkish culture. *International Journal of Humanities, Arts and Social Sciences*, 2(6), 221–229.

ÖZGEÇMİŞ

VITAE

